

GARGANTUA ȘI PANTAGRUEL
FRANÇOIS RABELAIS
CARTEA ÎNTÎI (Pantagruel 1532)

Cuprins

CUVÎNTUL ÎNAINTE AL SRIITORULUI	5
CAPITOLUL I. Despre obârșia și vechimea neamului lui Gargantua	8
CAPITOLUL II. „Farafasticurile doftoricești" găsite într—un mormînt străvechi	9
CAPITOLUL III. Cum a fost purtat Gargantua unsprezece luni în pîntecele maică—si.....	11
CAPITOLUL IV. Cum a mîncat Gargamela o porție zdravănă de tusalma înainte de a naște.....	12
CAPITOLUL V. Vorbe de pahar.....	13
CAPITOLUL VI. În ce fel neobișnuit a venit pe lume Gargantua	16
CAPITOLUL VII. Ce nume i—au dat lui Gargantua și cum a început el să tragă la măsea	18
CAPITOLUL VIII. Ce fel de veșminte purta Gargantua	20
CAPITOLUL IX. Despre culorile veșmintelor lui Gargantua.....	22
CAPITOLUL X. Despre ceea ce arată culorile alb și albastru	23
CAPITOLUL XI. Copilăria lui Gargantua.....	25
CAPITOLUL XII. Caii de lemn ai lui Gargantua.....	27
CAPITOLUL XIII. Cum și—a dat seama Grandgousier despre istețimea fiului său, aflînd despre ștergătoarea pe care o născocise	29
CAPITOLUL XIV. Cum a învățat carte Gargantua de la un teolog care știa latinește.....	31
CAPITOLUL XV. Despre alți dascăli ai lui Gargantua.....	32
CAPITOLUL XVI. Cum a fost trimis Gargantua la Paris, purtat de o iapă uriașă, și cum această iapă a stîrpit bondarii din pădurea Beauce	33
CAPITOLUL XVII. Cum a mulțumit Gargantua parizienilor pentru primirea ce i—au făcut și cum a dus cu el clopotele de la Notre—Dame	34
CAPITOLUL XVIII. Cum a fost trimis Janotus de Baligardo să ceară înapoi lui Gargantua clopotele cele mari	37
CAPITOLUL XIX. Cuvîntarea meșterului Janotus de Baligardo către Gargantua pentru înapoierea clopotelor	38
CAPITOLUL XX. Cum a primit meșterul Janotus o bucată de postav și cum s—a judecat cu sorbonarii	39
CAPITOLUL XXI. Rînduiala la care a fost ținut Gargantua după chibzuința dascălilor săi sorbonari	41

CAPITOLUL XXII. Jocurile lui Gargantua.....	43
CAPITOLUL XXIII. Cum l—a îndrumat Ponocrat pe Gargantua, învățându—l să nu piardă nici un ceas din zi.....	44
CAPITOLUL XXIV. Cum își petrecea ziua Gargantua pe vreme de ploaie.....	48
CAPITOLUL XXV. Cum s—a iscat sfăda dintre plăcintarii din Lerne și oamenii din țara lui Gargantua, și cum a pornit de aici un război cumplit.....	49
CAPITOLUL XXVI. Cum au năvălit fără veste locuitorii din Lerne asupra ciobanilor lui Grandgousier, la porunca regelui Picrocol	50
CAPITOLUL XXVII. Cum un călugăr din Seuille a scăpat via mănăstirii de jaful dușmanilor.....	51
CAPITOLUL XXVIII. Cum a luat Picrocol cu asalt La Roche—Clermaud și cu câtă părere de rău a pornit Grandgousier la război.....	54
CAPITOLUL XXIX. Scrisoarea lui Grandgousier către fiul său Gargantua	55
CAPITOLUL XXX. Ulric Gallet duce solie lui Picrocol	56
CAPITOLUL XXXI. Cuvântarea lui Gallet către Picrocol	57
CAPITOLUL XXXII. Cum a dat Grandgousier plăcintele înapoi, ca să aibă pace.....	59
CAPITOLUL XXXIII. Cum unii din sfetnicii lui Picrocol l—au adus în mare primejdie prin îndemnuri necugetate	61
CAPITOLUL XXXIV. Cum a părăsit Gargantua Parisul pentru a—și apăra țara și cum s—a întâlnit Gimnast cu dușmanul	63
CAPITOLUL XXXV. Cum a ucis Gimnast pe căpitanul Mațegoale și pe ceilalți oameni ai lui Picrocol	64
CAPITOLUL XXXVI. Cum a dărîmat Gargantua castelul de la Vede și cum au trecut ai lui prin vad.....	66
CAPITOLUL XXXVII. Cum i—au căzut lui Gargantua ghiulelele din păr, pieptănîndu—se	68
CAPITOLUL XXXVIII. Cum a mîncat Gargantua șase pelerini în salată	69
CAPITOLUL XXXIX. Cum l—a primit Gargantua cu cinste pe fratele Ioan și ce vorbe frumoase a spus acesta ospătîndu—se	71
CAPITOLUL XL. Pentru ce lumea nu vede cu ochi buni pe călugări și pentru ce unii oameni au nasul mai mare decît alții.....	73
CAPITOLUL XLI. Cum l—a adormit călugărul pe Gargantua și ceva despre cartea lui de rugăciuni.....	75
CAPITOLUL XLII. Cum i—a îmbărbătat călugărul pe tovarășii lui și cum a rămas spînzurat de un copac	76
CAPITOLUL XLIII. Cum s—a întâlnit Gargantua cu vîrfurile oastei lui Picrocol și cum călugărul a răpus pe căpitanul Tragevînt, fiind apoi prins de dușmani	78
CAPITOLUL XLIV. Cum a doborât fratele Ioan pe cei doi arcași și cum a fost înfrîntă potera lui Picrocol.....	80
CAPITOLUL XLV. Cum i—a însoțit călugărul pe pelerini și ce vorbe frumoase le—a spus Grandgousier	81
CAPITOLUL XLVI. Cum s—a purtat de omenește Grandgousier cu prinsul său Taielemne.....	83

CAPITOLUL XLVII. Cum și—a strîns Grandgousier oștile sale, cum a răpus Taielemne pe Repezel și cum a fost ucis la rîndu—i, din porunca lui Picrocol	85
CAPITOLUL XLVIII. Cum l—a împresurat Gargantua pe Picrocol și i—a nimicit toată oastea	87
CAPITOLUL XLIX. Cum a fugit Picrocol, ce nenorociri l—au ajuns și ce—a hotărît Gargantua după sfîrșitul luptei	89
CAPITOLUL L. Cuvîntarea lui Gargantua către învinși	90
CAPITOLUL LI. Cum au fost răsplătiți luptătorii după biruință	92
CAPITOLUL LII. Cum a ctitorit Gargantua mănăstirea din Telem pentru fratele Ioan.....	93
CAPITOLUL LIII. Cum a fost zidită și înzestrată mănăstirea telemiților	94
CAPITOLUL LIV. Pisană scrisă pe poarta cea mare a mănăstirii din Telem.....	95
CAPITOLUL LV. Cum era împărțită clădirea mănăstirii din Telem	97
CAPITOLUL LVI. Cum erau îmbrăcați călugării și călugărițele din Telem	98
CAPITOLUL LVII. Cum trăiau telemiții în mănăstirea lor	99
CAPITOLUL LVIII. Profeția găsită la temelia mănăstirii telemiți lor	100

CĂTRE CITITORI

Prieteni, răsfoind această carte
Venin și scîrbă—n ea n—o să aflați;
Lăsînd orice mîhnire la o parte,
De scrisul meu să nu vă rușinați.
N—o să ieșiți de— aici mai înzestrați,
În schimb veți învăța să rîdeți bine;
Mai drepte gînduri n—am purtat cu mine.
Văzînd cum v—a cuprins tristețea hîdă,
N—am stat să plîng, am rîs cum se cuvine,
Căci numai omului i—e dat să rîdă.

CUVÎNTUL ÎNAINTE AL SCRITORULUI

Băutori străluciți și preasfințite fețe — căci nu altora, ci vouă vă—nchin aceste scrieri — în dialogul lui Platon, din cartea care se cheamă Ospățul, lăudînd Alcibiade pe învățătorul său Socrate, prințul de toți recunoscut al înțelepților, îl aseamnă între altele cu silenele.

Silenele erau, pe vremuri, niște cutioare ca acele ce se mai văd încă prin unele dughene ale spițerilor, avînd zugrăvite pe ele tot soiul de chipuri vesele și deșucheate, ca scorpii, satiri, cerbi înhămați, iepuri încornorați, gîște împiedicate, rațe cu samarul în spate, precum și alte încondeieri meșteșugite, dinadins închipuite spre—a stîrni hazul lumii necăjite (cum făcea Silene, dascălul bunului Bachus). Înăuntru se aflau însă numai mirodenii și balsamuri alese; ambră și tămîie; mosc și chihlimbar; smirnă și ienibahar; pietre nestemate și alte daruri de preț.

Aidoma fusese Socrate căci privindu—i înfățișarea și văzîndu—l cum arată pe dinafară, n—ai fi dat pe el nici o ceapă degerată, atît era de pocit la trup și de caraghios în apucături. Avea nasul turtit și căutătură de taur; față de om nebun, purtări necioplite și îmbrăcămintă grosolană. Era sărac lipit pămîntului, iar noroc la femei n—avea nici pe—atît. Nevrednic de a îndeplini vreo slujbă în Republică, se ținea numai de șotii; bea oricînd, cu oricine și de toate rîdea, păstrînd cu grijă sub lacăt dumnezeiasca lui înțelepciune. Dar dacă ridicai capacul, găseai în cutioară numai odoare nebănuite și de neprețuit: minte mai pătrunzătoare decît a oricărui muritor, cinste neînchipuită, vitejie de neînfricat, cumpătare fără seamăn, deplină împăcare cu sine, gîndire neșovăitoare și un dispreț vrednic de uimire față de toate cîte îi îndeamnă pe ceilalți oameni să—și lase odihna, să alerge, să se trudească, să străbată mările și să poarte războaie între ei.

Și ce tîlc socotiți că ar putea să aibă această întîmpinare cu sămînță de vorbă, cînd dau să pornesc la drum ?

Voi toți, bunii mei învățăcei, ca și ceilalți împătimiți ai lenei, văzînd numele poznaș al cărților

ce—am scris: Gargamela, Pantagruel, Bucă—Groasă, Mîndria prohabului, Slănină pe fasole cum commento¹ altele, lesne ați putut crede că citindu—le veți găsi în ele numai glume hazlii, snoave pipărate și minciuni șugubețe; fiindcă nu v—ați ostenit să le cercetați mai adînc, ci le—ați judecat după înfățișarea lor, adică după denumirea cărții, care stîrnește îndeobște batjocură și rîs. S—ar cuveni însă a privi cu mai puțină pripeală rodul stăruințelor omenеști de vreme ce voi singuri spuneți că nu haina îl face pe călugăr; că se arată unul în antieriu de monah, dar în el nimic duhovnicesc nu are, iar altul își azvîrlă pe umăr o mantie spaniolescă, dar vitejia lui n—a văzut Spania niciodată.

Iată de ce, deschizînd această carte, să cumpăniți cu multă luare—aminte cuprinsul ei. Veți vedea astfel, că miezul pe care îl ascunde are cu totul alt preț decît chipul zugrăvit pe deasupra, iar gîndurile din adînc nu sînt atît de ușurate, după cum ar putea să arate învelișul lor. Iar dacă veți afla în toate aceste cuvinte încredințate tiparului acea veselă pierdere—de—vreme pe care numele cărții v—o făgăduiește, să nu vă opriți aici, ca și cum ați asculta vrăjiți cîntecul sirenelor, ci să tălmăciți într—un înțeles mai cuprinzător ceea ce vi se pare că izvorăște dintr—o inimă lipsită de griji.

N—ați destupat niciodată butelcile? Gîl! Gîl! Vă mai aduceți aminte cam cîte ați deșertat? Văzut—ați vreodată cum face cîinele, cînd dă peste un os cu măduvă? Platon, în cartea a III—a despre Republică, spune că e dobitocul cel mai înțelept din lume. Uitați—vă mai bine la el și o să băgați de seamă cu cîtă evlavie miroase osul, cu cîtă grijă îl păzește, cu cîtă patimă îl prinde, cu cîtă luare—aminte îl pipăie, cu cîtă poftă îl zdrobește și cu cîtă grabă începe să—l sugă. Ce—l îndeamnă să se poarte astfel? Ce nădăjduiește și ce bunătate așteaptă? Nimic mai mult decît puțină măduvă. E adevărat că această fărîmă de hrană e mai dulce decît toate celelalte, fiindcă așa cum spune Galenus în Facu. natural. III și în De usu parti.², XI, măduva e tot ce a plăsmuit firea mai desăvîrșit.

Fiți dar înțelepți după pilda cîinelui și vă bucurați, adulmecînd și gustînd aceste cărți sășioase, de preț deosebit și de mare cinste: ușurele dacă le frunzărești în pripă, dar pline de cugetare dacă zăbovești la sfat cu ele. Apoi, sfărîmați osul și sugeți—i măduva hrănitoare! Nu mă îndoiesc nici o clipă că, după citirea acestora, veți fi mai înțelepți și mai pricepuți; veți simți un gust cu totul nou și veți dobîndi o învățătură ascunsă, care vă va ferici cu înalte daruri și minunate taine; nu numai în privința credinței, dar și a treburilor obștești și a schimbului de bunuri dintre oameni.

Socotiți oare cu tot dinadinsul, că Homer scriind Iliada și Odiseea s—a gîndit la acele parabole, pe care i le—au pus în cîrcă, mai tîrziu, Plutarh, Heraclit, Eustațiu, Fronțiu și Polițian? Dacă vă închipuiți așa ceva, sînteți la o poștă departe de gîndul meu. După cum zic de asemenea, că nici Homer, nici Ovidiu în Metamorfozele lui, n—au putut să prevestească duhul Evangheliei, așa cum numitul călugăr Lubin, cap de doveac, a încercat s—o dovedească unor nebuni care aveau vreme să—l asculte. (Vorba aceea: cum e sacul, așa—i și peticul!)

Dar dacă nici dumneavoastră nu dați crezare unor asemenea năzbîtii, binevoiți a primi tot astfel și hronicul meu, vesel și proaspăt—scris, pentru care nu m—am trudit mai mult decît domniile—voastre, care zăboviți cu mine la un pahar de vin. Căci pentru întocmirea acestei cărți împărătești n—am folosit mai mult răgaz decît îi e trebuincios omului să—și întărească puterile trupului, adică să mănînce și să bea. Acestea sînt ceasurile cele mai prielnice pentru scrierea marilor întîmplări și a cugetărilor adînci, după cum obișnuia însuși Homer, dascălul tuturor grămăticilor, ca și Enius, părintele poezilor latini, despre care ne aduce mărturie Horațiu; deși un mîrlan a spus o dată, că stihurile acestuia din urmă miroseau mai mult a vin, decît a ulei de lampă.

Tot astfel ar putea să vorbească despre cărțile mele oricare scamator de bîlci, dar să—i fie în nas, lui acolo ! Cît de minunată, de veselă și de îmbietoare e mireasma vinului! Cît de dulce și de dumnezeiască e, pe lîngă izul de ulei ! Eu unul mă voi simți nespus de mîndru, dacă se va spune despre cărțile mele că miros mai mult a vin, decît a ulei; nu cum s—a întîmplat cu Demostene, despre ale cărui Cuvîntări s—a zis că miros mai mult a ulei de opaiț, decît a vin.

E o cinste și o laudă pentru mine să fiu prețuit ca un bun prieten, iubitor de petreceri, cu bucurie primit în toate adunările ucenicilor lui Pantagruel.

Un cîrcotaș găsise cusur acelor cuvîntări ale lui Demostene, spunînd că puțeau mai rău decît șorțul murdar al unui vînzător de uleiuri. Oricum ar fi, voi să alegeți partea cea mai bună din tot ce—am

¹ Cum commento — cu tîlcuri (lat.)

² De faculta Hbus naturahbus și De usu partium corporis kumani — și Despre funcțiile părților trupului omenesc (lat.), lucrări în care celebrul med (131—201) își expune teoria celor 4 temperamente. — Despre însușirile firești "ic și anatomist Galenus

îndeplinit cu vorba ori cu fapta; să cinstiți cum se cuvine creierul covăsit care v—a dăruit aceste plăcute fleacuri, iar mie să—mi dați voie să fiu mereu vesel.

Așadar, bucurați—vă, dragii mei, și citiți cu inimă rîzătoare cele ce urmează, spre desfătarea voastră trupească și folosul răunchilor. Și ascultați, capete de măgari mîncate de sființie, nu uitați să ridicați un pahar în sănătatea mea; pe urmă n—o să mai avem nimic de împărțit împreună.

CAPITOLUL I. Despre obârșia și vechimea neamului lui Gargantua

Dacă doriți să cunoașteți, așa precum a fost, vechea obârșie a neamului lui Gargantua, v—auș îndruma să cercetați vechile hronici pantagruelice. De acolo veți afla cum s—au ivit pe lume vrăjmașii aceștia și cum, coborînd de—a dreptul din spița lor, s—a născut Gargantua, tatăl lui Pantagruel. N—o să vă supărați, însă, dacă din capul locului, în ceea ce mă privește, mă voi lăsa păgubaș; cu toate că e o poveste pe care aș putea s—o reiau mereu de la început, pentru sporita plăcere a înălțimilor voastre. Cel puțin așa spune Platon în *Philebo* și *Gorgias*, iar după el *Flaccus*³, că scrierile de felul acestora, cu cât le citești mai des, cu atât ți se par mai desfătătoare.

Bine—ar fi, dacă fiecare dintre noi ar putea să—și numească strămoșii, începînd cu cei care au încăput în corabia lui Noe și pînă în zilele noastre. Mă gîndesc uneori, că mulți dintre împărații, regii, ducii, prinții și papii zilelor noastre, nu sînt decît urmașii unor strîngători de petice sau cărători de gunoaie; după cum e tot atît de adevărat, că destui cerșetori în zdrențe, care întind mîna pe la ușa bisericii, prăpădiți și nevoiași, poartă în vinele lor sîngele unor regi și împărați, care au ținut odinioară puterea în mîini și au scăpat—o, potrivit minunatei treceri a domniei și a măririi, de la asirieni la mezi, de la mezi la perși, de la perși la macedoneni, de la macedoneni la romani, de la romani la greci și de la greci la francezi.

Iar ca să vorbesc despre mine însumi, mult îmi vine să cred că sînt coborîtor dintr—un crai bogat, sau dintr—un prinț al trecutelor vremi, căci rar am întîlnit pe unul mai dornic de a fi bogat și de a fi prinț: să mănînc zdravăn, să nu fac nimic și să n—am altă grijă decît să—mi pricopsesc toți prietenii, pe oamenii de ispravă și pe învățați. Mă mîngîi cu gîndul că pe lumea cealaltă voi fi mai puternic și mai avut decît ar putea să—mi treacă pe la poarta minții în clipa de față. Dacă vă cercetează aceleași gînduri sau vreunul asemănător, îmbărbătați—vă în restriște și beți din carafa brumată, de cîte ori se ivește prilejul.

Întorcîndu—ne acum la oile noastre, se cuvine să adaug, că din mila cerului ne—au rămas cu privire la vechimea neamului lui Gargantua mărturii mai depline decît asupra oricărui muritor, afară bineînțeles de Mesia, despre care nu mi—e îngăduit să vorbesc, fiindcă nu—mi dau voie diavoli (clevetitorii și fățarnicii). S—a întîmplat așadar, ca în [...] lîngă Bolta rece din Gualeau, (mai jos de Olive, cum mergi spre Narsay), săpînd niște oameni pămîntul mai adînc, să dea peste un sicriu de aramă uriaș, atît de ascuns sub stăvilarele rîului Vienne, încît nu i se zărea nici unul din capete. Anevoie deschizîndu—l, pe latura însemnată dinadins deasupra unei ulcele, pe care era scris în limba etruscă: *Hic bibitur*⁴, săpătorii au găsit nouă butelci așezate în cruce, ca popicele din țara Gasconiei; iar sub talpa popicului din mijloc era o cărticică plăcută la vedere, pîntecoasă, unsuroasă, durdulie, cenușie, bine împlinită și puțin mucegăită, dar frumos mirositoare, ca un trandafir în floare.

Aici s—a găsit însemnarea mai sus amintitei obârșii, scrisă pe de—a—ntregul cu slove de pisanie, dar nu pe hîrtie, și nici pe piele de vițel, ori pe table de ceară, ci pe scoarță de ulm; iar literele erau atît de șterse din pricina vechimii lor, încît anevoie se puteau desluși trei din ele la șir.

Deși nevrednic de—o asemenea lucrare, am fost chemat să—i descurc ițele, și ajutîndu—mă cu mai multe perechi de ochelari, folosind mijlocul de a citi semnele ascunse (după cheia pe care ne—a lăsat—o Aristotel), am izbutit, așa cum vedeți, să tălmăcesc amintita scriere, pantagruelizînd, adică citind cu paharul în mînă minunatele fapte ale lui Pantagruel.

La sfîrșitul cărții am dat peste un mic adaos, intitulat *Farafastîcurile doftoricești*. Șoarecii, nevăstuicile și alte rozătoare (ca să spun drept) făcuseră ferfeniță începutul. Cu toată cînstea cuvenită vechiturilor, aștern pe hîrtie partea care a mai rămas.

³ Poetul latin *Quintus Horatius Flaccus* (Horațiu).

⁴ Aici se bea (lat.). Literele „etrusce” subliniază cripticismul inscripției.

CAPITOLUL II. „Farafastîcurile doftoricești” găsite într—un mormînt străvechi

+ Cimbrilor împlînzitor temut

—ni în zbor, căci se ferea de roită;

□ buțile deodată s—au umplut

000 sîndu—i unt în cismele—amîndouă⁵.

Iar altul, cînd văzu că valul crește Răcni:

— „Seniori, hai, scoateți—l afară!

Păcat de barba lui, că se mînjește;

Sau cel puțin întindeți—i o scară.”

Spun unii, că mai bine—ți lingi papucul,

Decît să ceri iertare stînd pe brînci.

Atunci în lacrimi s—a sculat flaimucul

Ce pescuia obleți în ape—adînci,

Și—a zis: — „Cinstiți boieri, nu vă lăsați!

Tipării sînt pe masă la casap,

Iar dacă mai cu grijă vă uitați,

O să vedeți o pată pe potcap.”

Dar cînd a fost în cărți să citească,

Găsiră numai coarne de vițel.

— „Tiara a—nceput să se răcească,

Mi—a înghețat creierul!” spuse el.

L—au încălzit cu iz de baraboi

Și l—au lăsat tihnit să stea pe vatră,

Punînd bine—nțele hulube noi

Pizmașilor ce la răspîntii latră.

De gaura lui sîn—Patriciu—au zis,

De Gibraltar și alte bolte—o mie;

Să fi putut, pe toate le—ar fi—nchis,

În lume guturai să nu mai fie.

Iar toți spuneau: — „Auzi obrăznicie,

Să vrea să—ncuie vîntul pintenog,

Să—l țină strîns sub lăcat în robie,

Ba poate să—l mai pună și zălog!”

Aici fu corbul jumulit în lege

De Hercule din Lybia barbară.

— „Cum? zise Miloși, ce sînt eu? Nu—s rege?

De ce să mă lăsați pe dinafară?

Vreți voi, să—mi uit durerea mea amară,

Să vă hrănesc cu broaște pe curechi?

Mai bine mort, decît așa ocară,

Să fiu vîndut de voi la haine vechi!”

Veni atunci Q. B. șontic și hop!

Ca stihurile lui calcînd cu pasul.

Morarul, văr de—al marelui Ciclop,

I—a măcinat pe toți, suflîndu—și nasul;

Căci tuturora le sosise ceasul

Să se prefacă—n pulbere și scrum.

Sunați din trîmbiți și vestiți cu glasul,

⁵ Posibilele completări: + — Al, — Ve, □ — Iar, 000 — Văr.

Erau destui: sînt și mai mulți acum!
În scurtă vreme, pasărea lui Joe
Făcu prinsoare c—o să fie rău;
Iar el rămase trist și fără voe,
Văzînd că—i fierț și copt regatul său;
Și s—a pornit s—aprindă focu—n hău,
Decît scrumbii să taie de nevoe,
Robind văzduhul, ca un nătărău,
Profeților corăbiei lui Noe.
Dar va veni o vreme—ncondeiată,
Cu șapte fusuri și c—un arc turcesc;
Un rege cu spinarea pipărată
Se va ivi în strai călugăresc.
Și cum? Pentr—un fățarnic mișelesc,
Noi să lăsăm pogoanele să piară?
Ajunge! Măscăriciul boieresc
În gaură de șarpe să dispară!
Apoi, un altu—n pace—o să domnească,
De bunii lui prieteni sfătuit,
Toți cei curați vor ști să se—nsotească,
Cu hulă nimeni nu va fi lovit;
Iar fericirea care s—a vestit
Se va sui—n clopotnița cea mare,
Cînd herghelia ce s—a răvășit
Va birui ca regele călare.
Cu hocus—pocus lumea va trăi,
CU timp lui Marte piedică—i vor pune;
Dar unul fără seamăn va veni,
Voios, frumos, glumeț, cu gînduri bune.
Sus inima! La masă să se—adune
Flăcăii mei, că nu s—a mai văzut
Să dai cu tifla la așa minune
Și să nu blestemi vremea ce—a trecut.
Iar mai la urmă cel turnat în ceară
Va fi—ncuiat sub clopotul din ornic;
Și mări—mări, cîți o să mi—l ceară
Pe clopotarul de ulcele dornic.
Ar ține—n loc norocul nestatornic
Cine—ar putea de limbă să mi—l prindă,
Înfășurînd cu brîu de mare vornic
Hambarul plin de rele pînă—n grindă!

CAPITOLUL III. Cum a fost purtat Gargantua unsprezece luni în pîntecele maică—și

Grandgousier era chefliul cel mai vesel al vremii sale și băutorul cel mai harnic din cîți a cunoscut lumea. Îi plăcea să mănînce sărat, de aceea în cămările lui se aflau puse la păstrare, pentru oricînd, grămezi întregi de șunci de Baiona și de Maiența, nenumărate limbi afumate, belșug de caltaboși în lunile de iarnă, felurite cărnuri ținute în muștar și în saramură, icre de păstrugă în untdelemn și cantitate de cîrnați, dar nu de Bolonia (căci se temea de otrăvurile italienilor), ci de Bigorre, de Lonquaulnay, de Brena și de Rouerg. În anii bărbăției sale s—au însoțit cu Gargamela, fata regelui Parpαιοților, o femeie chipeșă și plină de nuri. Atît și—au frecat șoriciurile și de—atîtea ori s—au strîns în brațe, jucîndu—se de—a dobitocul cu două spinări, pînă ce Gargamela a rămas grea, zămisind un fecior pe care l—au purtat în pîntecele ei unsprezece luni.

Căci atît, ba chiar mai mult, se întîmplă să țină sarcina femeii, cînd e vorba de nașterea unui prunc cu stea în frunte, sortit să îndeplinească isprăvi mari la vremea lui. Așa povestește Homer că s—au petrecut cu nimfa care, împreunîndu—se cu Neptun, a născut abia după un an împlinit, adică la douăsprezece luni. Așa zice A. Gelu⁶ (cartea sa a III—a), că sămînța mărețului zeu nici nu putea să rodească într—un timp mai scurt, pentru a da la iveală o făptură cu adevărat desăvîrșită. Tot din această pricină, lui Jupiter i—a trebuit o noapte de patruzeci și opt de ceasuri ca să facă dragoste cu Alcmena. Cum s—ar fi plămădit mai în grabă unul ca Hercule, care a mîntuit lumea de balauri și de tirani?

Dumnealor, pantagrueliștii mai vechi, au întărit cele ce vă spun, arătînd lămurit că orice prunc născut de—o femeie pînă în unsprezece luni de la moartea bărbatului ei, se cuvine, potrivit legii, să fie socotit al aceluia. Hipocrat în cartea *Di alimento*⁷, Pliniu în cartea VII, capitolul 5, Plaut în *Cistellaria*⁸, Marcus Varo în satira numită *Diata* (punînd temei pe spusele lui Aristotel), Censorius în cartea *De die natali*⁹, Aristotel însuși în *Natura animalium*¹⁰, Gellius în cartea III, capitolul 16, Servius, pornind în *Eglo* de la un vers al lui Virgiliu:

*Matri longa decern...*¹¹ și o mie de alți nerozi, al căror număr a mai sporit de—atunci cu oamenii legii, au statornicit că femeile văduve, timp de două luni după moartea bărbatului, pot să—și dea poalele peste cap în toată voia. Eu v—aș ruga, așadar, dacă știți vreuna din acestea (pentru care face să te ostenești) să mi—o aduceți de—a călare pînă aici. Și dacă pînă în a treia lună se va întîmplă să rămîină grea, plodul pe care îl va naște va fi, în bună rînduială, vlăstarul legiuit al răposatului. Sarcina, bine întezită, își umflă foalele și crește. Întindeți pînzele, băieți, că burta corăbiei e plină! Așa făcea și Iulia, fata împăratului Octavian, care nu se întindea cu ibovnicii ei decît în lunile cînd era grea, după cum cîrmaciul nu se suie pe punte, pînă ce nu—i corabia smolită cu grijă și încărcată cum se cuvine.

Iar dacă vreunul dintre dumneavoastră le—ar ține de rău pe văduve că fac dragoste cu burta la nas (cînd nici iepele nu se mai lasă la armăsar după ce—au prins), dumnealor vă vor răspunde că nu sînt iepe, ci femei, și că înțeleg să se folosească de plăcuta îngăduință, care le dă voie să se înfrupte fără teamă din ce prisosește; așa a răspuns odinioară și Populia, după cum zice Macrobius în cartea a III—a din *Saturnalia* [...]*pai grele*, n—are decît să le pună astupuș și să le coasă gura.

⁶ Aulus Gellius, gramatic și critic latin (sec. II e.n.), autorul lucrării *Noctes atticae*.

⁷ Despre hrană, (lat.).

⁸ Coșulețul (lat.), comedie prelucrată după Menandru.

⁹ Despre ziua nașterii (lat.).

¹⁰ De natura animalium — Despre firea animalelor (lat.).

¹¹ *Matri longa decern tulerunt fastidia menses* — Zece luni i—au adus mamei îndelungi grețuri (lat.) (*Virgiliu*, *Bucolice*, IV, 61).

CAPITOLUL IV. Cum a mâncat Gargamela o porție zdravănă de tuslama înainte de a naște

Să vă istorisesc acum în ce chip a născut Gargamela; iar dacă nu mă puteți crede, înseamnă că aveți pe undeva o scăpăciune.

Dumneaei s—a scăpat, să iertați, după prînz în a treia zi a lui februarie, după ce gustase dintr—o porție zdravănă de tuslama. Tuslamaua e o mîncare făcută din măruntaie de bou gras. Boii se îngrașă în staul, cu fîn proaspăt adus de pe imaș. Imașul e o pășune care se cosește de două ori pe an.

Tăiatu—s—au în ziua aceea trei sute șazeci și șapte de mii paisprezece boi de—aceștia grași, care au fost puși la sărat în cîșlegi, ca să fie pastrama din belșug toată primăvara, știut fiind că, la orice ospăț cumsecade, sărătura stîrnește băutura.

Bucătarii gătiseră tuslama pe săturate, și o brodiseră atît de gustoasă că toți se lingeau pe degete. Dar tuslamaua, vedeți dumneavoastră, dacă o lași să stea, se strică, ceea ce e lucru de rușine. Așa fiind, Grandgousier a poruncit să se mănînce toată, ca nimic să nu se irosească; și mai ales să nu se arunce! A poftit la ospăț pe toți tîrgoveții din Saingais, din Suille, din Roche—Clermaud și din Vaugaudray, la care s—au mai alipit megieșii lor din Coudray, din Montpensier, din Guy de Vede, precum și alți buni băutori, frați de pahar și strașnici jucători de popice. Cumătrul Grandgousier i—a primit pe toți cu mare bucurie, poruncind să i se dea fiecăruia cîte o strachină. Iar pe femeia lui a sfătuit—o să nu înfulice prea lacom, aflîndu—se în preajma nașterii și fiind tuslamaua un fel de mîncare anevoie de mistuit: „I s—a făcut mititelului poftă de borhot; nu—l lăsa, că—l papă tot!” Gargamela n—a ținut însă seamă de nici o opreliște și a zvîntat singură șaisprezece banițe, două ciubere și șase vedre. Ah, ce mai mîndrețe de băligar creștea și dospea în ea!

După ce s—au ospătat bine, au luat—o cu toții pe Sub—Sălcii, și—acolo în crîng, la iarbă verde, s—au prins la joc și au săltat, în cîntec vesel de oboaie și ison dulce de cimpoaie, cu atîta foc și—atîta pară, că inima ți se umplea de primăvară, văzîndu—i cu cîtă voie bună petrec și la ulcele se întrec.

CAPITOLUL V. Vorbe de pahar

Au pornit să bea și să se veselească, pe pajiștea unde se aflau. Și numai ce începură butelcile să gonească, șuncile să dănțuiască, băutorii să se avînte și paharele să cînte.

— Scoate vinul nou din bute și toarnă—l în clondire, iute!

— Fără apă, fîrtate, fără apă!

— Toarnă—aici, cu ochii—nchiși!

— Uite cum plînge paharul, lacrimă de porfiriu!

— Să cinstim sfînta Sete!

— Ce arșită!

— Aș vrea și eu, cumătră, să—ncep odată să beau!

— Te cam ia cu frig, drăguțo?

— Puțintel.

— Sfîntul Petru așa zice: bea vinul, să nu se strice! Să cuvîntăm despre băutură, fraților!

— Eu beau la ceasuri anumite, ca măgarul papei.

— Eu beau aghiazmă, ca părintele stariț.

— Ce—a fost mai întîi: băutura sau setea?

— Setea! Nici copilul de țîță nu bea pînă nu—i e sete.

— Să vă spun eu, că sînt diac: „La început a fost Băutura!" *Privatio praesupponit habitum*.¹² Scrie la carte: *Fecundi calices quem non fecere diser*¹³.

— Noi, cei fără prihană, bem numai cînd ni—e sete.

— Eu, păcătosul, fără. Dacă nu mi—e sete acum, mîine o să—mi fie. Beau, ca să mă feresc de setea ce m—așteaptă. Beau pentru setea viitoare! Beau la nemurire! Beția mea e veșnică și veșnicia mea—i beția.

— Să cîntăm, să ne rugăm și să bem. Domnul să ne țină harul!

— Cine mi—a luat paharul? Dat—am împuternicire cuiva, să bea în locul meu?

— Udă—te și te vei usca; usucă—te și te vei uda!

— Eu nu mă pricep la vorbe; mă ajut cum pot cu fapta.

— Să nu pierdem vremea în zadar! Eu mă stropesc și beau de frica morții.

— Bea mereu și n—ai să mori niciodată!

— Strophește—mă, că mă usuc și mor cu zile! Iar duhul meu, după moarte, o să—și caute mîntuirea în balta broaștelor. Sufletul omului nu poate viețui în uscăciune.

— Pivniceri și voi chelari, dătători de viață vie! Veniți—mi în ajutor, să pot să beau în veacul—veacurilor, amin!

— Vezi, să nu—ți rămîină mațele neudate!

— Cine nu simte că bea, degeaba bea.

— Vinul care îți intră în sînge, nu se pierde în scăldătoare.

— Ia să clătim puțin măruntaiele vițelului pe care l—am încălțat azi—dimineață.

— Dacă hîrtia zapiselor mele ar suga atît vin ca mine, zarafii care m—au împrumutat, tot ar mai storce ceva în ziua plății.

— Ai ridicat mereu mîna și ți s—a înroșit nasul.

— Cît vin o să mai încapă în mine, pînă îl voi da afară pe cel pe care l—am băut?

— Nu bea cu țîrîita, că—ți face rău la lingurică! Parcă—ai trage vinul din butoi cu șipul!

— Știi ce deosebire e între un șip și un clondir?

— Mare deosebire! Clondirului îl pui dop, iar șipului, șurub.

— Bunicii noștri erau mai harnici: beau cu oala.

— A ieșit bine ce—a dat din tine. Hai să bem!

— Nu te duci să stai puțin de vorbă cu gîrla? Vecinul meu a plecat să—și spele mațele.

— Eu mai mult decît un burete nu sug.

— Eu ca un bun templier.

¹² Lipsa presupune obiceiul (lat.).

¹³ Pe cine nu l—au făcut limbut cupele pline? (lat.). (Horațiu, *Epistole*, 1.5,19.)

— Eu sorb *tanquam sponsus*¹⁴.

— Eu, *sicut terra sine aqua*¹⁵.

— Ce—i șunca?

— Un cărător de băutură. Cu scripetele cobori vinul în pivniță, cu șunca îi dai drumul pe gît.

— Aia e! Toarnă să beau !

— Nu mai am încărcătură.

— Dacă aş putea să mă înalţ, aşa cum coboară vinul în mine, de mult aş pluti prin văzduh.

— „*Astfel cîndva Jacques Coeur s—a—mbogăţit.*

Astfel lăstarii—n crîng au înverzit,

Astfel în Indii Bachus a pătruns

Şi filozofi, melinzii au ajuns."

— Ploaia mică goneşte vîntul mare, iar băutura lungă trăsnetele—alungă.

— „*Ia vericule şi bea*

Cît mai e vin în ulcea!"

— Am să chem în judecată setea pentru silnicie şi prigoană. Să vie un copil de casă să—mi scrie plîngerea după dreptul legii.

— Asta zic şi eu băutură! Mai demult goleam paharul întreg, acum nu mai las pe fund nici o picătură!

— S—o luăm cu chibzuială, nimic să nu se piardă.

— Uite colea în strachină, burtă drăgălaşă de bou gras şi măruntaie fripte după pofta inimii. Să le ţesălăm puţin, pentru bucuria pîntecelui.

— Bea, sau te... Ia nu te mai codi şi bea...

— Nu, mulţumesc.

— Bea, cînd te rog!

— Păsările nu mănîncă pînă nu le mîngîi pe coadă; eu nu beau pînă nu mă pofteşti: *Lagona edatera*¹⁶!

— Vinul ăsta îmi culege setea de prin toate încheieturile.

— Mie mi—o stîrneşte, de mi—e mai mare dragul!

— Teamă mi—e, fraţilor, să nu rămîn fără sete!

— Daţi de veste lumii, în sunet de şipuri şi clondire, să se ştie că cine şi—a pierdut setea să nu se ostenească s—o caute la noi: am dat—o afară cu clistirul băuturii!

— Dumnezeu a pus un soare pe cer, să lumineze pămîntul, iar mie pe gît unsoare, să alunece vinul!

— Eu port pe limbă cuvîntul lui Dumnezeu: *Sitio!* Mi—e sete !

— Nici lava nu se stinge mai anevoie decît setea pe care am moştenit—o de la tata.

— Pofta vine mîncînd, zicea popa Angest din Mans; setea o pui pe goană, bînd.

— Cum scapi de sete?

— Ca de muşcătura cîinelui. Dacă alergi în urma cîinelui, cîinele nu te muşcă; dacă bei înainte de a—ţi fi sete, setea nu te mai ajunge.

— Drept ai grăit! Spune mai departe. Adu vin, vierule, cît mai sîntem vii. Argus avea o sută de ochi şi cu toţi vedea; chelarul ca să răzbească cu turnatul ar trebui să aibă o sută de mîini, ca Briareu.

— Ce plăcut lucru, să te zvîrţi după ce te—ai udat!

— Mie dă—mi din cel alb. Toarnă, toarnă! Cu vîrf, păcătosule, cu vîrf! Simt că mi se jupoaie limba de arşiţă!

— Să bem, fraţilor! În sănătatea ta, prietene, din toată inima, tot paharul !

— Ha! Ha! Ha! Să bem pe săturate! O, *lacrima Christi!* îl cunosc. ăsta—i vin de Devinierie, din struguri băşicaţi.

— E un vin ca o mîngîiere. Catifea, nu altceva!

— Nu face nici o cută, e frumos ţesută, din lînă bătută.

¹⁴ Precum un mire (lat.). Joc de cuvinte între *sponsus* — *spongia*:

¹⁵ Ca ţarina fără apă (lat.).

¹⁶ Noroc, frate! (în lb. bască).

- Haide, prietene, eu joc cinstit: am toate cupele ! Uitați—vă la mine, cum amestec paharele. Nu—i nici o scamatorie, e numai iuțea de mână.
- Ce mai bețivi! Ce arși de sete ! Toarnă aici, paj dragălaș!
- Cu vîrf!
- *Natura abhorret vacuum.*¹⁷
- Cine—ar zice, că din vinul ăsta au băut și muștele?
- Umple paharul și dă—l pe gît. E doftorie!

¹⁷ Natura are oroare de vid (lat.).

CAPITOLUL VI. În ce fel neobișnuit a venit pe lume Gargantua

În vreme ce băutorii schimbau între ei aceste fărîmituri de cuvinte, Gargamela a început să se vaite de dureri în pîntece. Socotind că i—a venit ceasul de a naște, Grandgousier s—a ridicat de pe iarbă și, ca s—o îmbărbăteze, a sfătuit—o să se lungească la umbra sălciei, spunîndu—i în glumă că în curînd o să—i mai crească două picioare. A îndemnat—o să—și țină firea și să aștepte cu răbdare sosirea pruncului. Chinurile facerii sînt grele, dar mult nu țin; după aceea femeia simte o bucurie mare și de durere nu—și mai aduce aminte.

— Adevărat îți vorbesc. Mîntuitorul nostru spune în Evanghelia de la Ioan cetire: „Muieră în dureri va da naștere, dar după ce va fi născut, suferința ei va uita—o”.

— Of, a răspuns Gargamela, frumos știi sa grăiești! Mai bucuroasă ascult cuvintele Evangheliei, decît povestea sfînteii Margareta, sau altă trăsnaie.

— Curaj, mieluşico! i—a strigat Grandgousier. Dă—i drumul ăstuia, că pe—urmă mai facem unul.

— Ai! s—a văitat ea. Ce vă pasă vouă, bărbaților? Eu, cu ajutorul lui Dumnezeu, o să mă chinuiesc, dacă așa ți—a fost poftă; dar ar fi fost mai bine — Doamne ! — să ți—o fi tăiat!

— Ce să tai? a sărit de colo Grandgousier.

— Ah, ce bărbat de treabă te—ai făcut; numaidecît ai priceput.

— Să mi—o tai! Adu încoace cuțitul, afurisite, dacă așa ți—e voia!

— Ba să ferească Dumnezeu de una ca asta! Iartă—mă, Doamne, că n—o spusei într—adins. Să nu—ți faci nici dumneata sînge rău. Azi o să am de furcă, după mila cerului, și numai din pricina bărbăției dumitale, s—o porți sănătos!

— Curaj, curaj! zicea Grandgousier. Nu—ți fie teamă, lasă boii dinainte să tragă. Eu mă duc să mai ciocnesc o oală. Am să stau pe—aici, pe—aproape, dacă te vei simți rău, să mă strigi; sînt înapoi cît ai bate din palme.

Puțin după aceea, Gargamela a început din nou să se vaite, să plîngă și să țipe. Moașele s—au strîns în jurul ei și s—au apucat să—i pipăie pîntecele. Cercetînd—o cu de—amănuntul, au dat peste niște cărnuri, care nu arătau tocmai bine. Moașele au crezut că e copilul. Nu. Era mațul gros, care i se întorsese pe dos. Mîncase Gargamela prea multă tulsama, după cum parcă v—am spus.

Atunci s—a desprins din ceata moașelor o babă răpănoasă, căreia îi mersese faima de felceriță mare, și care, cu vreo șazeci de ani în urmă, se pripășise pe—acolo, venind din Brisepaille, de lîngă Saint—Genou. Baba i—a pus o catapasmă atît de cumplită, încît toate *laricele* i s—au strîns deodată, strîmîndu—se atît de tare, că nici cu dinții nu le—ai fi putut desface; (așa cum diavolul, voind în timpul slujbei sfîntului Martin, să însemne în catastif clevetirile unor muieri din Galia, cu dinții s—a apucat să întindă pielicica pe care nu mai avea loc să scrie).

Lărgindu—se boabele mitrei din pricina acelei tulburări, fătul a intrat în vîna cea mare, a ajuns prin diafragmă pînă sub umăr, unde sus—numita vînă se desparte în două, apoi a cîrmit—o spre stînga, ieșind afară prin ureche.

De îndată ce—a văzut lumina zilei, plodul n—a început să miorlăie ca alți copii abia—născuți: „Miau ! Miau !”, ci a strigat limpede și deslușit: „Dați—mi să beau!”, ca și cum ar fi îndemnat la pahar pe toți cei de față, cu un glas atît de puternic, că s—a auzit pînă în țara Beusse¹⁸ și dincolo de Bibarois.

Știu bine, că nu veți da crezare acestei nașteri puțin obișnuite. Mie unuia prea puțin îmi pasă; dar un om de ispravă, cu mintea sănătoasă și cu scaun la cap, nu se îndoiește niciodată de ceea ce i se spune, sau vede cu ochii că e scris. Nu zice înțeleptul Solomon în *Proverbiorum*¹⁹, XIV: „*Innocens credit omni verbo* ?”²⁰ Iar sfîntul Pavel în *primo Corinthio*²¹, XIII: „*Charitas omnia credit*?”²² Adică, pentru ce n—ați crede? Pentru că întîmplarea nu seamănă să se fi petrecut cu adevărat? Dar eu spun că se cuvine s—o primiți cu deplină încredere, tocmai fiindcă vi se pare de necrezut. Dascălii Sorbonei așa ne învață, că numai prin credință se adevărește a fi tot ceea ce pare că nu este. Găsit—ați ceva împotriva legii?

¹⁸ Beusse (Beuxe) — sat în regiunea Deviniere, vestită prin podgoriile sale. Bibarois — toponimic fictiv, derivat din *bibere* — a bea (lat.).

¹⁹ *Proverbiorum liber* — Cartea proverbelor (lat.) (*Vechiul Testament*).

²⁰ Omul prost crede orice vorbă (lat.) (Prov. XIV, 15).

²¹ *Prima epistola către Corintieni* (lat.) (*Noul Testament*).

²² Dragostea toate le crede (lat.) (*Corint. XIII, 7*).

Împotriva dreptei credințe? Împotriva Sfintelor Scripturi? În ceea ce mă privește, nu văd unde spune Biblia altminteri? De ce să vă îndoiiți că lucrul s—a întâmplat, dacă așa a fost voia lui Dumnezeu?

Nu vă tulburați mintea cu gânduri deșarte: la Dumnezeu toate sînt cu puțință ! Și dacă ar hotărî el astfel, toate femeile ar naște, de azi înainte, pe urechi.

Bachus nu s—a desprins din coapsa lui Jupiter?

Sfarmă—Piatră n—a ieșit din călcîiul maică—si, iar Neghiniță din papucul doicii?

Minerva nu s—a născut din capul lui Jupiter? (Tot prin ureche.)

Adonis nu s—a întrupat din scoarța unui mirt?

Castor și Pollux din coaja oului pe care l—a ouat (și l—a clocit) Leda?

Ați rămîne cu gura căscată, dacă v—aș arăta aici întregul paragraf în care Pliniu' vorbește despre nașterile ciudate sau împotriva firii. Și vă rog să mă credeți, că eu nu—s nici pe departe atît de meșter în minciuni ca el. Citiți *Istoria naturală* a lui (cartea VII, capitolul 3) și nu—mi mai bateți capul!

CAPITOLUL VII. Ce nume i—au dat lui Gargantua și cum a început el să tragă la măsea

În vremea aceasta, cumătrul Grandgousier bea și petrecea cu prietenii. Auzind pe fiul său cum a răcnit de grozav la venirea pe lume: „Dați—mi să beau!” a spus:

— Cu vin vrea să—și facă feciorul meu gargara—ntîia!

La aceste cuvinte, cei de față și—au dat cu părerea că, după obiceiul vechilor evrei, numele noului—născut ar trebui potrivit după cele rostite de tată la ivirea pe lume a băiatului, adică mai pe scurt: Gargantua. Grandgousier nu s—a împotrivit, Gargamela s—a arătat foarte bucuroasă, iar pentru ca pruncul să se liniștească, i—au dat să bea cîteva vedre. Apoi, ca pe—un bun creștin, l—au dus în fața cristelniței și l—au botezat cu apă.

Șaptesprezece mii nouă sute treisprezece vaci de la Pautille și de pe pășunile din Brehemond au fost alese să—l alăpteze; nici n—ar fi fost cu putință să se găsească în toată țara o doică avînd atîta lapte ca să—l poată hrăni. Totuși, unii filozofi ca de—alde Scott (nu știu nici eu de unde o scot) spun că pe Gargantua l—ar fi alăptat chiar maică—sa, din țîța căreia țîșneau, la fiecare supt, o mie patru sute nouă vedre de lapte, ceea ce e aproape de necrezut. (Această susținere a avut darul să—i scoată din fire pe învățații Sorbonei, care au socotit—o drept o cumplită batjocură pentru biete lor urechi, zicînd că miroase a erezie cale de—o poștă !)

Pruncul a fost crescut și hrănit astfel pînă la vîrsta de un an și zece luni. Doftorii și—au dat învoiala, ca în acest răstimp să fie scos la plimbare, iar meșterul Jean Denyau i—a întocmit un car frumos cu juguri pentru boi, în care slujitorii îl purtau toată ziua de colo pînă colo, spre marea lui desfătare. Îți creștea inima văzîndu—l! Era chipeș la față, avea una peste alta nouăsprezece bărbii, iar de urlat, nu urla

decît atunci cînd avea poftă. Nu prea stătea mult pe un loc, fiindcă mereu avea ieşire—afară, atît din pricina nevoilor fireşti cît şi a obiceiului pe care şi—l luase de a—şi uda necontenit gîtjelul cu zeamă de ciorchine. Nu bea niciodată fără rost, numai cînd era supărat sau mîniat, cu arţag sau cu pîrţag; şi de cîte ori pornea să scîncească, să răcnească sau să tropăiască, îi dădeau să bea şi pe loc se potolea, rîdea şi se înveselea.

Una din slujitoarele care i—au purtat de grijă în vremea aceea mi—a jurat pe ce—avea dumneaei mai scump că atît de bine se deprinsese să tragă la măsea, încît era de—ajuns să audă clondirele gîlgîind şi paharele cîntînd, ca să rîdă fericit, de parcă ar fi intrat de—a dreptul pe poarta raiului. Ținînd seamă de această dumnezeiască meteahnă, cu care firea îl dăruise, femeile îl trezeau dimineața în desfătare, dînd glas potirelor de cleştar cu muchea cuţitului şi cîntînd din pîlnie pe pîntecul damigenelor. Iar plodul, auzind acea muzică plăcută, zburda şi se zbenguia, clătina din cap şi se legăna singur—singurel, plimbîndu—şi degetele pe strună şi ţinînd isonul cu şezutul.

CAPITOLUL VIII. Ce fel de veșminte purta Gargantua

La vârsta de un an și zece luni, tatăl lui Gargantua porunci să i se pregătească băiatului veșminte de culoarea pe care el însuși o hotărîse pentru oamenii de la curtea lui: adică alb cu albastru. Meșterii s—au pus pe lucru și în scurtă vreme hainele au fost gata tăiate și cusute, după croiala care se purta pe timpul acela.

Cercetînd vechile condici, care se mai păstrează la Curtea de Socoteli din Montsoreau, iată cum am aflat că era îmbrăcat:

Pentru cămașă s—au folosit nouă sute coți de pînză țesută la Chatellerault, iar alte două sute coți pentru buzunarele de la subsuori. Buzunarele nu făceau cute, fiindcă abia mai târziu au fost născocite cămășile cu falduri, după ce cusutoresele și—au rupt vîrfurile acului și au început să coasă cu dosul.

Pentru pieptar au fost tăiați opt sute treisprezece coți de mătase albă, iar pentru eghileți o mie cinci sute nouă piei și jumătate, de ciine. De atunci au început oamenii să—și lege nădragii de pieptar, iar nu pieptarul de nădragi, ceea ce era împotriva legilor firii, după cum a dovedit cu prisosință învățatul englez Ockam, în *Exponibilele* domnului de Izmană—Lungă.

Nădragii i—au fost croiți din o mie o sută cinci coți și o treime de postav de lînă albă, ferestruți în chip de turnuri crestate, iar la spate crenelate, ca nu cumva să se înfierbînte rărunchii. Nădragii erau de ajuns de largi, iar pulpanele fluturau în voie pe sub despicăturile tăiate din damasc albastru. Trebuie să vă mai spun, de—asemeni, că i s—a dat băiatului o mîndrețe de brăcinar, potrivit pe măsura întregii lui făpturi.

Pentru prohab, adică pentru buzunarul dintre picioare, s—au folosit șaisprezece coți și un sfert din același postav, croit în chip de seceră. Cele două capete erau prinse frumușel în două verigi de aur, cu copcii smălțuite, iar în fiecare din ele era încrustat cîte un smaragd de mărimea unei rodii. Fiindcă (cum spune Orfeu în *libro de lapidibus*²³ și Pliniu în *libro ultimo*²⁴), smaragdul e piatra care sporește bărbăția și dă putere mădularului. Deschizătura prohabului avea lungimea unei prăjini și era împodobită ca și nădragii cu fișii de damasc albastru. Minunata ei lucrătură în fire de argint, cu plăcute înfloriri bătute în aur și împodobite cu puzderie de diamanturi mărunte, rubine, peruzele, smaralde și mărgăritare persiene, semăna aidoma cu faimosul corn al belșugului cum îl știm de pe vremea cînd Rhea l—a dăruit nimfelor Adrastea și Ida, doicile lui Jupiter: cornul mereu—zîmbitor și roditor, veșnic înverzit și înflorit, plin de viață și de dulceață, încărcat de flori și de comori. Te uitai la el și — Doamne! — nu te mai saturai privind—! Dar despre toate acestea voi vorbi mai pe îndelete în cartea mea *Despre cîntea prohabului*; pînă una—alta pot să vă spun că era măreț și croit din belșug, frumos împodobit și bine împlinit, spre deosebire de prohaburile altor domnișori, care sînt umplute cu vînt, spre marea supărare a frumoaselor doamne.

Încălțările, pentru care s—au tăiat patru sute șase coți de catifea de un albastru strălucitor, erau croite în fișii egale, rotunjite pe măsura piciorului. Pentru tălpi s—au tăbăcit o mie și o sută piei de vacă neagră, croite în chip de coadă de pește.

Pentru pelerină s—au folosit o mie opt sute coți de catifea albastră, cu picățele. Marginea era cusută cu înfloriri alese, iar mai sus, către umeri, una lîngă alta, butelci țesute în fir de argint și înșirate pe un drug de aur cu boabe de mărgăritar, voind să arate în acest fel că pruncul va ajunge un vrednic vecin de pahar în ceata băutorilor.

Cingătoarea (dacă nu mă înșel) i—a fost croită din trei sute coți și jumătate de mătase, jumătate albă, jumătate albastră.

La cingătoare nu i—au atîrnat nici spadă de Valencia, nici jungher de Saragosa, căci tatăl său nu putea să sufere pe cavalerii spanioli și nici pe arabi; ci i—au pus la sold o sabie frumoasă de lemn și un baltag tăiat în piele arsă, toate poleite și suflate cu aur, cum oricare dintre dumneavoastră ar fi doritor să aibă.

Punga i—au croit—o din fuduliile unui elefant, primite în dar de la *her* Pracomtal, proconsulul Libiei.

²³ în cartea *Despre nestemate* (lat.).

²⁴ în *Cartea ultimi* (lat.). Ambele referiri sînt fictive.

Pentru haina cu poale lungi s—au tăiat nouă mii șase sute coți, mai puțin două treimi, de catifea albastră (ca mai sus), cu dungi piezișe de aur, închipuind o culoare încă nenumită, pe care numai la gîtul turturelelor ați mai văzut—o, și pe care n—ați fi putut s—o priviți fără să vi se umple ochii de încântare.

Pentru pălărie au fost folosiți trei sute doi coți și un sfert de catifea albă; pălăria era largă și rotundă, pe măsura capului. Tatăl său spunea că acele scufii, răsucite ca niște foi de plăcintă, care ne—au venit din țara arabilor, aduc nenoroc celor ce le poartă.

La pălărie i—au pus să fluture, lîngă urechea dreaptă, o pană mare, albastră, smulsă din coada unui *onocrotal* din Ircania—Sălbatică.

Iar drept emblemă, o placă de aur, care cîntărea șazeci și opt de funzi și purta pe ea un chip smălțuit, înfățișînd un trup de om cu două capete întoarse unul spre altul, cu patru brațe, patru picioare și două șezuturi. Așa spune Platon în *Symposio*, *Ospățul*, că arăta făptura omenească în veacurile de la început; iar de jur împrejur era scris cu litere grecești: AFAIOH OT ZHTEI TA EATTHS (IUBIREA ADEVĂRATĂ NU CERE NICI O RĂSPLATĂ).

La gît i—au atîrnat un lanț de aur, cîntărind douăzeci și cinci de mii șazeci și trei de funzi, alcătuit din boabe grele, despărțite prin pietre mari de jasp verde, șlefuite și tăiate în chip de balaur, cu nimb de raze și scînteii, cum purta pe vremuri regele Necepsos. Lanțul acesta îi atîrna pînă la buric, și toată viața s—a bucurat de puterea făcătoare de minuni cu care medicii greci ziceau că e înzestrat.

Mănușile i le—au cusut din șaisprezece piei de spiriduși și alte trei de vrăjitoare, după sfatul cabaliștilor din Sainlouand, care astfel au hotărît.

Tatăl său i—a dat să poarte inelele care păstrau semnul vechii lor obîrșii: pe arătătorul mîinii drepte, un rubin mare cît un ou de struț, încrustat cu măiestrie în aur egiptean; pe cel mijlociu, un inel făurit din patru metale felurite, topite laolaltă în chipul cel mai minunat ce s—a văzut vreodată, fără ca oțelul să se împotrivescă aurului și fără ca arama să întunece argintul. Inelul acesta era lucrarea căpitanului Chappuis și a vrednicului său faur, Alcofribas. În degetul mijlociu al mîinii drepte purta un inel încolăcit în chip de șarpe, pe care străluceau un rubin fără seamăn, un diamant crestă în vîrf și un smaragd de Physon, de un preț neînchipuit. Hans Carvel, șlefuitorul de nestemate al regelui din Melinda, ca și frații Fourques din Augsburg²⁵, îl prețuiseră la șazeci și nouă de milioane opt sute nouăzeci și opt de miei cu lînă creață.

²⁵ Giuvaergii vestiți.

CAPITOLUL IX. Despre culorile veșmintelor lui Gargantua

Așa cum ați văzut, culorile alese pentru îmbrăcămintea lui Gargantua au fost: albul și albastrul. Tatăl său a voit să arate în acest fel dumnezeiasca bucurie care cuprinsese inima lui. Căci, după cum le tălmăcea el, albul înseamnă veselie, încântare, plăcere și desfătare, iar albastrul, înălțimile cerești.

Nu m—aş mira dacă, citind aceste rînduri, veți rîde pe socoteala bătrînului băutor, zicînd că un asemenea tîlc dat culorilor e greșit și fără nici o noimă; fiindcă, după închipuirea dumneavoastră, albul înseamnă credința, iar albastrul statornicie. Dar, fără să vă tulburați, să vă mîniați sau să vă înfierbîntați (fiindcă afară cam bate vîntul), o să vă rog, dacă vă vine la îndemînă, să răspundeți la o întrebare. (Nu vreau să silesc pe nimeni; nici pe cei de față, nici pe alții, oricare ar fi; voi rosti numai cîteva cuvinte din adîncul paharului.)

Cine v—a zăpăcit și v—a întors pe dos? Cine v—a spus că albul arată credință, iar albastrul statornicie? V—ați luat, știu eu, după o carte care se cheamă *Blazonul culorilor*, pe care o vînd negustorii de mărunțișuri prin bîlciuri, dar pe care prea puțini au citit—o? Nu știu cine s—a încumetat s—o scrie, dar a făcut bine că nu și—a dat în vileag numele. Că n—aș putea să spun ce mă uimește mai mult: neobrăzarea sau negliobia lui?

Neobrăzarea, fiindcă fără nici un rost, fără nici un reazim de gîndire și fără nici un fel de mărturie, a îndrăznit, cu de la sine putere, să hotărască el singur, ce anume tîlc are fiecare culoare; așa fac samavolnicii, care vor ca bunul—lor—plac să țină loc de lege, pe cînd înțelepții și învățații se străduiesc să lumineze pe cititori cu dreapta judecată a minții.

Negliobia, fiindcă și—a închipuit, că fără nici un temei și fără nici o judecată, cavalerii or să înceapă să—și întocmească blazoane le după neroziile lui. E iarăși adevărat (vorba aceea: multe muște la coada calului), că s—au găsit destui zevzeci din tagma veche a marilor dregători, care, luînd drept bune cele scrise în acea carte, după ele și—au ticluit sentințele și hrisoavele lor, și—au înhămat catîrri și și—au îmbrăcat copiii de casă, și—au croit nădragii, și—au înflorit mănușile, și—au pus ciucuri la așternut, și—au vopsit flamurile, au născocit cîntări și, ceea ce—i mai urît, au împuiat cu tot felul de minciuni și năzbîtii capul cucoanelor evlavioase.

În șirul acestor nepricepuți se cuvine să fie puși toți acei fuduli mărginiți și schimonositori de cuvinte, care mîzgălesc pe blazonul lor o *sferă*, ca să ne arate că *speră*, scriu alune cu *A mare*, ca să știm că sînt *amare*, fac dintr—un *pat olog* așternutul unui *patolog*, își așază pe blazon capul *în cepe*, ca să se laude că neamul lui de la el *începe*, și așa mai departe.

Aceste potriviri de cuvinte sînt atît de idioate, de nesărate și de grosolane, încît acum, după ce *scrisul—frumos* a reînviat în Franța, ar trebui să—i strîngem grămadă pe toți cei care mai îndrăznesc să le folosească, să le atîrnăm de gît o coadă de vulpe și să le spoim fața cu baligă de vacă.

Dacă m—ar bate gîndul să mă iau după asemenea potriveli (sau aiureli, cum să le zic?), aş putea să pun o *spadă* lîngă un *asin*, ca să arăt un *spadasin*, să încep scrisoarea cu un *a mic*, fiindcă o trimit *unui amic*, să așez pe pernă un *scul lat*, ca să arăt că m—am *sculat*, să scriu un F lîngă o *cioară*, ca să vorbesc despre o *fecioară* și să vă cînt cu *cetera*, ca să închei *corscaetera*.

Vechii egipteni se dovediseră mai înțelepți, scriind cu hieroglif, fiindcă acestea erau bine înțelese de cei ce cunoșteau firea, însemnătatea și însușirea adevărată a lucrurilor pe care semnele le arătau. Orus Apollo²⁶ a vorbit despre acestea în două cărți în limba greacă, iar Polifil²⁷ în *Visuri de iubire* de asemeni. La noi în Franța, veți întîlni cîteva crîmpeie pe stema domnului d'Admiral, ce—a fost odinioară a împăratului Octavian August.

Cred însă că ar fi vremea să întorc cîrma bărcii mele înapoi, părăsind aceste vîrtejuri de apă și vaduri înșelătoare, pentru a reveni pe țărmul de unde am plecat. Într—o bună zi, după cum nădăjduiesc, mă voi învrednici să vorbesc despre acestea mai pe îndelete, arătîndu—vă cu temeiuri de filozofie și cu mărturii demne de crezare întărite de cei vechi, cîte și de ce fel sînt culorile, precum și tîlcul ce se cuvine să fie dat fiecăreia din ele; bineînțeles, dacă nu mi—oi lăsa pînă atunci potcoavele și dacă s—o îndura Dumnezeu să—mi mai dăruiască vreo cîțiva ani pe deasupra, cum spunea răposata mama.

²⁶ Orus Apollo (*Horapollo*) — gramatic grec (sec. IV — III î.e.n.), autor al unei lucrări despre hieroglif.

²⁷ Polifil — personaj al cărții *Visul dragostelor*, scrisă de venețianul Franciscus Columna (1449 — 1527).

CAPITOLUL X. Despre ceea ce arată culorile alb și albastru

Va să zică, albul înseamnă bucurie, mîngîiere și voie—bună; dar nu fără rost, ci după toate temeiurile dreptei judecăți. Despre aceasta vă puteți încredința lesne, dînd supărarea la spate și ascultînd cele ce vă spun.

Aristotel ne arată, că punînd față în față două lucruri potrivnice prin firea lor — cum ar fi binele și răul, cîntea și păcatul, frigul și căldura, albul și negrul, plăcerea și durerea, bucuria și întristarea — și dacă apoi, despărțindu—le, împerechem ceea ce e potrivit unui lucru cu ceea ce e potrivit altuia, se vede lămurit că acestea din urmă se potrivesc între ele. De pildă: cîntea și păcatul sînt potrivnice prin firea lor; tot astfel binele și răul. Dacă cîntea și binele se împacă împreună (căci, fără îndoială, cîntea e un lucru bun), tot astfel se întîmplă cu răul și păcatul, fiindcă păcatul e un lucru rău.

Pornind de la această lege a dreptei judecăți, să alegem două lucruri potrivnice: bucuria și întristarea, apoi alte două: albul și negrul, care sînt de asemeni, prin firea lor, potrivnice. Dacă negrul înseamnă întristare, albul, pe bună dreptate, înseamnă bucurie.

Acest înțeles n—a fost hotărît sau impus de voința omului, ci e întărit de acea învoire a tuturor, pe care filozofii o numesc *jus gentium* (*dreptul neamurilor*), recunoscut pretutindeni și în oricare țară.

Știți de asemeni, că toate popoarele (afară de siracuzi și de unii argieni cu mintea întoarsă pe dos), voind să—și arate întristarea, au purtat în toate vremile veșminte negre, iar culoarea morții a fost totdeauna cea neagră. Această învoire a tuturor nu ia ființă decît atunci cînd natura însăși ne impune un anumit fel de a gîndi și o anumită judecată, pe care oricine o înțelege, fără să aibă nevoie de a mai fi îndrumat și dăscălit de alții. Noi îi spunem: dreptul natural.

Potrivit aceluiași fel de a cugeta, toată lumea înțelege că albul înseamnă: bucurie, mîngîiere, voie bună, plăcere și desfătare.

În vremurile vechi, tricii și cretanii însemnau zilele prielnice și norocoase cu o piatră albă, iar pe cele rele și fără noroc, cu una neagră.

Noaptea, jalnică și apăsătoare, nu—i neagră și întunecată? Lumina nu înveselește oare întreaga fire? E mai albă decît orice pe lume! Ca să vă mai dau o dovadă, aș putea să vă îndemn să citiți cartea lui Laurentio Valla împotriva lui Bartolius²⁸; dar mărturia Sfintelor Scripturi va fi de ajuns. Evanghelistul Matei zice că Isus Cristos, în ziua schimbării la față: *vestimenta ejus facta sunt alba sicut lux*: (*veșmintele lui s—au făcut albe ca lumina zilei*); iar această albă strălucire le—a dat celor trei apostoli, care erau de față, o icoană a veșnicei desfătări, căci lumina e născătoare de bucurie pentru toate inimile omenești.

Vă aduceți aminte, de asemeni, povestea acelei babe știrbe, care zicea: „*Bona lux!*” (*Lumina este bună*). După cum Tobie (*cap. V*), după ce pierduse vederea, întîlnind pe Rafael, care—i dăduse bună ziua, a răspuns: „Ce zi bună să mai fie pentru mine, cînd am ajuns să nu mai văd lumina cerului!” Înveșmîntați în alb s—au arătat arhanghelii să vestească lumii întregi învierea din morți a Mîntuitorului și înălțarea lui la ceruri. Așa a văzut sfîntul Ion Evanghelistul îmbrăcăminte de sărbătoare a credincioșilor în cerescul și preafericitul Ierusalim.

Citiți istoria veche a grecilor și a romanilor, și veți afla că orașul Alba (prima matcă a Romei) a fost zidit și numit astfel după povestea unei scoafe albe.

Veți mai vedea, cum generalii Romei, de cîte ori se întorceau acasă biruitori, erau purtați în triumf prin cetate într—un car tras de boi albi. Iar cei cărora li se făcea cîntea ovațiilor erau primiți la fel, căci bucuria reîntoarcerii lor nu se putea tălmăci mai nimerit decît prin semne albe.

Veți mai afla că Pericle, cîrmuitorul Atenei, îngăduia ostașilor care trăgeau la sorți boabe albe, să—și petreacă ziua în tihnă și desfătare, pe cînd restul oștii rămînea mai departe pe cîmpul de luptă. Aș putea să vă mai dau alte o mie de pilde, dar nu e locul.

Înțelegînd toate acestea, veți fi în măsură să dezlegați și întrebarea pe care Alexandru din Afrodiasias a socotit—o fără răspuns: „De ce leul, al cărui răcnet înspăimîntă toate dobitoacele, se teme și se ferește

²⁸ E vorba de pamfletul italianului L. Valla (1406 — 1457), *Ad candidum decembrem*, îndreptat împotriva lucrării juriconsultului Bartolius (1314 — 1357), *De insignis e armis*.

de un cocoș alb?" Fiindcă — spune Proclus în cartea sa *De sacrificio et magia*²⁹ — fața soarelui, izvorul de lumină al cerului și al pământului, seamănă mai mult cu un cocoș alb, decât cu un leu. Și tot Proclus mai zice, că diavolii au fost zăriți adeseori umblînd în chip de leu, iar cînd întîlneau un cocoș alb, se făceau nevăzuți.

Pentru același cuvînt, galii (francezii numiți astfel fiindcă sînt de felul lor albi ca laptele, căruia grecii îi spun *gala*), poartă de obicei la cap pene albe. Ei sînt voioși din fire, curați la suflet, sprinteni și cu purtări plăcute; pe steagul lor au zugrăvit un crin, care—i floarea cea mai albă din toate.

Dacă mă veți întreba pentru ce firea însăși ne dă să înțelegem că albul înseamnă bucurie și desfătare, vă voi răspunde că e o potrivire statornic hotărîtă. Căci, după cum albul strălucitor vă ia văzul, topind în lumină toate înfățișările lumii dinafară, cum zice Aristotel în *Problemele* lui (iar despre aceasta puteți să vă dați seama privind îndelung munții acoperiți de zăpadă: strălucirea lor vă orbește, cum Xenofon povestește că s—a întîmplat ostașilor lui și cum Galen arată pe larg în *De usu partium*), tot astfel o bucurie mare face ca inima să sufere și să—și destrame puterile de viață. Iar dacă această bucurie e prea puternic simțită, inima poate să înceteze de a mai bate, cum spune Galen în *Lib. XII, Method., lib. V De locis affectiss, lib. De symptomaton causis*³⁰. Așa mărturisesc Marcu Tulliu, *lib. I Questio Tuscul*, Verrius, Aristotel, Titu Liviu, după bătălia de la Canae, Pliniu *lib. VII, A Gellu, lib. III*, și alții, amintind că Diagoras din Rhodos, Chilon, Sofocle, Denis, tiranul Siciliei, Philipide, Filemon, Polycrat, Filiston, M. Juventi și atîți ca ei au murit din pricina unei bucurii prea mari.

Căci, așa cum arată Avicen, bucuria e ca șofranul, întărește inima, dar dacă întreci măsura, o ucide.

Dar m—am luat cu vorba și am lungit—o mai mult decât făgăduisem la început. De aceea voi strînge pînzele și voi spune în două cuvinte că, albastrul înfățișează, fără îndoială, lumea cerului, după cum albul înseamnă bucurie și plăcere.

²⁹ *Despre jertfa și magie* (lat.), lucrare a filozofului mistic neoplatonician Proclus Diadochus (412—igS).

³⁰ *Liber XII, De method modena; liber V, De locis affectis, lib. II, De symptomaton causis* — Cartea a XII—a. *Despre metoda de a lecu*; Cartea a V—a, *Despre locurile bolnave*; Cartea a II—a, *Despre cauzele simptomelcr* (lat).

CAPITOLUL XI. Copilăria lui Gargantua

De la trei pînă la cinci ani, Gargantua a fost hrănit și crescut cum se cuvine, după bunele îndrumări ale tatălui său, petrecîndu—și timpul ca toți ceilalți copii ai țării, adică mîncînd, bînd și dormind; dormind, mîncînd și bînd; bînd, dormind și mîncînd.

Se bălăcea prin noroi, se mînjea pe nas, își zgîria obrazul, strica încălțărilor, căsca gura la muște și alerga toată ziua după fluturii din împărăția tatălui său. Făcea treaba mică pe ghetе și treaba mare în izmene; își ștergea nasul cu mîneca și lăsa să—i pice mucul în ciorbă, tropăia prin toate odăile, bea dintr—un papuc și se freca pe burtă cu un fund de paner. Își ascuțea dinții cu pila; își spăla mîinile în hîrdăul cu lături; se pieptăna cu paharul; se așeza cu fundul în două luntre; dormea pe burtă și se învelea cu șezutul; bea sorbind din ciorbă; mîncea plăcintă cu pîine; rîdea mușcînd și mușca rîzînd; scuipa în cutia milelor; plesnea de gras ce era; se ușura împotriva vîntului; se vîra în apa ca să nu—l plouă ; închidea ușa în nasul oamenilor; credea că tot ce zboară se mîncînce;[...] se răstrea la lighean ; ținea Paștele cailor; trimitea gîștele la păscut; bătea șaua ca să priceapă iapa; punea boii în urma plugului; se lega la cap fără să—l doară; trăgea oamenii de limbă; se întindea mai mult decît îi era plapuma; punea colacul peste pupăză; avea sticleți în cap; se gîdila ca să rîdă; umbla cu doi bani în trei pungi; vindea castraveți la grădinar; aștepta să—i pice mura în gură; vindea pielea ursului din pădure; își fura căciula singur; tocea cartea; scria cu picioarele și iscălea cu laba gîștei; bătea cîmpii și tot el țipa; credea că vîrcolacii mîncînce luna; fugea după doi iepuri și dădea în gropi; își făcea gura pungă și mulgea capra trăsuri; împletea din coada mîței sită de mătase; căuta calul de dar la dinți; cosea nod la ață; căuta sămînță de vorbă; făcea gaură în cer și păzea iarna să n—o mîncînce lupii. Cînd se căina aștepta să cadă potîrnichile gata firipte; postea cînd n—avea ce să mîncînce; juca de nevoie, ca ursul, și puțin îi păsa, ori de—i tunsă, ori de—i rasă. Ducea calul la apă în fiecare dimineață și mîncea dintr—o strachină cu cîinii din curtea lui

taică—său; le mușca urechile și ei îl zgâriau pe nas; le sufla sub coadă, iar potăile îl lingeau pe buze.

Ștregarul pipăia slujnicele, pe o parte și pe alta, prin față și pe la spate, începuse de timpuriu să se joace pe sub burtă cu ursulețul, iar îngrijitoarele lui i—l împodobeau în fiecare dimineață, punându—i buchețele de flori, panglicuțe frumoase și cercei, ciucuri—ciucurei. Îl rotunjeau în palme ca pe un săpunel, iar când vedeau că ciulește urechile, râdeau și se veseleau, ca de—un joc plăcut, cu care își treceau vremea. Una îi spunea „cepulețul meu”, alta „cercelușul meu”, alta „crenguța mea de mărgean”, altele „ceparul meu”, „sfredelușul meu”, „burghiul meu”, „dopșorul meu”, „sulișoara mea”, „ciucurelul meu” și așa mai departe. — „Al meu e tot !” zicea una. — „Ba e al meu !” răspundea alta. — „Și mie ce—mi rămîne? Să știți că eu i—l tai !” — „Auzi! Să i—l tai? O să—l doară ! Așa faci dumneata, cucoană? Tai ursulețul copiilor, să rămînă bieții de ei fără coadă?”

Ca să aibă o jucărie, ca toți copiii din partea locului, i—au făcut o morișcă de vînt, cu aripi, după chipul și asemănarea morilor din Mirebalais.

CAPITOLUL XII. Caii de lemn ai lui Gargantua

Ca să se deprindă a fi în viață un bun călăreț, Gargantua a primit în dar un cal mare și frumos, de lemn care necheza, sărea, se încura, se rotea, zburda și zvîrlea cu picioarele înapoi, mergea la pas, în trap, în buiestru, la galop, în pas spaniol, împiedicat, cruciș, în pas de cămilă și pas de catîr. Tot așa cum îmbracă popii odăjdii felurite de la o sărbătoare la alta, calul lui Gargantua schimba culoarea părului; din negru ori murg se făcea roib, sur, bălan, șarg, bălțat, pintenog, înstelat, rotat, porumbac și așa mai departe.

Dintr—o bîrnă groasă, Gargantua și—a cioplit singur un fugar de vînătoare; dintr—o bute de teasc, un cal pentru toate zilele; iar din trunchiul unui stejar bătrîn și—a potrivit un catîr, cu teltie și cu șa, pentru plimbările prin casă. Afară de aceștia, mai ținea vreo zece—doisprezece cai de schimb și șapte cai de poștă. Pe toți îi culca cu el.

O dată, domnul de Pîiensac a venit cu mare alai să—l cerceteze pe tată—său; și tot în aceeași zi s—a potrivit să pice și ducele de Frigepui cu contele de Prindevînt. Puteți să mă credeți pe cuvînt, că nici odăile, nici grajdurile nu erau destul de încăpătoare pentru a adăposti atîți musafiri. Așadar, stolnicul și artelnicul numitului domn de Pîiensac porniră să cerceteze, dacă nu mai sînt și alte acareturi ale casei, unde ar putea să așeze caii. Socotind că adevărul iese totdeauna din gura copiilor, l—au întrebat pe Gargantua, băiețașul drăgălaș, să le spună la ureche, încotro erau grajdurile pentru caii mari?

Gargantua i—a purtat pînă la scara cea mare a palatului, apoi în iatacul al doilea, de unde au trecut într—o încăpere mai lungă, care dădea spre turn.

Artelnicul zise postelnicului:

— Mie îmi pare că băiatul ăsta își bate joc de noi; cine—a mai pomenit grajduri în podul casei?

— Te înșeli, i—a răspuns postelnicul. Eu am văzut multe case, la Lyon, la Basmette, la Chinon și în alte locuri, unde grajdurile se află sub acoperiș. Trebuie să mai fie undeva, pe sus, o ușă care dă de—a dreptul în curtea din dos. Să mergem să vedem cu ochii noștri cum stau lucrurile.

— Drăguțule, i—au spus băiatului, unde ne duci?

— La grajdurile cailor mei cei mari, a răspuns Gargantua. Ajungem numaidecât. Avem de urcat câteva trepte.

Apoi, după ce mai trecură printr—o sală lungă, i—a poftit în odaia lui și a închis ușa:

— Aici sînt grajdurile pe care le căutați; uite robul, șargul, murgul și bălțatul.

Dîndu—le apoi o bîrnă mare de lemn, le—a spus:

— Primiți din partea mea acest bidiviu, care mi—a fost trimis de curînd de la Frankfurt. Vi—l dăruiesc. E un căluț cuminte și inimos. Cu un șoim bine—învățat, cu șase copoi și cu doi ogari sînteți stăpîni toată iarna pe iepuri și pe potîrnichi.

— Drace! a spus unul din ei, bine—am mai nimerit—o! Mi se pare, că ne—am păcălit.

— A fost și Păcală pe—aici, acum trei zile, a răspuns Gargantua.

Cei doi au priceput că băiatul își bătea joc de ei, dar nu știau ce să facă; să—și ascundă rușinea, sau să rîdă, prefăcîndu—se că nu bagă de seamă. Gargantua i—a întrebat:

— De un căpăstru cu zăbală n—aveți nevoie?

— Dar asta ce mai e?

— Sînt cinci felii de baligă uscată, să vă faceți botniță din ele.

— Dacă nici acum nu ne—am ars, să știi că putem să trecem prin foc și pîrjol fără frică. Băiețașule, tu îți bați joc de noi .O să ajungi papă .

— Așa cred și eu. Dumneata o să fii papălapte, iar acest papagal frumos o să se facă paparudă.

— Auzi, auzi! s—a mirat artelnicul.

— Ia să—mi spui, dacă știi, cîte găurele sînt la cămașa mamei.

— Șaisprezece, a răspuns artelnicul.

— Mai e și una pe dinapoi, a spus Gargantua. Nu le—ai numărat bine.

— Cînd le—am numărat?

— Cînd ți—ai făcut nasul cană, să tragi baliga din butoi, iar gîtul pîlnie, ca s—o treci în alt vas, fiindcă butoiului i se stricase fundul.

— Mă, să fie al naibii! a înjurat stolnicul. Am dat peste unul, căruia nu i—a tors maică—sa pe limbă. Domnule Gurăslobodă, să te ție Dumnezeu, că ai stupit la furcă!

Coborînd treptele cîte patru, au lăsat să cadă sub bolta scării bîrna cu care îi încărcase Gargantua. Iar el le—a strigat:

— Sînteți niște călăreți nepricepuți! Nu știți să stăpîniți calul. De—ați avea de mers de—aici pînă—n Cahusac, ce—ați alege: să călăriți pe un boboc de gîscă, sau să mînați o scroafă înhămată?

— Am vrea să bem ! a răspuns artelnicul.

Spunînd vorbele acestea, au intrat amîndoi în odaia de jos, unde se aflau ceilalți prieteni ai lor, care auzind cele întîmplate au rîs cu poftă, ținîndu—se cu mîinile de burtă.

CAPITOLUL XIII. Cum și—a dat seama Grandgousier despre istețimea fiului său, aflînd despre ștergătoarea pe care o născocise

Către sfîrșitul celui de—al cincilea an de la nașterea lui Gargantua, întorcîndu—se Grandgousier din războiul norocos pe care—l purtase împotriva canarienilor, a făcut un popas ca să—și vadă băiatul. Mult s—a bucurat, ca orice bun părinte, în fața unei asemenea odrasle. Sărutîndu—l și îmbrățișîndu—l, i—a pus o sumedenie de întrebări potrivite cu mintea unui copil; apoi, zăbovind puțin să bea cu el și cu îngrijitoarele lui, le—a luat la rost pe acestea, dacă l—au spălat și l—au primenit la vreme. Gargantua a răspuns, că din partea lui și—a dat toată silința și a izbutit să fie flăcăul cel mai curat din țara întreagă.

— Cum așa? s—a mirat Grandgousier. Gargantua a spus:

— În urma multor încercări ce—am făcut, am găsit un mijloc de—a mă șterge la fund, cel mai domnesc, mai plăcut și mai grabnic din cîte s—au pomenit vreodată.

— Care? a întrebat Grandgousier.

— Îți voi spune. Am folosit într—o zi masca de catifea a unei domnișoare, și pot să spun că mi—a plăcut. Apoi am încercat o glugă, tot de—a domnișoarei aceleia, rămînînd la fel de mulțumit. Am luat altă dată o năframă de—a ei; pe urmă o scufiță de mătase roșie, dar firele de argint cu care era țesută mi—au julit pielea. Focul sfîntului Antonie să—i ardă mațele giuvaergiului care a lucrat—o, și domnișoarei cu scufița, de asemeni. Nu mi s—au alinat durerile, pînă n—am mîngîiat locul cu pana de la pălăria unui paj elvețian.

Pe cînd mă aflu o dată în dosul unui stufig, am pus mîna pe un pui de jder, dar mi—a zgîriat cu ghearele tot perineul. M—am tîmăduit a doua zi, folosind mănușile, cu miros de *apoponax*, ale mamei.

Am ales după aceea flori de salvie și de maghiran, foi de varză și de sfeclă, frunze de viță, de nalbă, de mărar, de coada—șoricelului, de lăptucă și de spanac. Toate mi—au făcut bine la picior; dar cele de brei, de pătrunjel, de tătănească și de urzici mi—au bășicat pielea, înfierbîntîndu—mi sîngele; și numai ștergîndu—mă cu trandafirul meu m—am potolit.

Am încercat, rînd pe rînd, cearșafuri, pături, perdele, perne, covoare, fețe de masă, ștergare, batiste, halaturi, simțind aceeași plăcere, ca rîioșii cînd se scarpină.

— Adevărat? s—a mirat Grandgousier. Și care—i ștergătoarea cea mai nimerită, pe care ai aflat—o?

— Ai puțină răbdare, și vei afla care sînt minunatele ei însușiri. M—am șters cu fîn, paie, mațe de bou, cîlți, lînă, hîrtie, dar vorba aceea:

După—un petic de hîrtie, Tot rămîne murdărie...

— Așa ? a spus Grandgousier cu uimire. Ai început să faci stihuri de pe acum?

— După cum vezi, măria ta. Și dau din mine, vers cu vers, de—mi pare că le vărs. Ascultă, te rog, această urare, pe care am închinat—o spîrcîiților:

*Mîncăcios,scăpăcios,
pîrîiit,cufurit,
cu miros necăcios
de din jos,ne—ai trăsni!
Băligos,găunos,
urdinos —
arde—mi—te—ar foc sfințit,
dacă—n dos lași prisos
puturos
și cu fundul pleci mînjit!*

Mai dorești și altele?

— S—auzim!

— Poftim!

RONDEL

Pe oală stînd azi—dimineață,

*Mă îmbătasem de miros;
 Veneau miresme pe din dos
 Și mă lua, puțin cu greață.
 Chemasem una vorbăreață
 Și—o așteptam politicos,
 Pe oală.
 Aș fi dorit să—i suflu—n față
 Aroma unui iz duios,
 Și s—o poftesc, năbădăios,
 Cu mine—alături călăreață,
 Pe oală!*

Să mai zici că n—am învățat nimic ! Maica Domnului mi—e însă martoră, că stihurile acestea nu—s făcute de mine. Am auzit pe unul spunându—le cinstitei doamne, aici de față, și le—am băgat la cutie să le ții minte.

— Să nu—ți uiți povestea, i—a tăiat vorba Grandgousier. Spune mai departe.

— Despre mîncăcioși?

— Nu, despre ștergătoare.

— Dai un butoi de cidru breton, dacă te—oi întrece?

— Mă învoiesc.

— Mai întâi de toate, n—ai nevoie să te ștergi dacă nu ești murdar. Iar murdar nu poți să fii, pînă nu te ușurezi. Așadar, trebuie mai întâi să te ușurezi, și abia după aceea să te ștergi.

— Judeci bine, băiețașul tatii, a spus Grandgousier. Nu mă îndoiesc, că în curînd vei fi primit la Sorbona. Anii tăi sînt puțini, dar mintea ta e coaptă. Du mai departe aceste șterg—gînduri ale tale, atît de prețioase, și jur pe toate firele din barbă, că—ți voi da, nu un butoi, ci șaizeci de vedre din cidrul cel mai bun, care însă nu în Bretania se face, ci în binecuvîntatul ținut al Veronului.

— Am încercat mai întâi, a zis Gargantua, o scufie, apoi o față de pernă, un papuc, o tolă, un coș de răchită — a naibii ștergătoare ! — apoi o pălărie.

Trebuie să știi, că unele pălării sînt netede, altele păroase; unele de catifea, altele de mătase; cea mai bună din toate e pălăria păroasă. Mai tîrziu am folosit o găină, un cocoș, un pui de găină, o pielică de vițel, un iepure, un porumbel, un cormoran, o geantă de avocat, o glugă de călugăr, o broboadă și un șoim împăiat. Dar, ca să închei, zic și susțin că nu—i pe lume o ștergătoare mai minunată decît un boboc de gîscă pufos, dacă ai grijă să—i ții capul între—picioare. Te încredințez, pe cîntea mea, că vei simți o plăcere dumnezeiască; atît sînt de mîngîietori fulgii bobocului și atît de blîndă e atingerea lor, încît bucuria pe care o simți, înviorîndu—ți mațul gros și altele mai mărunte, îți pătrunde pînă în inimă și în creieri. Te—aș ruga să crezi, că eroii și semizeii din Cîmpiile—Elizee nu sînt senini și fericiți fiindcă se hrănesc cu asfodel, nectar și ambrozie, cum spuneau cei vechi, ci fiindcă se șterg numai și numai cu boboci de gîsca. (Tot așa spune, de—altminteri, și meșterul învățat John, din Scoția.)

CAPITOLUL XIV. Cum a învățat carte Gargantua de la un teolog care știa latinește

Auzind acestea, tata—Grandgousier a rămas uimit de judecata sănătoasă și de mintea ageră a fiului său. El a vorbit slujitoarelor astfel:

— Filip, regele Macedoniei, și—a dat seama de istețimea fiului său Alexandru, după îndemînarea pe care a dovedit—o izbutind să îmblânzească un cal neînvățat. Era un fugar atît de aprins și de sălbatic, încît nimeni nu îndrăznea să—l încalece. Pe toți călăreții îi trîntise, zdrobindu—i unuia grumazul, altuia picioarele, unuia fâlcile, altuia țeasta capului. Alexandru, privindu—l cu luare—aminte cum se încura pe cîmpul de alergare, a înțeles că acel cal nărvaș se speria de umbra lui. Încălecîndu—l, l—a îndreptat cu ochii spre soare, în așa fel ca umbra să—i rămîna în urmă, și a izbutit să—l stăpînească. Văzînd tatăl lui Alexandru dumnezeiasca înțelepciune care îi lumina mintea, l—a încredințat învățaturii lui Aristotel, filozoful cel mai prețuit din toată Țara Grecească, pe timpul acela. Iar eu va voi spune, că cele cîteva cuvinte ce—am schimbat cu fiul meu Gargantua, mi—au fost de ajuns să înțeleg, că mintea lui i—a fost dăruită de—o zeiță a cerului, atît mi s—a arătat de ageră, de iscoditoare, de limpede și de adîncă. Sînt pe deplin încredințat, că avînd parte de o bună îndrumare se va ridica pînă la cea mai înaltă treaptă a înțelepciunii. Iată pentru ce voiesc a—l da în grija unui învățat, care să—l crească potrivit însușirilor pe care le arată. Pentru aceasta nu voi cruța din partea mea nici o osteneală.

I—a adus, într—adevăr, un dascăl vestit, pe magistrul Thumbal Holofern, doctor în teologie, care l—a învățat atît de bine abecedarul, încît știa să—l spună întreg pe de rost, de la început pînă la sfîrșit, și de—a—ndoaselea. Pentru aceasta i—au trebuit cinci ani și trei luni. I—a dat apoi să citească pe Donatus și pe Facetus, *Teodoletul* și *Alanus in Parabolis* (*Gîlceava în Parabole*), ceea ce i—a mai luat treisprezece ani, șase luni și două săptămîni.

Să țineți seama, că în acest răstimp a mai învățat și scrierea gotică, copiindu—și singur toate cărțile, fiindcă pe vremea aceea tiparul nu fusese născocit încă.

Purta cu el o călmară cîntărind peste șapte mii de chintale; condeiul cu care scria era mai gros decît stîlpul cei mari ai cupolei de la Enay, iar sticla cu cerneală îi atîrna legată în lanțuri grele de fier, cuprinzînd mai bine de două mii de livre.

A citit după aceea *Modis significandi* (*Cum să cugeti*), cu toate însemnările lui Hurtebise, Fasquin, Troptideux, Gualehaul, Jehan zis Vițelul, Billonic, Brelinguandus și mulți alții; învățătura aceasta i—a mai luat încă optsprezece ani și șase luni, la capătul căroră știa cartea atît de bine, încît o spunea pe deasupra, de—a—ndăratelea, cu ochii închiși, dovedind maică—si, pe degete, că „*De modis significandi non erat scientia*”³¹.

După aceea a venit la rînd *Compostul*³², pentru care i—au mai trebuit încă șaisprezece ani și două luni; pînă cînd, prin anii o mie patru sute douăzeci, magistrul s—a molipsit de vărsat și—n scurt timp a răposat.

Murindu—i dascălul, Gargantua a încăput pe mîna unui bătrîn răpciugos, meșterul Jobelin Bride, care i—a dat să citească pe Hugutio; *Grecismele* lui Hebrard; *Doctrinalul*; *Părțile*; *Quid est*³³ și *Supplementum*; pe Marmotrat: *De moribus in mensa servandis*³⁴; pe Seneca: *De quattuor virtutibus cardinalibus*³⁵; pe Passavantus *cum commento*, *Dormi secure*³⁶, cu toate sărbătorile; și altele, plămădite din același aluat. Învățîndu—le din doască în doască pe dinafară, a ajuns cu mintea mai răscoaptă decît a tuturor învățaților din lume.

³¹ „Despre modurile de cugetare nu era știință” (lat.).

³² E vorba de un almanah popular.

³³ Ce—i asta? (lat.).

³⁴ Cum să te porți la masă (lat.).

³⁵ Despre cele patru virtuți cardinale (lat.).

³⁶ Dormi liniștit (lat.).

CAPITOLUL XV. Despre alți dascăli ai lui Gargantua

Tatăl său văzuse bine cât de silitor la carte se dovedise Gargantua și cum își petrecea toate ceasurile din zi învățînd; dar nu era nicidecum mulțumit, fiindcă băiatul nu culegea din toate nici un folos, ba dimpotrivă se stricase la cap, vorbea în bobote cu gândul aiurea și se năucise de tot.

Plîngîndu—se lui don Filip de Baltă, viceregele Papelegoșilor, acesta i—a spus că decît să aibă asemenea dascăli, ar fi fost mai bine să nu fi învățat băiatul nimic. Știința acelor era o nerozie curată, iar așa—numita lor înțelepciune, o vorbărie goală, făcută să tulbure frumusețea minților alese și să ducă la stricăciune lamura tineretului nostru.

— Pentru a te încredința despre aceasta, alege la întîmplarepe oricare din tinerii vremii acesteia, care să nu fi zăbovit la învățătură mai mult de doi ani. Dacă n—o dovedi o judecată mai sănătoasă, dacă n—o găsi cuvinte mai potrivite și n—o avea o purtare mai cuviincioasă decît fiul tău, să nu—mi dai mai multă cinste decît unui cîrnățar din Brena.

Propunerea i—a plăcut lui Grandgousier și a poruncit ca așa să se facă.

În aceeași seară, la cină, don Filip de Baltă a chemat la el pe—un paj al său din Villegongis, numit Eudemon un băiat atît de frumos pieptănat, atît de bine dichisît, cu atîta grija penat și atît de plăcut la înfățișare, încît semăna mai mult a hieruvim decît a om. Don Filip de Baltă îi spuse lui Grandgousier :

— Privește pe—acest copilandru: n—are încă șaisprezece ani. Vei vedea, și să nu te superi, cîtă deosebire e între știința mincinoasă a învățaților năuci din alte vremuri și purtarea tinerilor noștri de azi.

Grandgousier a rămas încîntat și i—a făcut semn pajului să vorbească.

Eudemon a cerut mai întîi învoirea viceregelui, stăpînul său. Apoi, cu pălăria în mînă, cu fața zîmbitoare, cu gura rumenă și cu ochii senini, îndreptîndu—și privirile spre Gargantua cu o tinerească bună—cuvîință, s—a sculat în picioare și a început să—l laude și să—l preamărească, ridicîndu—i în slavă, mai întîi cinstea și bunele deprinderi, apoi știința, noblețea și frumusețea trupească. Cu vorbe plăcute, l—a îndemnat să cinstească pe tatăl său, care își dădea atîta silință să—l învețe carte; iar la urmă, l—a rugat să—l socotească printre cei mai puțin însemnați dintre slujitorii lui. S—a închinat cerului, rugîndu—l să nu—i dăruiască altă bucurie decît pe aceea de a—i fi de folos lui Gargantua în orice împrejurare.

A rostit aceste cuvinte cu mișcări ale mîinii atît de potrivite, cu o zicere atît de limpede, cu un glas atît de cald, într—o vorbire atît de frumos împodobită și atît de latinească, încît semăna mai degrabă cu Grachus, cu Cicero sau cu Emiliu, decît cu un tînăr al veacului în care trăim.

Gargantua a început să plîngă ca un vițel și și—a ascuns fața în scufie; mai lesne ai fi scos un pîrț dintr—un măgar mort, decît o vorbă din gura lui.

Tatăl său s—a mîniat atît de tare, încît s—a năpustit asupra meșterului Jobelin, dascălul, gata—gata să—l spintece. Dar numitul don Filip de Baltă l—a dojenit cu atîta asprime, încît s—a potolit. A poruncit să—i plătească dascălului simbria cuvenită, să—i mai dea să bea un pahar la botul monacalului, iar pe urmă să se ducă la mama—dracului.

— Cel puțin, a spus el, n—o să apuce să mai facă vreo pagubă, dacă s—o întîmpla să moară pînă diseară beat ca un englez.

După plecarea meșterului Jobelin, Grandgousier a ținut sfat cu viceregele, pentru a cerceta ce alt magistru să—i aleagă lui Gargantua. Au hotărît să încredințeze această sarcină lui Ponocrat, dascălul lui Eudemon, apoi să—i trimită pe tustrei la Paris, unde Gargantua avea să primească învățătura din care se înfruptau tinerii acelor vremuri.

CAPITOLUL XVI. Cum a fost trimis Gargantua la Paris, purtat de o iapă uriașă, și cum această iapă a stîrpit bondarii din pădurea Beauce

Cam în aceeași vreme, Fayol al IV—lea, regele Numidiei, i— a trimis lui Grandgousier o iapă uriașă, cum nu se mai pomenise vreodată; după cum prea bine știți, lucrurile nemaivăzute la noi, din Africa vin totdeauna.

Iapa, o namilă cît șapte elefanți, avea copita despicată în două ca armăsarul lui Iuliu Cezar, urechile pleoștite ca ale caprelor din Languedoc, și un corn sub coadă. Părul îi era roib—aprinș, rotat cu pete sure. Dar ceea ce avea mai grozav era coada: o coadă groasă, ca turnul în patru colțuri al bisericii sfîntului Marcu din Langeais.

Mai vrednici de mirare nu fuseseră decît berbecii din Sciția de—odinioară, a căror coadă cîntărea mai bine de treizeci de ocale; sau cei din Siria, care dacă Tenaud nu minte, își purtau coada pe—un căruț, atît era de lungă și de grea. (Măcar de—ați avea—o și voi la fel, desfrînaților!)

Iapa a fost adusă pe mare, în trei corăbii și—un caic, pînă la țărmul Olonei, în Thalmondois.

Văzînd—o, Grandgousier a spus:

— Aceasta e iapa de care aveam nevoie ca să—mi poarte băiatul la Paris. Slavă Domnului, toate merg cum se cuvine, și fiul meu, în scurtă vreme, va ajunge un mare învățat. Dacă n—ar fi pe lume dumnealor învățați, am trăi cu toții ca niște dobitoace !

A doua zi, după ce au băut zdravăn, cum lesne vă puteți închipui, Gargantua a pornit la drum, însoțit de dascălul său Ponocrat și de ceilalți, printre care Eudemon, pajul cel tînăr. Fiind vremea frumoasă și cerul senin, tatăl său i—a dat să poarte niște încălțări ușoare din piele de căprioară, cărora cizmarul meu Babin le spune botfori.

Pînă dincolo de Orleans, călătoria a fost plăcută și mîncarea gustoasă. Tot glumind și ospătîndu—se, au ajuns la o pădure mare, lungă de vreo treizeci și cinci de leghe și lată de vreo șaptesprezece, nespuse de frumoasă, dar plină de muște și de bondari. Bieții cai, catîrri și măgarii de asemenea, sufereau cumplit din pricina lor. Atunci iapa lui Gargantua, văzînd cu mîhnire chinurile pe care le îndurau frații și surorile ei, i—a răzbunat cu vîrf și îndesat, printr—o ispravă cu totul neașteptată.

De cum a intrat în pădure, bondarii s—au năpustit asupra ei, dar iapa a scos coada din teacă, și—a învîrtit—o cu atîta putere asupra gîngăniilor vrăjmașe, încît a doborît în jurul ei, de—a lungul și de—a latul, în sus și în jos, la dreapta și la stînga, ici și colea, toți copacii din pădure, la fel cum cosește cosașul iarba cîmpului, cu coasa. Așa se face, că de—atunci și pînă azi, pe locurile acelea n—a mai rămas țipenie de bondari, dar nici copaci, numai șes cît vezi cu ochii și cîmpie netedă ca în palmă.

Gargantua s—a arătat foarte mulțumit de această ispravă, și fără să—și aducă sieși vreo laudă a spus:

— Bună treabă a făcut iepșoara mea! Mă bucur, că de—acu înainte, nu va mai bîzîi pe meleagurile acestea nici un bondar scîrbos. *Bos !* a repetat ecoul, și *Beauce*³⁷ a rămas pînă în zilele noastre numele acelui ținut. S—au așezat apoi la ospăt și au așteptat cu răbdare să se rumenească fripturile. În amintirea acelui popas, cavalerii din Beauce se hrănesc și astăzi cu răbdări prăjite.

În cele din urmă au ajuns cu bine la Paris. Aici au stat să odihnească vreo două—trei zile, căutînd să știricească mai întîi care erau învățații cei mai de seamă și ce fel de vinuri se găseau în oraș.

³⁷ Pronunțați: *Bos* (n. trad.).

CAPITOLUL XVII. Cum a mulțumit Gargantua parizienilor pentru primirea ce i—au făcut și cum a dus cu el clopotele de la Notre—Dame

După ce s—au odihnit cîteva zile, Gargantua a pornit să dea o raită prin oraș, fiind întîmpinat pretutindeni cu mare uimire și cu nemăsurate ploconeli; căci atît sînt de nerozi locuitorii Parisului, atît de nătărăi și de rău—năvăliți, încît verice coțcar, fitece vînzător de acatiste — un măgar cu clopoței sau un scripcar de răspîntie — strînge în jurul lui mai mulți gură—cască decît ar fi în stare să adune unul care vine să predice cuvîntul Evangheliei.

Atîta lume s—a ținut scai după el și—atîți nepricopsiți s—au îmbulzit să—l vadă, încît, ca să scape de liota lor, Gargantua s—a oprit din mers și s—a așezat cu fundul pe turnurile bisericii Notre—Dame; iar de—acolo, de pe creasta lor, a rostit, cu glas limpede și pătrunzător, aceste puține cuvinte:

— Mi se pare, cioflingarilor, că așteptați să vă mulțumesc pentru primirea ce—mi faceți. Aveți toată dreptatea! Stați să vă botez puțin cu apă galbenă de răsfug, de—i zice pe latinește *paris*!

Apoi, rîzînd cu mare poftă, a scos stropitoarea și aplecînd—o asupra lor i—a udat atît de amarnic, încît s—au înecat două sute șazeci de mii patru sute optsprezece, afară de femei și de copii.

Numai vreo cîțiva, mai iuți—de—picior, au izbutit să scape de valul cutropitor care—i potopise. Și cînd, cu sufletul la gură, tușind și scuipînd, udați și asudați, au ajuns sus pe dealul Universității, au început să blesteme și să înjure în tot felul.

— Unde ești, Dumnezeuule? — Doamne, rău îți mai bați joc de noi! — *Vez tu ben* !— Spurcăciunea

spurcăciunilor! — Ptiu! — *Pro cab de biousf — Das dich Gott leiden schend ! — Pote de Christo !³⁸* — Papucii Maicii Domnului! — Păcatele mele! — Sfântă Butcă! — Mîntuiește—ne, sfîntă Născătoare!— M—a luat dracu!— Nu ne lăsa, tată Noe! — Sfînte Gudegrine, scapă—ne! — Patruzeci de mii de mucenici, îndurați—vă! — Pastele și grijania voastră! — Crucea și parastasul! — Maică Cristoase! — Auleo, ne prăpădim! — Fugiți, că vă potopește răsfugul! — Ne—a botezat cu apă de *paris* !

Astfel fu Parisul botezat a doua oară, căci, așa cum ne arată Strabon, mai demult îi zicea Luteția, care în grecește înseamnă *nalbă*, iar acest nume i s—a dat fiindcă femeile au, prin partea locului, pielea albă. Aflînd despre schimbarea numelui orașului, mulțimea a început să înjure de toți sfinții, ceea ce nu trebuie să vă mire, deoarece poporul Parisului, alcătuit din oameni de tot felul, se pricepe să jure și să înjure, știe după lege limba să—și dezlege, iar Joanninus de Barango așa zice, că *Parrhesian*, pe limba greacă înseamnă gură—slobodă.

După ce mulțimea s—a risipit, Gargantua s—a uitat la clopotele cele mari din mai—sus—amintitele turnuri și, jucîndu—se cu ele, le—a pornit să cînte. Apoi i—a venit în gînd, că ar putea să facă din ele zurgălăi și să le—atîrne la gîtul iepei, pe care și—altminteri voia s—o trimită acasă, tatălui său, cu brînză de Brie și scrumbii proaspete.

Așa fiind, a luat clopotele cu el. Tocmai atunci trecea pe—acolo starostele cîrnățarilor din Saint—Antoine, în căutare de porci. Ca să fie auzit de departe, și ca să—și frăgezească șuncile în cămară, s—a gîndit să șterpelească clopotele, dar fiind om cinstit, s—a lăsat păgubaș, nu că ar fi fost prea fierbinți, dar erau prea grele să le care cu el. Trebuie să spun că nu era cîrnățarul din Bourg, care mi—e prea bun prieten pentru a—l da în vileag.

În acest timp s—a iscat o răzmeriță în oraș. Totdeauna le—a plăcut parizienilor să pună la cale astfel de petreceri, iar popoarele lumii au ajuns să se mire de răbdarea regilor Franței, care (pe bună dreptate) nu încearcă să le pună frîu, socotind că ar putea să aibă, din pricina aceasta, o mulțime de neplăceri, de pe o zi pe alta. Dacă mă va ajuta Dumnezeu, o să dibuiesc eu o dată urma cuiburilor de unde pornesc aceste schisme și răscoale, și n—o să am liniște pînă nu le—oi dezvălui pe toate în fața enoriașilor din parohia mea.

Închipuiți—vă acum, că mulțimea aceea, zăpăcită și asmuțită deopotrivă, s—a năpustit asupra Sorbonei, unde fusese altădată (dar nu mai este) oracolul Luteției. Iar învățații Parisului, luînd în cercetare toată întîmplarea, au dovedit cu prisosință pierderea clopotelor care lipseau de la locul lor. Tăind cu luare—aminte firul de păr în patru, cu temeuri pro și contra, au hotărît în *baraliphton*, *îngaimaripton* de silogismuri, ca bătrînul cel mai cu vază al Facultății de teologie să fie trimis la Gargantua, pentru a—i spune marele necaz pricinuit de răpirea clopotelor. Și, împotriva susținerilor altor dascăli ai Sorbonei, care ziceau că pentru o asemenea însărcinare mai potrivit ar fi un bun—vorbitor, decît un teolog, a fost împuternicit să ducă solia meșterul nostru Janotus de Baligardo.

³⁸ Exclamații scîlciate, pe tonul limbii latine, germane etc.

CAPITOLUL XVIII. Cum a fost trimis Janotus de Baligardo să ceară înapoi lui Gargantua clopotele cele mari

Meșterul Janotus, tuns ca un împărat roman și cu pălăria de teolog în cap, după ce s—a împărtășit cu anafura la frigare și cu agheasmă din butoi, a pornit spre locuința unde trăsesese în gazdă Gargantua. Înaintea lui mergeau trei paracliseri rotofei, iar în urmă veneau, înșirați ca găștele, alți cinci—șase *diaci*, țepeni și jechoși mai mult decât se poate. În pragul casei a ieșit să—i întâmpine Ponocrat, care s—a înspăimântat văzându—i astfel smoliți, ca niște măscărici culeși de pe gîrlă. Dascălul lui Gargantua a întrebat pe unul din diacii răpănoși ce rost avea acel vicleim? Iar diacul i—a răspuns ținînd că s—au înfățișat să ceară clopotele înapoi.

Auzind plîngerea acelor, Ponocrat porni în grabă să—i dea de știre lui Gargantua. Împreună au ținut sfat, spre a hotărî ce să răspundă jechoșilor. Alături de dascălul său, Gargantua a chemat pe Filotim, mai—marele bucătarilor, pe scutierul Gimnast, care era căpetenia grajdurilor, și pe pajul Eudemon. Laolaltă au stat să chibzuiască ce—i de făcut și toți au fost de—o părere, ca oaspeții să fie duși într—un loc ferit, unde să li se dea de băut după canoane; iar ca să nu se laude răpciugosul, că la cererea lui s—au înapoiat clopotele, Gargantua s—a folosit de rîvna cu care *diacii* deșertau paharul și a trimis după judele orașului, după mai—marele Sorbonei și după vicarul bisericii, cărora le—a încredințat clopotele, mai înainte ca meșterul Baligardo să apuce să arate *per longum et per latum*³⁹ pricina pentru care venise. Ceea ce s—a și făcut, iar după ce sus—numiții au sosit, solul fu poftit să vorbească. Și a început, tușind, după cum urmează.

³⁹ în întregime și pe larg (lat.).

CAPITOLUL XIX. Cuvîntarea meșterului Janotus de Baligardo către Gargantua pentru înapoierea clopotelor

— Hm! Hm! Hîc! *Mna dies*⁴⁰, domnul meu, *mna dies*. Și dumneavoastră, domnilor, așijderea. Ați face o faptă bună dacă ne—ați da înapoi clopotele, că ne sînt de mare trebuință. Hm! Hîc! Hapciu! Mulți au venit la noi din Londras—Cahors și din Bordeaux—Brie să le cumpere cu preț bun, din pricina însușirii lor firești și a alcătuirii lor substanțiale, fiind înzestrate cu puterea telurică, esențială și elementară, intronificată în natura lor quidativă de a feri de negură și de furtună nu numai viile noastre, ci și pe cele vecine; ne—au ispitit cu bani grei, dar nu ne—am îndurat să le dăm clopotele, căci de—am lăsa viile fără apărare, am rămîne lipsiți de sîngele Domnului și ne—am pierde deopotrivă simțurile și legea. De veți ține seamă de rugăminta mea și ne veți înapoia clopotele, voi primi drept răsplată zece perechi de cîrnați și una de nădragi, de care bătrînele mele oase au mare nevoie. O pereche de nădragi sînt, *Domine*, un lucru foarte folositor, *et vir sapiens non abhorrebit eam*⁴¹. Hîc! Hapciu! O pereche de nădragi nu se găsește pe toate drumurile, vă rog să credeți! Gîndiți—vă, *Domine*, că sînt optsprezece zile de cînd mă silesc să compun această frumoasă cuvîntare. *Reddite quae sunt Cesaris, Cesari, et quae sunt Dei, Deo. Ibi jacet lepus*⁴². Aveți cuvîntul meu, *Domine*, că ne vom ospăta împreună *in camera*, dacă doriți; voi tăia *unum porcum* și vă voi pune dinainte *bon vino*⁴³. Iar dacă vinul va fi bun, la fel va fi și latineasca.

Așadar, *departe Dei, date nobis clochas nostras*⁴⁴. Vă dăruiesc aci din partea Universității noastre aceste *Sermones* de Utino, nădăjduind că ne veți da înapoi clopotele, care sînt de folos pentru toată lumea. Iapa dumneavoastră să fie sănătoasă și Facultatea noastră de asemenea! Dar clopotele va trebui să ni le dați! Fiindcă: *Omnis clocha clochabilis, in clocherio clochando, clochans clochativo, clochare facit clochabiliter clochantes. Parisius habet clochas. Ergo gluc*⁴⁵. Ha! Ha! Ha! așa e că am adus—o bine? Toate aceste le găsiți în *tertio primo*⁴⁶ în *Darii*⁴⁷ și în alte cărți. Era o vreme cînd mă îndeletniceam și eu cu Logica; acum mă mulțumesc cu gîndurile mele, și nu mai rîvnesc altceva decît un vin bun, un așternut moale, să stau cu șezutul la căldură, cu burta pe masă, și cu o strachină cît mai adîncă dinainte.

Domine, vă mai rog o dată *in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti*⁴⁸, dați—ne înapoi clopotele. Dumnezeu să vă aibă în paza lui, iar Maica Domnului să vă țină sănătoși. *Qui vivit et regnat per omnia secula secularum, amen*⁴⁹. Hm! Hapciu! Hîc!

Un oraș lipsit de clopote e ca un orb fără toiag, ca un măgar fără căpăstru și ca o vacă fără talangă. Pînă nu vă veți hotărî să ne dați înapoi clopotele, vom plînge ca orbul care și—a pierdut toiagul, vom zbiera ca un măgar fără căpăstru și vom mugi ca o vacă fără talangă! Taponnus, adică nu Taponnus, ci poetul, laic Pontanus amintește despre un grămatic, care locuia lîngă biserică, și ar fi dorit ca toate clopotele să fie făcute din cîlți, iar limba lor din coadă de vulpe, ca dangătul să nu—i mai tulbure măruntaiele creierului și să—l lase să—și ticluiască în liniște rimele lui rimătoare. Dar noi ne—am pornit asupra lui cu puteri unite, l—am scărmanat cum i se cuvenea și l—am înfierat ca pe un eretic. L—am făcut harcea—parcea! Și cu aceasta am încheiat. *Vaiete et plaudite*. Aplaudați!

⁴⁰ Pentru: *bona dies* — bună ziua (lat.), rostit repede.

⁴¹ Și bărbatul înțelept n—o va urî pre dînsa (lat.).

⁴² Dați cezarului cele ce sînt ale cezarului și lui Dumnezeu cele ce sînt ale lui Dumnezeu (*Luca*, XX, 25). Țasta e tîlcul (lat.).

⁴³ *Bon vino*, greșit, pentru: *bonum vinum* (lat.) — vin bun.

⁴⁴ Pe Dumnezeu, dați—ne nouă clopotele noastre (lat.).

⁴⁵ Orice clopot bun de clopoțit clopoțitor în clopotniță, clopoțit în chip clopotarnic, face să clopoțească pe clopotarii buni de clopoțit. Parisul are clopote. Așadar nimic (lat.).

⁴⁶ Al treilea [mod] al primei [figuri] (lat.).

⁴⁷ *Darii* — Termen mnemotehnic scolastic desemnînd una din figurile silogismului (lat.).

⁴⁸ în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh (lat.).

⁴⁹ Care—i viu și împărătește în veacul veacului, amin (lat.).

CAPITOLUL XX. Cum a primit meșterul Janotus o bucată de postav și cum s—a judecat cu sorbonarii

Abia sfinși teologul vorba, că Ponocrat și Eumedon au început să rîdă atît de tare, încît mai—mai s—și dea sufletul; ca altădată Crasus, cînd a văzut un măgar fudul pascînd scaieți, sau ca Filimon, care a murit de rîs, cînd un alt măgar i—a mîncat smochinele puse deoparte pentru prînz.

Cu ei împreună, pe întrecute, s—a pornit să rîdă și meșterul Janotus: rîdea cu lacrimi, căci rîzînd i se zguduiau creierii, iar umoarea lacrimală din ei i se scurgea prin nervul ochilor. Văzîndu—l cum rîdea cu lacrimi, ai fi zis că tristul Heraclit s—a apucat de pozne, ca Democrit, iar pe veselul Democrit l—a podidit plînsul, ca pe Heraclit.

După ce se saturară de rîs, Gargantua s—a sfătuit din nou cu oamenii săi în privința celor ce trebuiau să urmeze; Ponocrat a fost de părere să i se mai toarne un pahar priceputului vorbitor, și fiindcă îi făcuse să petreacă și să rîdă cu atîta poftă, cum nici Păcală n—ar fi fost în stare, să i se dăruiască cele zece perechi de cîrnați despre care amintise în vesela lui cuvîntare, o pereche de nădragi, cinci stînjeni de lemne, douăzeci și cinci de vedre de vin, un pat cu trei saltele, una de lînă și două de puf, iar pe deasupra o strachină adîncă; adică tot ceea ce rîvnea teologul pentru tihna bătrînețelor sale.

Totul s—a îndeplinit după cum fusese hotărît; dar fiindcă Gargantua se cam îndoia că se vor găsi nădragi cusuți gata pe măsura picioarelor vorbitorului, și neștiind ce croială i—ar plăcea mai mult (cu chingă la spate, ca să—i vie mai ușor fundului să răsufle; marinărești, pentru ușurarea mai lesnicioasă a rărunchilor; elvețieni, ca să—i țină cald la pîntece, ori în coadă de pește, ca să nu—i înfierbînte șalele) — a poruncit să i se taie din bucată șapte coți de postav negru, iar pentru căptușeală alți trei coți de lînică albă.

Lemnele i le—au cărat palmașii, iar ceilalți, paracliserii și *diacii*, s—au încărcat cu cîrnații, strachina și așternuturile. Postavul și căptușeala le—a luat însuși meșterul Janotus, deși unul din diaci i—a spus, că nefiind o treabă cuviincioasă pentru un teolog, ar trebui să lase pe unul din ei să i le ducă pînă acasă.

— Urecheatule! i—a răspuns meșterul Janotus, nu judeci bine *in modo—et figura*⁵⁰. Postavul mi—a fost dat *pro tibiis meis*, pentru picioarele mele, prin urmare se cuvine să—l port eu însumi: *sicut suppositum portal adpositum*.⁵¹

A înșfăcat postavul repede și a plecat cu el subsuoară, ca Patelin din poveste.

Dar hazul cel mai mare a fost cînd răpciugosul, mîndru de biruința lui, s—a înfățișat înaintea Sorbonei, cerînd să i se dea cîrnații și nădragii la care avea dreptul. Sorbonarii nici n—au vrut să audă, deși Janotus le—a dovedit că darul pe care îl primise din partea lui Gargantua nu—i dezlega de făgăduiala dată. Aceia i—au răspuns să—și atîrne pofta în cui, iar făgăduiala s—o pună la păstrare și s—o țină minte.

— Să nu vorbiți despre minte, a spus Janotus. Așa ceva pe—aici nu se găsește. Trădători nefericiți! Nu faceți nici cît o ceapă degerată! În veacul veacurilor nu s—au prăsit pe pămînt oameni mai ticăloși decît voi! Vă cunosc și știu că de neputincioși nu vă e frică. Răutatea, de la voi am deprins—o. Dar vă jur pe țița Maicii Domnului, că voi înștiința pe rege despre toate fărădelegile voastre, și să mă mănînce lepra, dacă n—o să vă ardă de vii pe toți, ca pe niște tîlhari și înșelători ce sînteți, vînzători, eretici, dușmani ai cinstei și ai lui Dumnezeu!

Pentru rostirea unor astfel de cuvinte, mai—marii Sorbonei l—au trimis, pe meșterul Janotus în judecată; dar el a luat—o cătinel pe calea amînărilor. Pricina a ajuns în fața înaltei Curți, unde se află și astăzi. Sorbonarii au făcut legămînt să nu se mai spele, pînă nu s—o sfinși judecata, iar meșterul Baligardo cu ai lui au jurat să nu—și mai sufle nasul. Așa s—a făcut, că unii au ajuns jegosi, iar ceilalți răpciugoși, fiindcă înalta Curte n—a avut vreme pînă acum să ia spre cercetare pricina. Hotărîrea va fi dată la calendele grecești, adică niciodată. Fiindcă, vedeți dumneavoastră, (judecătorii sînt în stare să facă ceea ce natura însăși nu se pricepe) învățații Parisului spun că numai Dumnezeu singur e stăpîn peste veșnicie. Firea n—a plămădit pînă acum nimic fără moarte, și tot ce sînul ei rodește are o durată și

⁵⁰ După modul și figura (silogismului) (lat.).

⁵¹ Precum substanța poartă accidentul (lat.).

un sfârșit: *omnia orta cadunt*⁵², *et caetera*. Numai zăbavnicii din Palatul Dreptății, cărora le place să bată apa în piuă, lungesc judecățile la nesfârșit și pînă la nemurire, îndreptățind pe deplin vorba lui Chilon Spartanul, care zicea, cu privire la oracolul din Delfi că judecata te sărăcește, iar advocații toți sînt niște potlogari. Mai bine își pun lațul de gît, decît să lase să le scape din gheare așa—numita lor dreptate.

⁵² Tot ce se naște pierе (lat.).

CAPITOLUL XXI. Rînduiala la care a fost ținut Gargantua după chibzuință dascălilor săi sorbonari

Mai trecură cîteva zile, în răstimpul cărora clopotele au fost așezate la locul lor. Cetățenii Parisului, voind să—și arate recunoștința pentru fapta cea bună a lui Gargantua, s—au legat cu jurămînt să—i hrănească iapa cîtă vreme va avea plăcere. Gargantua a primit darul cu multe mulțumiri. Iapa a fost dusă la păscut în pădurea Bievre, unde nu cred că se mai găsește în clipa de față.

În ce privește învățătura, Gargantua s—a învoit să asculte întru totul de îndrumările dascălului său Ponocrat; dar acesta, pînă una alta, hotărî să nu schimbe nimic din obiceiurile învățăcelului, voind să—și dea el însuși seama în ce fel, de—a lungul anilor, foștii lui dascăli izbutiseră să—l facă atît de neștiutor și de îngîmfat.

Gargantua se scula dimineața între ceasurile opt și nouă, fie că se lumina de ziuă, sau nu: așa statorniciseră foștii lui învățători învățați, luîndu—se după spusele lui David: *Vanum est vobis ante lucem surgere*⁵³. Se mai hîrjonea oleacă în pat, tropăia și se da de—a tumba, chipurile pentru a—și limpezi mintea; apoi se îmbrăca, după cum era vremea afară, de obicei cu o haină lungă de lînă păroasă, căptușită cu blană de vulpe; se pieptăna cu pieptenele lui Mîină—Lungă, adică cu cele cinci degete; așa îi spusese dascălii lui, că spălatul, pieptănatul și orice îngrijire a trupului e, pe lumea aceasta, vreme—pierdută degeaba.

Apoi se ușura, își lăsa udul, vărsa puțin, rîgîia, se pîrîia, căsca, scuipa, tușea, sughîta, strănuta și își sufla mucusii ca un arhidiacon. Ca să nu—l bată bruma și să nu—l ofilească vîntul, se ospăta din belșug cu măruntaie bine prăjite, cu fleici de vacă rumenite pe cărbuni, cu friptură mustoasă de căprioară și cu fel de fel de trufandale în zeama lor.

Ponocrat l—a muștrat pentru acest obicei, zicînd că nu—i sănătos să te așezi la masă de cum te scoli din pat, fără să—ți miști puțin mădularele. Gargantua răspundea:

— Nu m—am mișcat destul? Nu m—am tăvalit de șapte ori în așternut înainte de—a mă scula? Nu—i de—ajuns? Papa Alexandru tot așa făcea, după sfaturile unui doftor evreu, și a trăit, slavă Domnului, în pofida răuvoitorilor, pînă în ceasul morții sale. Așa m—au învățat dascălii pe care i—am avut, că mîncînd gospodărește, ținerea de minte sporește; de aceea, ei mîncău (și beau) cei dintîi. Mă simt cum nu se poate mai vesel, și cu cît mi—e prînzul mai îndestulat, cu atît mai bine îmi cade cina. Meșterul Tubal, cel dintîi dascăl al Sorbonei, îmi spunea, că e mai cuminte să pornești la drum din vreme, decît, zăbovind, s—o iei pe urmă la goană. Omenirea nu se va mîntui decît obișnuindu—se să bea dis—de—dimineață, și nu așa cîte un pic, ca rațele; *unde versus* :

*De vrei sa—ți meargă bine—n viață,
Să—ncepi să bei de dimineață.*

După ce se ospăta din belșug, Gargantua se ducea la biserică, purtînd după el, într—o căruță cu coviltir, cartea lui de rugăciuni, frumos înfășurată în cearșafuri, cîntărind, cu încuietori și pergamente, nici mai mult nici mai puțin de unsprezece chintale și șase livre. Stătea să asculte douăzeci și șase de liturghii, iar în răstimp sosea și popa înfășurat în odăjdii ca o pupăză, după ce avusese grijă să deșerte cîteva clondire, ca să prindă ghiers. Cu el împreună, Gargantua își depăna rugăciunile, vînturîndu—le cu grijă, să nu pice nici o buche pe jos.

La ieșirea din biserică îl aștepta, într—un car cu boi, un maldăr de mătânii, cu boabele mari cît capul omului. Apoi pornea la plimbare în jurul chiliilor, prin pridvoare și prin grădină, spunînd de—atîtea ori Tatăl—Nostru, cît șapte călugări la un loc.

Învăța apoi o biată jumătate de ceas, cu ochii în carte și cu gîndul la bucătărie.

După ce își mai golea o dată bășica, se așeza la masă. Nefiind pripit de felul lui, o lua agale, începînd cu vreo cîteva zeci de șunci, limbi afumate, tobă de creieri, cîrnați de purcel și alte ștafete ale vinului. Patru ajutoare îi azvîrleau muștar în gură cu lopata, după care dădea pe gît o dușcă grozavă de vin alb, ca să—și răcorească pipota. Iarnă, vară, înfulica tot soiul de cărnuri și fripturi, cît îi cerea pofta, iar cînd

⁵³ De prisos vă este vouă să vă treziți înaintea zorilor (lat.) (*Psalmi* 127,2).

simțea că—l taie la burtă, se oprea puțin și făcea un popas, ca orice drumeț de cale lungă.

În ce privește paharele, nu le ținea socoteală și nici răgaz prea mult nu—și lua, fiindcă băutorul adevărat nu se oprește, pînă nu simte că i—a crescut talpa încălțărilor măcar cu o jumătate de picior⁵⁴.

⁵⁴ Unitate de măsură: 33 om.

CAPITOLUL XXII. Jocurile lui Gargantua

Mormăind printre dinți un crîmpei de rugăciune, Gargantua se spăla pe mâini cu vin rece, se scobeia în dinți cu un ciolan de porc și zăbovea la un vesel taifas cu prietenii. Slujitorii așterneau pe jos un covor, și aduceau cu ei o mulțime de zaruri, cărți de joc, tăblii de șah și altele. Jocurile lui Gargantua erau cam acestea:

Rișca; Soț ori făr' de; Țintarul; Concina dreaptă; Concina oarbă; Concina prădată; Tabinetul; Toci; Popa—prost; Titirezul; Arșice; Uite—I, nu e; Poșta pleacă!; Zboară, zboară; Inelul pe sfoară; Scriitorul; V—ați ascunselea; Table; Dame; Ghiulbahar; Șah; Leapșa pe ouate; Musca; Musca—n gaură; Musca la miere; Zece degete; Popiei; Uite—o lungă, uite—o scurtă; Mama și copiii; De—a prinselea; Sfoara în două; Lupul și oile; Barbut; Cine pierde — câștigă; Treizeci și unu; Șaizeci și șase; Douăzeci și unu; Dardăr; Coarda; Pas, pasărea; Bile; Tot rondul și ce—oi lua; Mînea de perete; Mînea—n gaură; Nasturi; Poarca; Oglinda; Iepurele și vîntătorul; Coadă vulpei; Țurca; Capra; Abiolanul; Sarea și piperul; Alb și negru; Care dă mai tare; Pietricelele; Iadeș; Armașul; Maica și călugărul; Ceasul; Cine s—a mișcat?; Ghici cine a dat?; Bîz! Bîz!; Fă ca mine!; Puia—gaia; Panțarola; Pichet; Macaua; Tablele pe dos; Burtă peste burtă; Prinderea celui de—al treilea; Baba—oarba; Pe cine—oi lovi, vina mea n—o fi!; Septica; Șapte jumătate; Fripta; Șotron; Șoarecele și pisica; Scaunul șchiop; Surorile gemene; Ținta mișcătoare; Unde—i fluierul?; Ursul somnoros; Vama; Vînătoarea; Suveica; A cui e umbra?; Cumperi ovăz?; Da și nu; Ferește picioarele!; Pajura sau coroana; De—a dopurile; Du—te, vino!; Lumînarea; Ineluș—învîrtecuș; Întrebările; Mînea în cuc; Mînea la colț; Năfrămuța; Oină; Ogoiul;

Pîndirea cerbului; Pipăitul; Prinde—I dacă poți; Porcarul; Spînzurătoarea; Cald și rece; Scaunul care fuge; Scara; Ultimul câștigă; Eu nu văd ce nu vezi tu; Găsește papucul; Vînătoarea oalei;

Micul purceluș; Cocostîrcul.

După ce se saturau de joc, cernind bine timpul și trecîndu—l prin ciur, hotărau să mai bea puțin: cam unsprezece oale de fiecare gît. Pe—o bancă din grădină sau în mijlocul patului, Gargantua aștea vreo două—trei ceasuri, fără gînduri urîte și fără vorbe rele.

Cînd se trezea își freca oleacă urechile și cerea vin rece, din care bea mai mult ca în restul zilei. Zadarnic a încercat Ponocrat să—i spună că nu—i sănătos să bei cum te deștepți din somn.

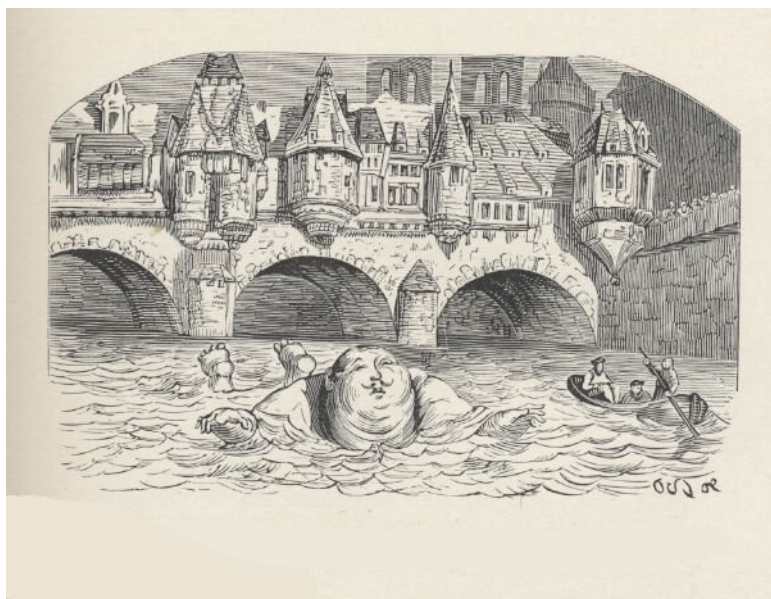
—Aceasta—i adevărata viață a părinților noștri, răspundea Gargantua. Eu de felul meu dorm somn sărat și pe mine somnul mă îngrașă.

Pe urmă se apuca să mai citească puțin în cărți și să—și rostească rugăciunile; iar ca să meargă mai repede încăleca pe un catîr bătrîn, care slujise sub nouă regi. Bolborosea din buze și clătina din cap, mergînd să vadă dacă nu s—au prins ceva iepuri în capcană.

La întoarcere dădea o raită pe la bucătărie, întrebînd ce fel de cărnuri s—au pus în frigare. Pot să vă spun cu mîna pe inimă că se ospăta zdravăn, poftind la masă totdeauna cîțiva băutori de soi, prieteni de—ai lui mai vechi sau mai noi.

Slujitorii săi cei mai de—aproape erau seniorii de Nebunar, de Godac, de Mestecat și de Marigny. După cină jucau șah, zaruri și dame, sau porneau pe la fetele din împrejurimi, în cinstea cărora se întindeau alte mese cu prelungire; apoi se culca și dormea cu pumnii strînși, pînă a doua zi de dimineață la opt.

CAPITOLUL XXIII. Cum l—a îndrumat Ponocrat pe Gargantua, învățându—l să nu piardă nici un ceas din zi

Văzînd Ponocrat felul cu totul necugetat în care își petrecea ziua Gargantua, a hotărît să—i dea de—aici încolo o altă îndrumare. Socotind însă, că firea omului nu se lasă întoarsă de la o zi la alta decît cu mare silnicie, s—a arătat la început mai îngăduitor.

Așadar, pentru a porni mai departe cu chibzuială, a rugat pe un doftor învățat din acea vreme, meșterul Teodor, să caute un leac, cu ajutorul căruia să—l readucă pe Gargantua pe calea cea dreaptă. Meșterul Teodor, după toată rînduiala canoanelor doftoricești, i—a dat un clistir cu fiertură de spînz, iarba—nebunilor, curățîndu—i creierii de stricăciune și de toate deprinderile rele. Folosind aceeași curățenie, Ponocrat l—a făcut să uite tot ce învățase de la foștii lui dascăli, așa cum îi lecuia și Timotei pe învățăceii lui, ce—și începuseră ucenicia pe la alți cîntăreți.

Pentru a izbîndi mai lesne în cele ce—și pusese în gînd, Ponocrat l—a dus pe Gargantua în mijlocul învățaților, din partea locului, ca după pilda lor să—și ascuță mintea și să—și întărească dorința de o învățătură nouă, mai potrivită cu însușirile lui.

Îndrumat astfel, Gargantua s—a dedat învățăturii cu atîta rîvnă, încît, nelăsînd să se irosească nici un ceas al zilei, își petrecea tot timpul cu citirea cărților și adîncirea științei adevărate despre lume.

Se scula în fiecare zi la ceasurile patru de dimineață. În vreme ce slujitorii îl frecau cu ștergarele, Gargantua stătea să asculte cîteva verseturi din Sfînta Scriptură, spuse limpede și cu glas tare, după rostirea cuvenită unei asemenea citiri. Pentru treaba aceasta fusese ales un copil de casă tinerel, numit Anagnoste, născut și crescut în palme, la Basche⁵⁵. Potrivit cu înțelesul și pilda acelor învățături, Gargantua își îndrepta gîndul cu închinăciuni și rugi evlavioase către bunul Dumnezeu, a cărui mărită strălucire și minunată înțelepciune o mărturisea cuvîntul Evangheliei.

Se îndrepta apoi spre un loc mai ferit, unde se ușura de rămășițele firești ale bucatelor ce mistuise. Acolo, pe îndelete, dascălul său venea să—i reamintească pildele ce ascultase, tălmăcindu—i cu de—amănuntul părțile mai adînci și mai greu de înțeles. Iar la întoarcere se oprea să cerceteze dacă cerul s—a schimbat peste noapte și ce vreme prevestesc, pentru ziua aceea, luna și soarele.

După aceasta îl îmbrăcau, îl pieptăneau, îi potriveau părul în bucle, îl dichiseau și—l stropeau cu miresme, în care timp se mai întorcea o dată cu gîndul la cele învățate în ajun. Își rostea lecțiile pe dinafară, căutînd să desprindă învățăminte privitoare la firea oamenilor. Uneori se mai lăsa odihnei vreo două—trei ceasuri; dar de îndată ce slujitorii sfîrșeau să—l îmbrace, se smulgea din așternut și vreme de trei ceasuri împlinite stătea să asculte ce spune înțelepciunea cărților.

Gargantua cu dascălul său ieșeau după aceea împreună și se îndreptau spre răs_pîntia de drumuri de la Bracque, ori la iarbă verde, unde băteau mingea, jucau ogoiul, înviorîdu—și trupurile cu mișcări dibace,

⁵⁵ Satul Basche din ținutul Chinnanois, unde după un vechi obicei, răspîndit pe atunci, se trăgeau palme copiilor ca să nu uite anumite evenimente la care au fost martori (n. trad.).

după ce mințile și le ascuțiseră cugetînd. Se desfătau astfel în toată voia și după bunul lor plac, ducînd jocul mai departe pînă ce asudau learcă sau se simțeau osteniți. Se ștergeau de nădușeală și își frecau bine tot trupul, schimbau cămășile, și pornind agale, se opreau să vadă dacă prînzul e gata. În așteptarea bucatelor, mai rosteau o dată, răspicat și limpede, învățătura desprinsă din lecția zilei aceleia.

Între timp, sosind și doamna Poftă—Bună, se așezau la masă fără zăbavă. Pînă să vină șelarul cu vinurile, Gargantua asculta cu plăcere cîteva povestiri vesele despre marile isprăvi ale trecutelor vremi. Apoi, după cum avea bună—plăcere, cerea să i se citească și altele; zăbovea la un plăcut taifas cu dascălul său, vorbind despre bunătatea, folosul și alcătuirea osebitelor mîncăruri și băuturi aduse pe masă, adică pîinea, vinul, apa, sarea, carnea, peștele, fructele, legumele, rădăcinoasele de unde vin și cum se pregătesc? Astfel în scurtă vreme a ajuns să cunoască de—a fir a păr toate scrierile unde se pomenește despre acestea, ale lui Pliniu, Ateneu, Dioscoride, Iuliu Pollux, Galen, Porfir, Opian, Polib, Heliodor, Aristotel, Elian și ale altora. Pentru a se lămuri mai bine, porunceau adeseori să li se aducă acele cărți la masă. Gargantua învățase pe de rost tot ce scria în ele, așa că nu se afla doftor în lume, care să știe măcar pe jumătate cît el.

După ce mai vînturau o dată cele învățate în dimineața aceea, după ce sîrșeau cu dulciurile, după ce Gargantua se scobeia în dinți cu o tulpină de lemn de mastic și se spăla pe ochi cu apă rece, înălțau amîndoi rugăciuni de mulțumire lui Dumnezeu, preamărindu—l în frumoase cîntece de laudă pentru bunătatea și dărnicia lui.

Li se aduceau pe urmă cărți de joc, dar nu pentru a—și încerca norocul, ci pentru a învăța, mînuindu—le, o mulțime de născociri plăcute și istețe dibăcii, cu înțelesuri luate din știința numerelor. Aritmetica îi plăcea lui Gargantua și în fiecare zi, după masa de prînz și după cină, își petrecea vremea cu această îndeletnicire, găsind în ea mai multă desfătare a minții decît altă dată în jocul de cărți ori de zaruri. Atît de bine învățase să socotească în gînd și pe hîrtie, încît englezul Tunstal, care a scris multe despre acestea, mărturisea că, dacă ar fi să se măsoare cu Gargantua, abia s—ar pricepe să deosebească cifrele. Dar, în afară de numere Gargantua cunoștea tot atît de bine și celelalte ramuri ale matematicii: geometria, astronomia și muzica, iar în timp ce așteptau să se rumenească fripturile, ori să se mistuiască bucatele, cei doi se apuiau să înjghebe tot felul de instrumente ale cîntecului, însemnau figuri de geometrie și căutau să deslușească legile științei despre stele. După care, alegînd o melodie cu cinci—șase părți, se porneau să—i dea viers din adîncul bojocilor. Gargantua învățase să cînte din liră, din lăută, din spinetă, din harfă, din flautul nemțesc (cu nouă găuri), din violă și din trombon.

Petrecînd astfel cam un ceas din zi, după ce mistuia mîncarea și deșerta rămășițele, Gargantua se așeza din nou la învățat, și timp de alte trei ceasuri — cîte o dată mai mult — lua de la capăt cărțile de dimineață, ori mergea cu cititul mai departe, scriind și înșirînd una după alta, fără greșală, vechile litere latinești.

După aceea plecau la plimbare, însoțiți de un tînăr cavaler din Turena, scutierul Gimnast, care îl învăța pe Gargantua arta călăriei. Schimbîndu—și îmbrăcămîntea, încăleca pe rînd un buiestraș voinic, un cal spaniol, un fugar arăbesc, un armăsar de luptă ori o iapă ușoară. Făcea de o sută de ori ocolul cîmpului de alergare, călărea fără scări, sărea peste șanțuri, peste casă, se rotea în cerc, pe dreapta și pe stînga. Apoi lua în mînă lancea, dar nu ca s—o frîngă, căci nu—i neghiobie mai mare decît să te lauzi: „Am rupt zece lănci într—o întrecere de luptă !” (Și un potcovar ar fi în stare de o asemenea ispravă.) Adevărata vitejie e să rupi cu lancea ta zece de—ale potrivnicului. Gargantua, purtînd în mînă sulita lui puternică și bine ascuțită, putea să dărîme o poartă, să străpungă o platoșă, să reteze un copac, să culeagă din goană un inel, să ia în vîrf o șa de călărie cu călăreț cu tot, un coif sau o mînușă de fier. Iar toate acestea le făcea înzăuat și înarmat din creștet pînă la călcîie.

Cît privește frumusețea pasului de paradă și nenumăratele mișcări pe care le făcea călare, nimeni nu—l întrecea. Față de el, faimosul călăreț din Ferrara nu era decît o maimuță. Se deprinsese să sară în goană de pe un cal pe altul într—un chip cu totul uimitor, fără să atingă pămîntul! (Caii aceștia se numeau cai de schimb.) Sărea în șa pe dreapta ori pe stînga, cu lancea în mînă, fără să pună piciorul în scară, și purta calul după voie, fără frîu. Toate aceste deprinderi erau foarte folositoare pentru pregătirea unui bun ostaș.

Cu aceeași dibăcie știa să mînuiască securea, să azvîrle sulita, să poarte cu amîndouă mîinile spada grea de luptă, ca și sabia spaniolă, baltagul și pumnalul, înveșmîntat în zale sau fără, cu scut, cu coif sau cu pavăză.

Vîna cerbi, căprioare, urși, țapi sălbatici, mistreți, iepuri, potîrnichi, fazani și dropii.

Se juca cu mînea cea mare și o zvîrlea în aer, atît cu piciorul, cît și cu pumnul.

Lupta, alerga și sărea, dar nu ca alții, la fiecare trei pași o săritură într—un picior — sau în salt nemțesc — fiindcă, după spusa lui Gimnast, aceste țopăieli n—aveau nici un rost și nu foloseau în luptă; — ci dintr—un singur avînt sărea peste șanțuri, zbura peste garduri și atîngea fereastra la înălțimea unei lănci. Înota în apă adîncă, pe spate, pe burtă, pe—o coastă, cu tot trupul, numai cu picioarele sau cu un braț afară din apă. Trecea Sena cu o carte în mînă, fără s—o ude și, ca Iuliu Cezar, își purta hainele în dinți. Ajutîndu—se cu o singură mînă sărea în luntre dintr—o dată și se azvîrlea din nou în apă cu capul în jos, pînă la fund; ocolea stîncile și nu—i păsa de ochiuri și de vîrtejuri. Ducea luntrea în toate chipurile, mai repede sau mai domol, pe unda valului sau împotriva apei, o sucea și o purta din cîrmă, o ținea pe loc pe creasta stăvilărilor, o îndruma cu o mînă, iar cu cealaltă mînuia vîsla; întindea pînzele, se urca pe frîngii pînă în vîrfurile catargului, alerga peste vîntrele, cerceta acul busolei, întindea odgoanele și lega cîrma.

Ieșind din apă suia în fugă coasta munților și cobora sprinten la vale; se cățăra prin copaci ca un cotoi; sărea de pe o cracă pe alta, ca veverițele, și frîngea crengile cele mai vîinoase, ca un al doilea Milon Crotonul; cu ajutorul a două pumnale tăioase și—a două sule cu vîrf ascuțit, se ridica pînă pe acoperișul casei, fără să—i fie teamă că o să—și frîngă oasele. Arunca săgeata, drogul de fier, piatra, sulița, țepușa, halebarda; trăgea cu arcul, încorda pe—un sold arbaleta grea de luptă; ochea la semn cu archebuza, așeza tunul pe roate, ținea în parapet și la catarg, de sus în jos, de jos în sus, pe dinainte și pe dindărăt, ca vechii sciți. Lega o frînghie de vîrfurile turnului lăsînd—o să atîrne pînă la pămînt, apoi urca și cobora în mîini, cu o iuțelă și o îndemînare, pe care dumneavoastră n—ați fi în stare s—o dovediți, nici pe o pajiște netedă ca în palmă. Se agăța cu mîinile de o prăjină groasă, sprijinită de—a lungul între doi copaci, și se plimba dintr—o parte în alta fără să atingă pămîntul, cu o repeziciune despre care nu vă puteți face închipuire.

Pentru a—și întări coșul pieptului și plămîinii, răcnea de parcă s—ar fi strîns în sobor toți diavolii din iad. L—am auzit o dată cum îl striga pe Eudemon de la poarta Sfîntului Victor în Montmartre. Nici faimosul Stentor nu dovedise un asemenea glas în războiul Troiei. Pentru a—și întări brațele, poruncise să i se toarne două greutăți de plumb, cîntărind fiecare opt mii șapte sute de chintale. Le ridica de jos în cîte o mînă, le sălta deasupra capului și le ținea astfel trei sferturi de ceas și mai bine, cum nimeni altul n—ar fi fost în stare. Biruia la trasul prăjinii pe cei mai tari. Cînd ajungea la semn, se proptea în picioare cu atîta dîrzenie, încît nimeni nu izbutea să—l urnească din loc; la fel făcea și Milon, după pilda căruia Gargantua prindea în mînă o rodie, făgăduind—o în dar celui care va putea să—i desfacă pumnul.

Astfel trecîndu—și vremea, după ce slujitorii îl frecau, îl spălau și îl îmbrăcau în veșminte curate, Gargantua o lua înapoi spre casă. Trecînd pe lîngă o luncă sau un alt ungher de verdeață, se oprea să cerceteze copacii, se apleca asupra ierburilor, reamintindu—și ce—au scris despre ele Teofrast, Dioscoride, Marinus, Pliniu, Nicandru, Macer și Galen. Se întorcea acasă cu brațele pline de ramuri și de flori, dîndu—le în seama unui tînăr paj numit Rizotom, care avea în grija lui hîrlețurile, tîrnăcoapele, sapele, lopețile și celelalte unelte trebuincioase grădinarului.

Așteptînd să li se pregătească cina, mai răsfoiau o dată, cu coatele pe masă, cîteva pagini din cărțile citite. Trebuie să vă spun că prînzul lui Gargantua era cumpătat și cu măsură: mîncă numai ca să—și potolească foamea. Cina, însă era darnică și îmbelșugată, iar el se ospăta din plin, ca să—și hrănească trupul și să—și păstreze puterea, așa cum ne sfătuiește cinstitul și binechibzuitul doftoricesc meșteșug, deși unii negiobi, zăpăciți la cap de vracii arabi, spun tocmai dimpotrivă.

În răstimpul mesei, dacă socoteau de cuviință, reluau lecția începută la prînz, iar restul ceasurilor treceau în alte convorbiri, pe cît de folositoare, pe—atît de plăcute. După ce își rosteau rugăciunea, cîntau din gură, sau din diferite instrumente armonioase, jucau cărți, dădeau cu zarurile, ospătîndu—se cu prisosință pînă la culcare. Alteori mergeau să cerceteze adunările cărturarilor și ale celor care călătoriseră prin țări străine.

În toiul nopții, înainte de a se îndrepta fiecare spre odaia lui, alegeau dinadins locul cel mai îndepărtat și mai descoperit al locuinței, pentru a privi de—acolo înfățișarea cerului, urmărind mersul cometelor (dacă erau), mărimea și așezarea astrilor, apropierea sau depărtarea lor.

Apoi, împreună cu dascălul său, Gargantua își reamintea pe scurt — după pilda lui Pitagora — tot ceea ce văzuse, citise, auzise și făcuse în ziua care se încheia. Se rugau și se închinau lui Dumnezeu,

preamărindu—i necuprinsa bunătate, mulțumindu—i pentru cele ce sînt cerșindu—i milă și îndurare pentru cele ce vor fi. După care se lăsau în voia somnului.

CAPITOLUL XXIV. Cum își petrecea ziua Gargantua pe vreme de ploaie

Dacă se întâmpla să plouă, sau să fie vreme rea, ceasurile dinaintea prînzului păstrau aceeași întrebuintare ca de obicei, cu deosebirea că în cămin ardea un foc vesel, pentru a mai împlîndi răceala aerului; după prînz, dascălul și învățăcelul rămîneau acasă.

Ca să le treacă de urît și să înlocuiască jocurile de afară, împleteau mănunchiuri de paie, tăiau și despicau lemne, băteau snopii în hambar, pictau pe pînză, ciopleau în piatră, sau încercau să reia vechiul și frumosul joc de arșice, pe care îl descrie Leonicus și pe care bunul nostru prieten Lascaris atît de bine îl cunoaște. Iar în timp ce jucau, rosteau pe dinafară părți din scrierile care pomeneau despre acest joc.

Se duceau să vadă cum se lucrează fierul, cum se toarnă puștile, cercetau pe șlefuitorii de pietre scumpe, pe giuvaergii, pe alchimiști, pe topitorii de bani, pe țesătorii de covoare, de postavuri și de catifea, pe ceasornicari, pe tăietorii de oglinzi, pe tipografi, pe organişti, pe vopsitori și pe alți lucrători, îmbiindu—i cu cîte un pahar de vin. Se minunau de lucrurile frumoase care ieșeau din mîinile lor dibace și căutau să deprindă taina fiecărui meșteșug.

Alteori mergeau să urmărească prelegerile cu lume multă, desfășurarea adunărilor sărbătorești, pregătirea actorilor, declamările lor, cuvîntările drăguților de advocați și predicile propovăduitorilor Evangheliei. Trecînd apoi în sălile de luptă cu sabia, Gargantua încerca pe rînd toate loviturile istețe împotriva celor mai faimoși meșteri spadasi, dovedindu—le cu prisosință că știa tot atît, dacă nu mai mult decît ei.

Neputînd, pe vreme rea, să strîngă ierburi și flori, cercetau dughenile spițerilor, ale băcanilor și ale grădinarilor, privind cu luarea—aminte fructele, rădăcinile, frunzele și semințele, apoi alifiile și unsoarele de tot felul, precum și cele cu care se pot înlocui. De acolo plecau să privească la scamatorii de bîlci și la măscărici, urmărindu—le iuțea mîinilor, șiretlicurile, tumbele și felul lor dibaci de a învîrți vorba. Le plăcea cu deosebire îndemînarea șarlatanilor din Picardia, care sînt buni de gură și știu să spună cîte—n lună și în stele, despre cîini cu covrigi în coadă și cai verzi pe pereți.

Întorcîndu—se la cină, se ospătau, mai cumpătat decît în celelalte zile, cu mîncăruri scăzute și sățioase, pentru a lupta împotriva umezelii care îi pătrunsese și îi împiedicase să facă obișnuitele lor mișcări de înviorare.

Astfel îndrumat și mergînd înainte pe calea cea bună, Gargantua s—a ales cu mult folos de pe urma învățăturilor primite, așa cum se cuvenea unui tînăr de vîrsta și de istețimea lui. La început, lucrurile n—au mers atît de lesne, dar, cu răbdare și cu stăruință, a ajuns să prețuiască plăcuta îndeletnicire a învățăturii, părăindu—i a fi mai mult o petrecere regească, decît truda silnică a unui școlar.

Totuși, pentru a—l lăsa să se mai hodiească puțin după atîta încordare a minții, Ponocrat alegea o dată pe lună o zi frumoasă, cu cer senin, și porneau amîndoi dis—de—dimineată afară din oraș, la Gentilly sau la Boulogne, la Montrouge, pe podul Charenton, la Vauvres sau la Saint—Cloud. Petreceau acolo ziua întreagă, ospătîndu—se bine, glumind, rîzînd, jucînd, cîntînd (cu băutură din belșug), tăvălindu—se pe pajiștea unei livezi minunate, umblînd după cuiburi de păsări, prinzînd potîrnichi, pescuind raci și broaște.

Deși nu duceau cu ei cărți în ziua aceea și legaseră de gard învățătura, ziua nu trecea fără folos, căci la umbra crîngului cu iarbă verde rosteau pe dinafară plăcute versuri din *Georgicele* lui Virgiliu, din Hesiod și din *Rustica* lui Polițian. Își aminteau unul altuia epigrame latine, preschimbîndu—le în rondeluri și balade franțuzești. În timpul ospățului, din vinul amestecat cu apă scoteau afară apa cu o frunză de iederă — cum arată Pliniu și Caton în *De re rust*⁵⁶. Clăteau vinul într—un vas, de unde îl trăgeau cu pîlnia; apoi lăsau să curgă apa, dintr—un căuș în altul, pe spițele unei mașinării care mergea singură, ca roata morii.

⁵⁶ *De re rustica* — *Despre viața la țari* (lat.), lucrare a lui M. Porcius Calo, zis cel Bătrîn (239 — 149 î.e.n.).

CAPITOLUL XXV. Cum s—a iscat sfada dintre plăcintarii din Lerne și oamenii din țara lui Gargantua, și cum a pornit de aici un război cumplit

Era pe la început de toamnă și se apropia vremea culesului. Ciobanii de prin împrejurimi păzeau viile, să nu se abată graurii asupra lor și să mănânce strugurii.

Tot cam pe—atunci, plăcintarii din Lerne au plecat într—o zi la oraș cu douăsprezece care de plăcinte. Ciobanii le—au ieșit în cale și i—au rugat să le vîndă și lor mai multe tăvi pe prețul din târg. E adevărat, că nu se poate închipui ceva mai gustos decît un prînz cu plăcintă caldă și struguri bășicați, razachiesau tămîioși. (Iar pentru cei încuiați: țîța—vacii sau must de aguridă.)

Plăcintarii nici n—au vrut să audă. Ba mai rău, s—au pornit să le arunce ciobanilor în obraz ocări grele și vorbe de rușine, numindu—i derbedei, caraghioși, pistruiați, știrbi, golani, cacă—vacă, pilă—n pungă, puturoși, mîncăcioși, bețivani, lăudăroși, secături, bădărani, zgîrie—brînză, cioflingari, neciopliți, mojici, slăbănogi, sărântoci, pierde—vară, păcătoși, văcari de poiată — baligă uscată, ciobani de paie—căcățiș de oaie și alte asemenea drăgălașii, adăugind totodată că plăcintele nu—s de nasul lor; să se mulțumească cu pîine uscată și cu covrigi.

La toate aceste sudalme, unul din ciobani, anume Forgier, băiat de ispravă în felul lui și fruntaș între flăcăi, a răspuns fără răutate:

— Dar de cînd ați prins la rană, de v—ați făcut atît de arțăgoși? Pînă mai ieri—alaltăieri erați prea bucuroși să ne vindeți plăcintele, iar acum, hodoronc tronc, nu mai vreți? Asta—i purtare de buni vecini? Așa vă răspundem noi cînd veniți să cumpărați făină cernută pentru colaci și plăcinte? V—am mai fi dat și struguri pe deasupra. Naiba să vă ia! O să vă căiți într—o zi cînd veți avea nevoie de noi; o să facem la fel, să țineți minte!

Starostele cel mare al breslei plăcintarilor, Marquet, i—a răspuns:

— Ți—ai luat nasul la purtare, dis—de—dimineață. Se vede că ai mîncat aseară prea mult mălai. Ia fă—te încoa', să—ți dea neica plăcinte!

Forgier, crezîndu—l pe cuvînt, s—a apropiat scoțînd un ban din chimir și așteptînd ca Marquet să—i dea plăcinta făgăduită, dar plăcintarul l—a plesnit atît de tare cu biciul peste fluierile picioarelor, că i—a rămas semn. Apoi a luat—o la fugă. Ciobanul a strigat ca din gură de șarpe: „Săriți, că mă omoară !” și, aruncînd după el de—a azvîrlita cu bîta pe care o purta subsuoară, l—a atins la încheietura frunții, peste vîna tîmplei pe partea stîngă. Marquet, care umbla călare pe—o iapă, s—a răsturnat din șa, căzînd jos mai mult mort decît viu.

În vremea aceasta, niște zileri care dezghiocau nuci s—au năpustit asupra plăcintarilor, lovind în ei, ca la fasole. Ceilalți ciobani și băcițe, auzind răcnetele lui Forgier, s—au repezit cu praștiile, de zburau pietrele asupra plăcintarilor, ca grindina. Alergînd după ei i—au ajuns din urmă și le—au luat vreo patru sau cinci tăvi cu plăcinte (pe care le—au plătit cîstit, după prețul pe care [...] dîndu—le pe deasupra și trei coșuri pline cu struguri albi). Plăcintarii l—au ajutat pe Marquet să încalice pe iapă, că fusese pălit, ce—i drept, destul de rău. Nu și—au mai urmat însă drumul spre Pareille, ci s—au înapoiat acasă, la Lerne, suduind și amenințînd pe toți ciobanii, văcarii și zilierii din Seuille pînă—n Sainnais.

Văzînd că plăcintarii au dat bir cu fugiții, ciobanii și băcițele s—au ospătat după poftă cu plăcinte gustoase și cu struguri de soi; au petrecut în cîntec de fluier și oboaie, bătîndu—și joc de vitejii plăcintari, care o pățiseră fiindcă, pasămite, se închinaseră de dimineață cu mîna stîngă. I—au spălat picioarele lui Forgier cu must proaspăt de băbească, și în scurtă vreme rănile i s—au vindecat.

CAPITOLUL XXVI. Cum au năvălit fără veste locuitorii din Lerne asupra ciobanilor lui Grandgousier, la porunca regelui Picrocol

Făcînd cale—întoarsă la Lerne, și nemaigîndindu—se la mîncare ori la băutură, plăcintarii au dat buzna în palat, unde față de regele lor, Picrocol, al treilea cu acest nume, au povestit ce—au pățit, arătînd panerele rupte, scufiile boțite, hainele sfîrtecate, plăcintele lipsă și, mai cu seamă pe Marquet, care avea o rană cumplită la cap. Vinovații, după spusa lor, erau ciobanii și zilerii lui Grandgousier, iar ticăloșia se săvîrșise pe drumul de țară care duce la Seuille.

Auzind cele petrecute, Picrocol a fost cuprins de o vajnică mînie și, fără a mai căuta să afle pricina sfadei, a poruncit să se strîngă gloatele din toată țara, dînd de știre ca fiecare să se găsească înarmat, la ceasul prînzului, în piața cea mare din fața palatului: cine va lipsi va fi spînzurat! Pentru a întări porunca a pus să bată toba la toate răspîntiile cetății, iar el însuși, lăsînd bucatele să se răcească, s—a dus să așeze tunurile pe roate, și să desfășoare steagurile, supraveghînd cum se încarcă ghiulelele, armele, hamurile și merindea.

Întorcîndu—se la masă, a împărțit cuvenitele porunci pentru pornirea războiului. Cavalerul Trepăduș avea să ducă la luptă vîrfurile armiei, care număra nu mai puțin de șaisprezece mii paisprezece arcași și treizeci și cinci de mii optsprezece ostași de strînsură. Marele spătar Taiielemne a luat pe seama lui tunurile cu o țeava și cu două țevi, șoimii, bombardierele, șopîrlele și celelalte guri de foc, fiecare după mărimea și denumirea ei. Călărimea era sub porunca ducelui de Labălungă, iar regele și prinții se păstrau pentru toiul luptei.

Astfel pregătiți în mare grabă, înainte de a se urni la drum, au trimis trei sute de iscoade, călări, sub ascultarea căpitanului Păpăludă, spre a cerceta drumurile, nu cumva să fie, pe undeva, vreo capcană. Cercetînd împrejurimile cu de—amănuntul, s—au încredințat că pretutindeni era liniște și nu se arătau semne de primejdie de nicăieri. În așteptarea bătăliei, Picrocol a poruncit ostașilor lui să pornească înainte cu toată graba, fiecare lîngă steagul cetei sale. Astfel, fără nici o împiedicare, gloatele au luat—o de—a valma peste cîmp, prădînd și jefuind în calea lor, necruțînd nici pe cel avut, nici pe cel sărac, nici casele oamenilor, nici locașurile sfînte, luînd cu ei boi, cai, vaci, tauri, iepe, viței, oi, miei, capre, țapi, găini, claponi, pui de găină, gîște, gînsaci, rațe, porci, scroafe, godaci. Au scuturat nucii, au dijmuit viile, au retezat butucii, au despuiat pomii de fructe, pricinuind pretutindeni o învălmășeală cum nu se poate spune.

Nimeni nu se încumeta să le stea împotriva. Cei prădați se rugau de jefuitori să se poarte mai omenește, ținînd seama că trăiseră pînă atunci în bună vecinătate și niciodată nu se întîmplase să le pricinuiască vreun rău sau să le aducă vreo ocară, ca să se răzbune acum cu atîta urgie și prăpăd. Dumnezeu care le vede pe toate o să—i pedepsească într—o zi pentru fapta lor.

La toate aceste rugăminți și dojeni, năvălitorii răspundeau că au venit să—i învețe cum se mănîncă plăcintele.

CAPITOLUL XXVII. Cum un călugăr din Seuille a scăpat via mănăstirii de jaful dușmanilor

Prădînd, stricînd și răvășind tot ce întîlneau în cale, jefuitorii au ajuns la Seuille. Dezbrăcau pînă la piele pe bărbați și pe femei, ducînd cu ei tot ce puteau să care. Nu lăsau nimic neluat și nici o povară nu li se părea prea grea. Neținînd seama că cea mai mare parte din case erau atinse de ciumă, au dat buzna unii după alții, au pus mîna pe tot ce—au găsit, fără ca vreunul din ei să se molipsească. A fost o întîmplare întrutotul ciudată, căci toți ceilalți: popii, duhovnicii, doftorii, felcerii și spițerii, care veniseră să oblojească, să tămăduiască și să spovedească pe cei atinși de boală, muriseră ca muștele; numai prădalnicii și ucigașii nici un rău n—au suferit. Cum de s—a putut întîmpla una ca asta, fraților? Stați puțin, rogu—vă, și cugetați.

După ce—au jefuit cum au vrut, dușmanii s—au îndreptat, val—vîrtej spre mănăstire. Aici au găsit porțile încuiate și liniște pretutindeni. Grosul oștii a trecut mai departe, spre Vadul—Vedei; numai șapte sute de pedestrași și două sute de lăncieri au rămas din urmă, dărîmînd zidurile împrejmuirii cu gînd de—a prăda via.

Călugării, vai de sufletul lor, nu știau la ce sfînt să se mai închine! Și atunci, la noroc, s—au gîndit să scoată prapurii, să țină slujbă mare, cu cîntări și litanii, afurisind pe năvălitori și dînd acatiste pentru pace.

Se afla în acea vreme la Seuille un tînăr călugăr legat de mănăstire, anume fratele Ioan zis Spintecătorul. Era isteț, voios, îndemînat, îndrăzneț, răzbătător și descîrcăreț. Înalt și zvelt, cu gura frumos încondeiată, nasul potrivit, mare meșter ciripitor de rugăciuni, bun vînturător de liturghii și priceput cărător de parastase. Adică, pentru a nu mai lungi vorba, era călugărul cel mai bine călugărit din toată tagma călugărească, iar pe deasupra, tobă de carte sfîntă.

Ajungînd pînă la urechile lui zarva stîrnită de dușmani în vie, a ieșit afară să iscodească ce se întîmplă. A văzut cu ochii lui cum jefuitorii dăduseră iama prin strugurii cei frumoși, în care călugării își pusese rădăcină; apoi s—a întors în biserică, unde i—a găsit pe ceilalți frați adunați în fața altarului. Călugării s—au uitat la el nedumeriți, ca și cum i—ar fi stingherit de la vreo treabă. Auzindu—i cîntînd, fratele Ioan le—a spus:

— Stați, cîntați și pe voi va scăpați! Să vă ia naiba! Mai bine ați cînta: „N—a rămas în deal la vie, nici un bob de razachie...” Să fiu al ciorilor, dacă nu ne calcă via dușmanii! Taie coardele, rup ciorchinii și făc atîta prădăciune, încît, cu ajutorul lui Dumnezeu, patru ani de—acum încolo n—o să mai rămîna un bob pe rod! Sfîntă Născătoare, ce—o să bem, bieții de noi, pînă va crește via la loc? Of, Doamne!

Starețul s— a răstit la el:

— Ce caută aici bețivul ăsta! Băgați— l în beci, să se învețe minte să mai tulbure sfânta slujbă! Cinstește, păcătosule, măritul har divin!

— Să nu uităm, părinte stareț, nici cinstea paharului de vin! După cât cunosc, nici sfinția ta nu disprețuiești vinul și, ca orice om doritor de bine, îl alegi pe cel mai bun. Vinul curat se cuvine inimilor curate, spune înțelepciunea călugărească. Martor mi— e Dumnezeu, că nu— i acum vremea potrivită pentru rugăciuni.

De ce, rogu— te, zilele culesului și ale secerișului par atât de scurte, iar ale iernii și ale postului Crăciunului, atât de lungi? Fie— iertatul frate al nostru Maceu Pelosse, binecuvântată— i fie amintirea, că era suflet credincios și creștin cucernic (dracu' să mă ia dacă mint), așa îmi spunea și n— am să uit, că vinul trebuie să— l tragi și să— l pui la butoi toamna, dacă vrei să ai ce bea în lunile de iarnă.

Ascultați, fraților! Toți cîți sînteți aici buni creștini și iubitori de vin, veniți cu mine! Focul sfîntului Anton să mă ardă, de— o mai pune o picătură de vin pe limbă cel care n— o sări în ajutor să mîntuim via! Dumnezeule mare, nu— i avutul mănăstirii? Sfîntul Toma Englezul⁵⁷ n— a pierit apărîndu— l?

De— i vom urma pilda, ajunge— vom și noi în rîndul sfinților.

Ba nu, eu n— o să pier: am să— i omor!" În timp ce rostea aceste cuvinte, fratele Ioan și— a scos anteriorul și a prins, în mînă, zdravăn, crucea cea mare, tăiată în inimă de gorun, lungă cît o sulică și înflorită ici— colo cu crini, care abia se mai deosebeau din cioplitura lemnului. Apoi s— a năpustit afară așa cum se găsea, numai în cămașă, încins peste brîu cu anteriorul făcut sul; și învîrtind crucea ca pe un buzdugan a început să izbească în dușmani. Aceștia, rămași fără căpetenii, fără steaguri, fără toboșari și fără trîmbițe, culegeau via de zor. Stegarii își rezemaseră flamurile de zid, toboșarii își desfundaseră tobele ca să le umple cu struguri, iar pe trîmbițe atîrnau ciorchini spînzurați. Toți forfoteau de colo pînă colo.

Călugărul, fără să— i pese, bătea în ei de mama focului, doborîndu— i la pămînt ca pe niște porci și plesnind în grămadă cu măciuca lui Hercul. Unora le zbură creierii, altora le zdrobea mîinile și picioarele; cîtorva le— a rupt oasele grumazului, multora le— a frînt șalele; le— a turtit nasul, le— a umflat ochii, le— a crăpat fălcile, le— a sfărîmat dinții, le— a mutat din loc umărul, le— a retezat gleznele, le— a scos din țîțîni șoldurile și i— a lăsat fără braț.

Dacă vreunul căuta să se ascundă sub un butuc mai gros, îi făcea țeasta țandări, pocnindu— l drept la încheietura *lambdoidală*. Pe cei care încercau să se cațare prin copaci, închipuindu— și ca astfel or să scape, îi trăgea în țeapă, vîrîndu— le un braț al crucii prin șezut. Cîte unul care îl cunoștea striga: — „Stai, frate Ioane, cruță— mă că mă dau prins!" Dar fratele Ioan îi răspundea: „Te dai, că n— ai încotro, dar de luat, o să te ia dracu'!" Și se repezea cu crucea, snopindu— l. Dacă se întîmpla ca vreunul să încerce să i se împotrivească, abia atunci își dovedea toată puterea, străpungîndu— i într— o clipă pieptul prin inimă și prin plămîni. Pe alții îi pocnea la lingurică zdrobindu— le stomacul și ucigîndu— i pe loc. Pe unii îi pălea în buric cu atîta înverșunare, încît le scotea măruntaiele afară; pe alții îi străpungea prin boabe și le rupea gura mațului gros. O priveliște mai înspăimîntătoare nici nu s— ar putea închipui!

Unii chemau în ajutor pe sfînta Varvara, alții pe sfîntul Gheorghe, pe sfînta Nitouche, pe Maica Domnului din Cunault, din Laurette, din Bonne— Nouvelle, din Lenou și din Riviere. Unii pomeneau pe sfîntul Iacob, alții își aduceau aminte de sfintele moaște din Chambery (care de altminteri au și luat foc, trei luni mai tîrziu, de n— a rămas din ele nici un petic). Alții se rugau sfîntului Ion din Angery, sfîntului Eutrop din Saintes, sfîntului Martin din Candes, sfîntului Clouaud din Sinais, moaștelor din Jaurezay și altor sfinți de treabă, dar mai mărunți. Unii mureau fără să se vaiete, alții se văietau fără să moară, unii se văietau murind, alții mureau văietîndu— se. Vreo cîțiva strigau cît îi ținea gura: „Vreau să mă spovedesc! Vreau să mă spovedesc! *Confîteor! Miserere! In manus* ⁵⁸”.

Nefericiții urlau atât de amarnic, încît părintele stareț a ieșit din biserică, tîrînd pe toți călugării după el. Văzînd atîta omenire căzută printre araci, și cum unii trăgeau să moară, s— a îndurat ca pe cei care mai trăiau să— i spovedească, în vreme ce părintele stareț se îndeletnicea cu spălarea păcatelor, călugărașii alergară la fratele Ioan, întrebîndu— l cum i— ar putea veni în ajutor.

Fratele Ioan le— a dat poruncă să— i înjunghie pe toți cîți zăceau la pămînt. Atunci, agățîndu— și

⁵⁷ Thomas Becket, episcop de Canterbury, apărător al privilegiilor ecleziastice, asasinat (1170) din ordinul lui Henric al II—lea.

⁵⁸ Mărturisesc! Indurare! în mîinile (tale, Doamne, îmi pun sufletul) (lat.).

comanacele pe bolta viței, frații s—au năpustit asupra celor doborâți și i—au trimis pe lumea cealaltă, tăindu—le beregata. Știți cu ce? Cu niște cosoare, asemeni cuțitașelor cu care copiii din partea locului curăță nuci.

Învîrtind buzduganul lui cu cruce, fratele Ioan a trecut mai departe pe pîrtia ce—o deschisese în rîndul dușmanilor. Călugărașii au pus mîna pe steaguri și și—au făcut din ele obiele. Unii din tîlharii spovediți au încercat să scape pe la spatele fratelui Ioan; dar acesta, cum prindea de veste, îi pocnea în moalele capului, zicîndu—le: „V—ați spovedit și v—ați pocăit; sînteți spălați de păcate și vrednici să porniți pe drumul cel mai scurt, spre împărăția cerului”.

Așa s—a făcut că, mulțumită vredniciei fratelui Ioan, au fost răpuși toți tîlharii care pătrunseseră în vie, adică treisprezece mii șase sute douăzeci și doi, fără să socotim, bineînțeles, pe femei și pe copii. Nici pustnicul vrăjitor Maugis n—a luptat mai vitejește cu toiagul lui împotriva Sarazinilor (după cum scrie în *Povestea celor patru fii ai lui Aimon*), decît călugărul nostru cu prăjina crucii împotriva plăcintarilor jefuitori de struguri.

CAPITOLUL XXVIII. Cum a luat Picrocol cu asalt La Roche—Clermaud și cu câtă părere de rău a pornit Grandgousier la război

În vreme ce fratele Ioan îi zvînta astfel pe mîrlanii care năvăliseră în via mănăstirii, Picrocol a trecut în grabă mare cu oamenii lui prin Vadul—Vedei și a luat cu asalt Roche—Clermaud neîntîmpinînd nici o împotrivire. Și fiindcă între timp se înnoptase, a hotărît să poposească în oraș, lăsînd să se mai potolească puțin mînia care îl muncea. În zorii zilei următoare a pornit și a cuprins meterezele și castelul, pe care l—a întărit adunînd acolo armele ce strînsese, ca să aibă un adăpost ferit, de va fi cumva el însuși lovit din altă parte. Locul acela, prin așezarea lui firească și prin ceea ce mîna omului adăugase, era o cetate lesne de apărat.

Dar să—i lăsăm pe aceștia, și să ne întoarcem la bunul nostru Gargantua, care se află la Paris, plin de rîvnă pentru învățătura minții și pentru îndemnările trupului; apoi la bătrînul cumătru Grandgousier, tatăl lui, care după cină își încălzește pîntecele la flacăra unui foc cuminte, limpede și liniștit; așteaptă să se coacă castanele, scrie pe albul căminului, cu vîrfurile arse ale bățului cu care ațîță focul, și istorisește alor lui minunate întîmplări din vremile de altădată.

Unul din ciobanii care păzeau viile, anume Pillot, a venit spre seară să—i povestească de—a fir—a—păr toate fărădelegile și jafurile pe care Picrocol, regele din Lerne, le abătuse asupra pămînturilor sale; cum a prădat și a răvășit toată țara, afară de mănăstirea din Seuille, pe care fratele Ioan Spintecătorul a ferit—o de prădăciune; pentru care faptă, cinste mare i se cuvine. Numitul rege Picrocol se găsea acum cu oastea lui la Roche—Clermaud, unde se întărea.

— Vai! Vai! a oftat Grandgousier. Ce înseamnă una ca asta, oameni buni? Visez sau e adevărat ce aud? Picrocol, vechiul meu prieten de totdeauna, cu care de cînd mă știu am trăit în bună vecinătate, a pornit cu război împotriva mea? Cine l—a stîrnit? Cine—l ațîță? Cine l—a îndemnat? Cine îl sfătuiește? Of, of, of, of! Iisuse Hristoase, Mîntuitorule, vino—mi în ajutor, luminează—mă și arată—mi ce trebuie să fac. Spun și jur în fața ta, cerîndu—ți ocrotire, că niciodată nu i—am cășunat vreun rău și nici oamenilor lui vreo pagubă; nu m—am gîndit nicicînd să—i calc sau să—i jefuiesc pămînturile; ba dimpotrivă, l—am ajutat cu oameni, cu arme, cu bani, cu înlesniri și cu sfaturi, de cîte ori am putut, spre folosul lui. Ce duh rău îl stăpînește, de—a pornit asupra—mi cu o astfel de ocară? Dumnezeuule mare! Tu care le cunoști pe toate, știi că tăria inimii nu—mi lipsește. Iar dacă i—a fost dat să fie cuprins de nebunie; dacă pentru a—l aduce în simțiri mi l—ai trimis să—l vindec, dă—mi putere și luminează—mă, să—l îndrum spre ascultare, sub stăpînirea sfintei tale voințe.

Of, of, of! buni prieteni ai mei și credincioși slujitori, veniți—mi întru ajutor și dăruți—mi sprijinul vostru în acest ceas de grea cumpănă. Toată viața am fost dornic de pace; bătrînețele mele au nevoie de odihnă, și iată—mă—s nevoit să port pe umerii mei slabi și osteniți platoșa de luptă, să prind cu mîinile mele firave sulița și ghioaga, pentru a ocroti și a ajuta pe supușii mei izbiți de urgie. Așa cere judecata cea dreaptă: căci prin munca lor mi—am ținut zilele și din sudoarea lor ne—am hrănit, eu, copiii mei și tot neamul. N—aș dori, totuși, să pornesc la război, pînă nu voi încerca toate căile, pentru a ajunge la înțelegere. Astfel m—am gîndit și așa găsesc cu cale.

Grandgousier a chemat pe sfetnicii săi și le—a înfățișat lucrurile așa cum erau. Toți au hotărît într—un glas să fie trimis la Picrocol cu solie unul dintre bărbații cei mai chibzuiți și să—l întrebe: de ce stricase pacea și încălcase pămînturile asupra cărora n—avea nici un drept să poruncească. Au mai hotărît de asemeni, să plece cineva să—l caute pe Gargantua și pe oamenii lui, chemîndu—i să apere țara.

Grandgousier a întărit cu voie bună aceste hotărîri și a poruncit ca așa să se facă. Apoi, fără zăbavă, a trimis pe unul din slujitorii lui, anume Basque să—i ducă lui Gargantua scrisoarea de mai jos.

CAPITOLUL XXIX. Scrisoarea lui Grandgousier către fiul său Gargantua

Cunoscînd silința cu care te—ai dedat învățaturii, nu mi—aș fi îngăduit multă vreme de—aici înainte să tulbur tihna înțeleptelor tale gînduri, dacă tocmai acei prieteni în care îmi pusesem toată încrederea, vecinii cu care aveam vechi învoieli de viețuire pașnică, nu mi—ar fi răpit în aceste zile liniștea bătrîneților mele. Dar fiindcă așa mi—a fost scris, ca supărările să—mi vină tocmai de la cei pe care mă bizuiam mai mult, iata—mă nevoit să te chem întru apărarea oamenilor și a bunurilor de care ești legat prin însăși legea firii; căci armele luptei rămîn neputincioase, dacă lipsește din casă sfatul chibzuinței, după cum, de asemeni, învățătura se dovedește zadarnică, iar sfatul de prisos, cînd nu sînt folosite la timpul potrivit.

N—am de gînd să afit războiul, ci să—l înlătur; nu vreau să lovesc pe nimeni, ci să mă apăr; nu rîvnesc la bunul altuia, ci doresc să rămîn ca și pînă acum ocrotitorul supușilor mei credincioși și al pămîntului strămoșesc, asupra căruia Picrocol s—a năpustit vrăjmășește, fără nici o pricină sau temei, stăruind în pornirea lui bezmetică și săvîrșind ticăloșii, pe care nici o ființă iubitoare de dreptate nu le poate îngădui.

Am socotit de a mea datorie să încerc să—i astîmpăr trufașa minie, făgăduindu—i tot ceea ce, după judecata mea, s—ar cuveni să—l mulțumească. I—am trimis în mai multe rînduri solie prietenească, rugîndu—l să—mi spună cine și cu ce l—a vătămat. Dar el, în loc de orice alt răspuns, a pornit cu război împotriva—mi, închipuindu—și pesemne că are drept să poruncească în țara mea, după bunul lui plac. Așa fiind, am înțeles că Dumnezeu cel veșnic l—a părăsit, lăsîndu—l să—și poarte cîrma după cum l—o ajuta mintea și l—o povățui cugetul, care, așa se vede, numai la rele îl îndeamnă. Voia cerească, pe care el a nesocotit—o, mi l—a trimis mie în aceste împrejurări atît de supărătoare, pentru a—l aduce la dreapta judecată.

Așadar, fiul meu mult iubit, de îndată ce îți va fi la îndemîină, după ce vei fi văzut aceste rînduri, grăbește—te și vino să ne dai ajutor; nu numai mie, față de care ai o fiiască îndatorire, ci tuturor alor tăi, pe care ești ținut să—i ocrotești și să—i mîntui de la pierzare. Vom duce treburile noastre la bun sfîrșit cu cît mai puțină vărsare de sînge și, după cum se va putea, cu arme cît mai repezi, cu istețime și dibăcie de luptă. Vom avea grijă de mîntuirea tuturor sufletelor, trimițîndu—le să se așeze liniștite în sălașul ce li se cuvine.

Preaiubitul meu fiu, pacea lui Cristos, mîntuitorul nostru, să fie cu tine. Spune vorbe bune din parte—mi lui Ponocrat, Gimnast și Eudemon.

în a douăzecea zi a lui septembrie,

Tatăl tău,

GRANDGOUSIER

CAPITOLUL XXX. Ulric Gallet duce solie lui Picrocol

După ce și—a întocmit scrisorile și le—a însemnat cu pecetea lui, Grandgousier a chemat la sine pe marele dregător al jalbelor, Ulric Gallet, un bărbat chibzuit și de toată încrederea, a cărui cinste o prețuia și ale cărui sfaturi cuminți îi fuseseră de folos în multe împrejurări anevoioase. Acestuia i—a poruncit să meargă la Picrocol, acolo unde se află, pentru a—l înștiința despre cele hotărâte. Jupîn Gallet a pornit fără tocmeală, iar după ce a trecut vadul cu bine, s—a oprit la o moară, să știricească locul unde l—ar putea găsi pe Picrocol. Morarul i—a spus că oamenii regelui, după ce i—au zvîntat toate găinile (fără să cruțe cocoșii), s—au închis în cetatea Roche—Clermaud; dar nu l—a sfătuit să pornească într—acolo, din pricina străjerilor care sînt foarte înverșunați; lucru pe care Gallet l—a crezut fără greutate, și de aceea a cerut morarului să—l găzduiască la el peste noapte.

A doua zi de dimineață a pornit să sune din trîmbiță la poarta castelului, cerînd paznicilor să—l lase să vorbească regelui, spre binele acestuia. Regele, fiind înștiințat, a poruncit să nu i se deschidă porțile, apoi, arătîndu—se pe creasta zidului, i—a pus solului două întrebări:

— Ce vești aduci și ce—ai venit să—mi spui?

Solul i—a împărtășit cele ce urmează:

CAPITOLUL XXXI. Cuvîntarea lui Gallet către Picrocol

„Nu—i prilej de mîhnire mai mare pentru oameni decît atunci, cînd, așteaptă cu gînd ascuns milă și îndurare de la alții, primesc în schimb numai supărări și paguba. Nu fără pricină întemeiată, mulți din cei care au ajuns să sufere asemenea ocară, au socotit—o mai greu de îndurat decît viața, și neputînd s—o înlătura nici cu puterea, nici prin alt mijloc, și—au făcut seama singuri.

E de minune, cum regele Grandgousier, stăpînul meu, văzînd năvala ta nestăpînită și vrăjmașă, nu s—a lăsat cuprins de mînie și nu și—a pierdut cumpătul. Ar fi fost însă și mai ciudat, dacă ar fi rămas nesimțitor față de neînchipuitele răutăți pe care tu și oamenii tăi le—ai săvîrșit asupra țării și supușilor săi; atîtea nelegiuiri, din care ai avut grijă să nu lipsească nici una ! Toate acestea l—au mîhnit nespus, căci el iubește din inimă pe supușii săi, după cum ei îi dau, la rîndul lor, mai multă cinste decît a avut vreodată parte un muritor pe pămînt.

Punînd în cumpănă greșelile fiecăruia, regele nostru a văzut cu adîncă mîhnire, că tu și cu ai tăi sînteți cei vinovați; tocmai voi, care din adîncul vremilor, de cînd ne știm, ai avut legămînt de prietenie cu el și cu părinții lui. Nu numai el și cu ai lui, dar chiar neamurile barbare din Poitou, Bretania și Marceau, pînă dincolo de Insulele Canare, socoteau că ar fi fost mai lesne să se dărîme bolta cerului sau să se înalțe prăpăstiile dincolo de nori, decît să se smintească acea legătură a noastră, care atît de cumplit i—a înfricoșat pe dușmani, încît în năvălirile lor n—au îndrăznit niciodată să lovească sau să prade pe vreunul din noi, de teama celuiilalt.

Mai mult decît atît. Faima acestei prietenii dintre noi s—a răspîndit pe întreg pămîntul, și puțini erau aceia, de aici pînă în ostroavele Oceanului, care să nu fi rîvnit să vi se alătore vouă și să nu îndeplinească orice le—ai cere, socotind prietenia voastră mai scumpă decît neamul și decît pămîntul lor. N—a fost pe lume, de cînd ne—am pomenit, un prinț atît de trufaș sau o putere atît de lacomă, care să cuteze a călca, nu numai ținuturile voastre, dar nici pe ale prietenilor voștri. Iar dacă, nestînd prea mult să cugete, ar fi încercat, totuși, să—i lovească pe aceștia, repede și—ar fi schimbat gîndul, știind bine că le veți sări în ajutor.

Ce mînie oarbă te—a cuprins deodată, de—ai pornit să sfărîmi această legătură, să calci în picioare jurămintele de prietenie, să treci dincolo de dreptul tău și să cotopești pămînturile regelui meu, fără ca vreunul dintre ai lui să te fi supărat, să te fi înfruntat sau să—ți fi pricinuit vreo pagubă?

Unde ți—e credința? Unde ți—e legea? Unde ți—e judecata? Unde ți—e omenia? Unde ți—e teama de Dumnezeu? Crezi tu, că nelegiuirile tale nu sînt știute de durerile cerului și de Domnul, stăpînul lumii, care ne răsplătește pe toți după faptele noastre?

Dacă astfel îți închipui, greșești, căci toate vor veni odată în fața dreptății sale. Te—a ajuns cumva blestemul morții sau ți—a fost ursită zodia să—ți pierzi liniștea și odihna? Toată puterea își are sfîrșitul ei; și chiar de—ajunge pe culmile cele mai de sus, se prăbușește odată și se dărîmă, fiindcă multă vreme să se țină deasupra, nu poate. Așa sfîrșesc toți aceia care prin felul lor de a fi și de a gîndi nu se pricep să pună o măsură norocului și nici stavilă lăcomiei lor.

Dar dacă așa ți—a fost scris, ca tihna și mulțumirile tale să se încheie, de ce te—ai năpustit să tulburi tocmai liniștea regelui meu, care el însuși te—a înscăunat? Dacă neamului tău i—a fost dat să cadă, de ce, prăbușindu—se, să se—abată asupra căminului celui care l—a înzestrat? E o faptă atît de necugetată și de respingătoare pentru orice om cu mintea întreagă, încît rămîne aproape de neînțeles. Străinii nu—i vor da crezare, pînă în clipa cînd vor pricepe cu adevărat, că nu—i nimic sfînt și neprihănit pentru cel care uită de Dumnezeu și de dreapta judecată, lăsîndu—se purtat de pornirea lui ticăloasă.

Săvîrșit—am vreo nelegiuire pe pămînturile tale sau împotriva supușilor tăi? Ocrotit—am pe cei ce—ți vor răul? Nu te—am fi ajutat în treburile tale? Adus—am vreo vătămare numelui și cinstei tale? Dacă ponegririle care au căutat să te ducă în greșală prin cuvinte mincinoase sau închipuiri înșelătoare, ți—au strecurat bănuiala că am fi urzit împotriva ta uneltiri nevrednice de vechea noastră prietenie, ar fi trebuit mai întîi să le cercetezi temeinicia și să ne dai de știre. Te—am fi lămurit cum se cuvine și ai fi rămas pe deplin mulțumit. Dar tu, Dumnezeu să te înțeleagă! Ce—ai de gînd? Vrei, ca un viclean cotropitor, să prădezi și să pustiești regatul stăpînului meu? Îl socotești atît de fricos și de becisnic, lipsit de bani și de sfetnici, de oameni și de pricepere la luptă, încît să nu poată răspunde lovirii tale nedrepte?

Să părăsești cît mai în grabă aceste locuri; iar pînă mîne la asfințitul soarelui să te găsești înapoi

acasă, fără zarvă și prădăciuni în calea ta. Pentru stricăciunile ce—ai săvârșit, vei plăti regelui meu o mie de ducați de aur: jumătate mâine, iar jumătate cel mai târziu în a cincisprezecea zi a lunii viitoare. Ne vei lăsa pînă atunci, drept ostateci, pe ducii de Piuamorii, de Bucălată și de Ceapămică, dimpreună cu prinții de Scărpiniș și de Rîiaveche."

CAPITOLUL XXXII. Cum a dat Grandgousier plăcintele înapoi, ca să aibă pace

Isprăvind ce—avea de spus, jupîn Gallet a tăcut, iar Picrocol, la toată cuvîntarea, n— a răspuns decît atît:

— Pofțiți de—i luați! Pofțiți de—i luați! Au buclile frumoase și moi: o să vă dea să păpați plăcinte !

Gallet s— a întors la Grandgousier. L— a găsit în genunchi, cu capul descoperit, într— un ungher al odăii, bătînd mătânii și rugîndu— se lui Dumnezeu să astîmpere mînia lui Picrocol și să— i redea mințile, fără să mai fie nevoie de război.

Văzînd pe Gallet intrînd în iatac, l— a întrebat:

— Prietene, ce vești aduci?

— Veștile mele, a răspuns solul, nu sînt bune. Omul nostru nu mai are mintea întreagă; Dumnezeu l— a părăsit.

— Spune, prietene, a mai întrebat o dată Grandgousier, care— i pricina grozavei lui mîinii?

— Nu mi— a arătat nici una. Mi— a pomenit, furios, despre niște plăcinte. Atît. După cît am înțeles, e vorba de supărarea unor plăcintari.

— Înainte de a lua vreo hotărîre, a spus Grandgousier, vreau să cunosc cele ce s— au petrecut.

Cercetînd, așadar, cum stau lucrurile, Grandgousier a aflat că ciobanii săi luaseră cu puterea cîteva plăcinte de la oamenii lui Picrocol, iar unul din ei, anume Marquet, se alesese cu o lovitură zdravănă de băț în cap. Plăcintele au fost însă plătite cu bani peșin, iar acel Marquet se năpustise el însuși asupra lui Forgier, plesnindu— l cu biciul peste picioare. Sfetnicii au spus că Forgier, fiind cel dintîi lovit, era îndrituit să— și apere pielea.

— Dacă e vorba numai despre plăcinte, a chibzuit Grandgousier, voi încerca să— l mulțumesc, căci nu mi— ar plăcea să port război pentru un lucru atît de neînsemnat.

Întrebînd cîte plăcinte fuseseră luate și aflînd că numărul lor nu trecea de cincizeci de bucăți, a poruncit să se scoată din cuptor chiar în noaptea aceea cinci care de plăcinte; un car întreg de plăcinte cu unt proaspăt, gălbenuș de ou, șofran din cel mai bun și mirodenii alese, să— i fie dus în dar lui Marquet ; iar ca să— l despăgubească și să— i înlesnească plata felcerilor care îl oblojiseră, a hotărît să— i numere în palmă șapte sute de mii de scuzi. l— a mai dat pe deasupra pămînturile de la Pomardiere, în veșnică și deplină stăpînire pentru el și urmașii lui.

Gallet fu însărcinat să ducă darurile. În drum s— a oprit la lunca dintre sălcii și a poruncit însoțitorilor lui să culeagă fire de trestie, cu care au împodobit căruțele. Căraușii au luat în mînă cîte un fir, iar solul însuși s— a înfățișat purtînd o trestie, spre a arăta că dorea pace și venise s— o răscumpere.

Ajungînd încă o dată la poarta castelului, a cerut să— i vorbească lui Picrocol, ca din partea lui Grandgousier. Picrocol n— a voit să— l lase să intre, si nici nu s— a mai ostenit să vie să— l asculte. l— a trimis vorbă că are alte treburi și să spună ce are de spus căpitanului Taielemne, care tocmai își rînduia puștile pe metereze.

Căpitanul Taielemne s— a arătat și jupîn Gallet a vorbit astfel:

— Căpitane, pentru a pune capăt neînțelegerii noastre și pentru a nu vă lăsa nici o îndreptățire de a rupe vechea prietenie dintre noi, am adus cu noi plăcintele care au fost pricina supărării voastre. Ciobanii au oprit cincizeci de bucăți, plătind pentru ele prețul convenit; noi, doritori de pace, vă înapoiem cinci care pline; unul pentru Marquet, ținînd seamă că el a avut de suferit mai mult. Pe lîngă aceasta, pentru a— l despăgubi cu prisosință, îi dăm șapte sute de mii trei scuzi, pe care i— am adus cu mine. Iar ca să nu mai fie vorbă, îi mai dăruim de veci și pămînturile de la Pomardiere, pentru el și urmașii lui, fără nici o sarcină: iată aici hrisovul de danie. Iar acum, cinstind numele lui Dumnezeu, să trăim împreună în pace. Întoarceți— vă cu bine la căminurile voastre și părăsiți această cetate, asupra căreia, cum singuri recunoașteți, nici un drept nu aveți. Și să rămînem prieteni cum am fost.

Taielemne a dus aceste vorbe lui Picrocol, dar în așa fel, încît mai mult l— a îndîrjit, spunîndu— i:

— Li— e frică, mîrlanilor! Grandgousier s— a scăpat în nădragi, bețivul; bietul de el nu se pricepe la războaie, știe numai să deșerte paharele. Eu așa zic, să le luăm plăcintele și banii. Să ne întărim în grabă și să ducem mai departe ce— am întreprins. Dumnealor își închipuiesc că au de— a face cu nerozi, pe care să— i momească cu plăcinte. Iată ce ai folosit, dacă te— ai purtat bine cu ei. Își bat joc de tine. Vorba aceea: dacă— i dai obraznicului un deget, îți ia mîna toată !

— Bine, bine, a zis Picrocol, o să le dăm ceea ce li se cuvine. Fă așa cum ai spus.

— Vreau să te mai înștiințez de ceva, a lungit vorba Taielemne. Stăm rău cu merindele; de—ale gurii avem prea puține. Dacă Grandgousier ne silește să ne închidem în cetate și nu ne dă răgaz, nu ne mai rămîne decît să ne scoatem măselele din gură, ca să nu mai avem cu ce mânca.

— Mîncare aveți destulă, a spus Picrocol. Pentru ce am venit aici? Să mîncăm sau să ne batem?

— Să ne batem, fără îndoială, a răspuns Taielemne, dar cu burta goală nu faci mare scofală, iar cine flămînzește, puteri nu dovedește.

— Nu mai lungi vorba, l—a scurtat Picrocol. Pune mîna pe tot ce ne—au adus dușmanii.

Așadar, au luat banii, boii și carele, trimițînd la plimbare pe Gallet și pe însoțitorii lui, urmînd ca răspunsul, după ce vor lua—o din loc, să—l primească altădată. Trimișii lui Grandgousier s—au întors cum au venit și, arătîndu—i cele întîmplate, au mai adăugat, că dinspre pace nu—i nici o nădejde, ci, dimpotrivă, vor trebui să se pregătească de un război aprig și greu.

CAPITOLUL XXXIII. Cum unii din sfetnicii lui Picrocol I—au adus în mare primejdie prin îndemnuri necugetate

După ce au luat în primire plăcintele lui Grandgousier, trei cavaleri: ducele de Ceapămică, contele de Baltag și căpitanul Baligă s—au înfățișat lui Picrocol și i—au spus:

— Măria ta, te recunoaștem și te slăvim ca pe cel mai viteaz și mai înțelept dintre toți regii care au fost pe lume de la Alexandru Machedon pînă în zilele noastre.

— Pune—ți pălăria în cap, a spus Picrocol.

— Mulțumesc. Îți aducem închinarea noastră, stăpîne, și iată ce zicem noi. Să lași aici un căpitan cu un pîlc de ostași să păzească cetatea, pe care o socotim destul de tare, atît prin așezarea ei, cît și prin întăriturile pe care le—ai ridicat. Oastea să se împartă în două. Jumătate să pornească fără zăbavă asupra lui Grandgousier și a oamenilor lui, pe care, cu putere lovindu—i, îi va răpune lesne. Vei găsi la el bani destui, fiindcă bădăranul e putred de bogat. Bădăran îi zicem, fiindcă un prinț adevărat n—are niciodată o lescaie; numai bădăranii pun bani la ciorap. În vremea aceasta, cealaltă jumătate a oștii se va îndrepta spre Aunis, Saintonge, Angoumoys și Țara Gasconiei; iar de aici, spre Perigord, Medoc și Lande. Vei cuprinde fără împotrivire toate orașele, castelele și cetățile. Ajungînd la Baiona, la Saint—Jean—de—Luz și la Fontarbie, vei pune mîna pe toate corăbiile aflate acolo; urmînd apoi țarmul Spaniei și al Portugaliei, vei prăda toate porturile pînă la Lisabona, unde vei găsi marinari destui ca să—ți duci cuceririle mai departe. Nici o grijă să nu—ți faci. Vei cuprinde Spania lesne, fiindcă spaniolii sînt niște pierde—vară. Vei trece prin strîmtoarea Gibraltarului, unde vei ridica două columne mai mărețe decît ale lui Hercule, ca să rămînă în veacul veacurilor faima numelui tău și a strălucitelor tale fapte. Strîmtoarea se va numi de—aici înainte Marea Picrocolină. Trecem dincolo de Marea Picrocolină și iată—l pe Kair—Edin, Barbăroșie, care vine să ți se închine.

— Voi lua sub ocrotirea mea pe Barbăroșie, a spus Picrocol.

— Mai întîi să se boteze! Urmîndu—ți cuceririle începute, vei lovi pe regii Tunisului, Hiponiei, Algerului, Bonului, Cyrenei și ai întregii Țări a Berberilor. Trecînd mai departe, vei lua în stăpînire ostroavele Majorca, Minorca, Sardinia, Corsica, Balearele și toate celelalte din cotul Genovei. Vei domni peste Galia narboneză, Provența, Genova, Florența, Luca, și vei intra triumfător în Roma. Bietul domnu' papă tremură de frică de pe—acum !

— Vă dau cuvîntul meu că n—am să—i pup papucul!

— După ce vei cuprinde toată Italia, vei lovi cu folos Neapolul, Calabria, Apulia și Sicilia, cu Malta dimpreună. Vreau să—i văd pe—acei cavaleri caraghioși, pe unde vor scoate cămașa?

— Mai bucuros aș fi luat—o spre Loretta, a spus Picrocol.

— Nu, nu, las—o la întoarcere, au spus aceia. Trebuie să cuprindem mai întîi Candia, Cipru, Rhodosul și Cicladele, după care vom trece în Moreea. E în mîna noastră! Sfinte Anton, Dumnezeu să ocrotească Ierusalimul! Sultanul nu—și poate măsura puterile cu tine.

— Voi ridica un templu mai măreț decît al lui Solomon, le—a făgăduit Picrocol.

— Așteaptă puțin. Nu te pripzi. „*Festina lente*”, „grăbește—te agale”, a spus Octavian August. Trebuie să cuprindem mai întîi Asia Mică și țările pînă la apa Eufratului.

— Vedeă—voi Babilonul și Muntele Sinai? a întrebat Picrocol.

— Nu—i nevoie deocamdată, au răspuns sfetnicii. E de ajuns să străbatem Marea Hircană, cele două Armenii și Țările Arabe, care sînt în număr de trei.

— Dumnezeu, Doamne, sînteți nebuni? Vreți să—mi pierd ostașii?

— Cum adică?

— Unde vom găsi apă de băut, în mijlocul deșertului? N—a murit Iuliu August de sete în pustie cu oastea lui întreagă?

— Am avut grijă. În Marea Siriei ne așteaptă nouă mii paisprezece corăbii, încărcate cu cele mai bune vinuri care se află, iar la Iafa vom găsi două milioane două sute de mii de cămile, afară de cei o mie șase sute de elefanți pe care i—ai vînat în Libia. Vom avea băutură îndeajuns.

— Fără îndoială, numai atît că vinul n—o să fie tocmai rece.

— Un viteaz cuceritor — împăratul lumii! — nu trăiește numai în huzur. Mulțumește lui Dumnezeu că vei ajunge teafăr la apa Tigrlui.

— Și ce va face în timpul acesta cealaltă jumătate de oaste, care a rămas să—i vie de hac mîrlanului, bețivului de Grandgousier?

— Nu—ți fie teamă, că n—o să stea cu mîinile în sîn ! Ne vom întîlni cu ea în curînd. Căpitaniile tăi vor cuprinde Bretania, Normandia, Flandra, Brabantul, Artois, Olanda și Noua Zeelandă. Vor trece Rinul, zdrobind pe nemți și pe elvețieni; o parte din ei vor supune Luxemburgul, Lorena, Cliampagne și Savoia, pînă la Lyon, unde se vor întîlni cu cei întorși după cucerirea Mării—de—Mijloc. Se vor aduna din nou laolaltă în Boemia, după ce au trecut prin foc și sabie ținuturile Suabiei, ale Wiirtembergului, ale Bavariei, Austriei, Moraviei și Stiriei. De—aici, fără nici o împiedicare, se vor îndrepta spre Liibeck, Norvegia, Suedia, Dania, Țara Goților, Groenlanda, Estonia, pînă la Oceanul înghețat. După care vor cuceri Scoția, Anglia, Irlanda și, străbătînd Marea Nisipoasă și Marea Sarmată, vor cuprinde Prusia, Polonia, Lituania, Rusia, Valahia, Transilvania, Ungaria, Bulgaria și Turcia. Iată—i la Constantinopol!

— Să mergem într-o întîmpinare a lor, a spus Picrocol. Voi fi împăratul Trebizunde! Nu mai încape vorbă ca pe toți cîinii de turci și de musulmani îi vom tăia!

— Dar ce nu vom face? Pămînturile necredincioșilor le vei împărți celor care te—au slujit cu credință.

— Așa spune mintea înțeleaptă și așa cere buna dreptate. Îți dăruiesc Siria, Carmania și toată Palestina.

— Măria ta, ce darnic ești! Îți mulțumesc din toată inima. Dumnezeu să te țină.

La acest schimb de cuvinte înflăcărate mai era de față și un bătrîn cavaler hîrșit în lupte, anume Echefron, care pățise în viață multe și adunase oarecare brumă de înțelepciune. Auzind acele planuri mărețe a spus:

— Teamă mi—e ca toate aceste isprăvi de vitejie să nu semene cu povestea cizmarului care se îmbogățise, în vis, dintr—o oală cu lapte, iar cînd s—a trezit din somn a găsit oala spartă, și a rămas flămînd. Ce aveți de gînd să faceți cu atîtea țări cucerite? Care va fi răsplata atîtor ostenele și atîtor căi umblate?

— Întorcîndu—ne acasă, a răspuns Picrocol, ne vom putea odihni în voie. Echefron a întrebat din nou:

— Și dacă n—o să vă mai întoarceți nicicînd? Drumurile sînt anevoioase și pline de primejdii. N—ar fi mai bine să treceți la odihnă de pe—acum, decît să porniți razna pe unde nu puteți ști ce v—așteaptă?

— Ah ! a strigat Baltag. Fie—ți milă, Doamne, de un biet nebun care aiurează. Cum adică? Să stăm la gura sobei și să ne trecem vremea cu muierile laolaltă întorcînd frigarea sau torcînd ca Sardanapal? „Cine nu îndrăznește, nici cal, nici măgar nu găsește”, a zis înțeleptul Solomon.

— Iar cine merge cu îndrăzneala prea departe, a răspuns Echefron, își pierde potcoavele pe drum.

— Ei! a zis Picrocol. Să ne vedem de treabă. Mie de—un singur lucru mi—e teamă, ca nu cumva cetele lui Grandgousier să ne cadă în spate, tocmai cînd ne vom găsi în Mesopotamia. Cum am putea să le tăiem drumul?

— Foarte lesne. Trimite o solie moscoviților, și cît ai bate din palme vei aduna într—o singură tabără patru sute cincizeci de mii de ostași de mîna întîi. Dacă te vei gîndi să mă numești locțiitorul tău, mă leg să fac moarte de om pentru un fir de păr, să rup cu dinții, să vărs sînge, să izbesc, să ciopîrțesc, să prăpădesc...

— Ajunge, ajunge ! a zis Picrocol. Să ne grăbim. Cine mi—e credincios, mă urmează!

CAPITOLUL XXXIV. Cum a părăsit Gargantua Parisul pentru a—și apăra țara și cum s—a întâlnit Gimnast cu dușmanul

De îndată ce—a primit și a citit scrisoarea tatălui său, Gargantua a pus șaua pe iapa lui cea mare și a pornit la drum. Se găsea acum dincolo de podul din Nonnain. Ponocrat, Gimnast și Eudemon îl urmau pe cai de poștă; ceilalți veneau iavaș—iavaș, ducând cu ei cărțile și celelalte calabalâcuri ale învățăturii.

Ajungând la Parille, Gargantua a aflat de la un plugar din Gourguet, în ce chip cuprinsese Picrocol orașul La Roche—Clermaud și cum trimisese pe căpitanul Mațegoale, cu multă oaste, să împresoare pădurea de la Vede și Vaugaudry; a mai aflat că dușmanii ajunseseră pînă la crama din Biliard, săvîrșind pretutindeni prădăciuni și omoruri de neînchipuit. La auzul acestora, Gargantua a rămas atît de tulburat, încît nici ce să zică, nici ce să facă nu mai știa.

Ponocrat l—a sfătuit să meargă la seniorul din Vauguyon, care, ca prieten și binevoitor al lor de totdeauna, va putea să—l lămurească mai bine cum stau lucrurile. Așa făcură. Îl găsiră pe prietenul lor hotărît să le vină în ajutor.

Pentru a cunoaște ce se întîmplă în țară, pentru a afla ce gînduri are dușmanul și pentru a lua hotărîrile cele mai potrivite, Gargantua s—a gîndit să trimită în cercetare pe unul din însoțitorii săi. Gimnast s—a arătat gata să ia asupra lui această sarcină; iar pentru a fi mai liniștit, Gargantua i—a dat o călăuză, care cunoștea ca în palmă toate drumurile, potecile și văile din împrejurimi.

Gimnast a plecat, așadar, însoțit de Prelungan, scutierul seniorului din Vauguyon și a cutreierat netulburat tot ținutul. În vremea aceasta, Gargantua și—a împrosătat puterile, ospătîndu—se cu oamenii săi. Iepei i—a pus dinainte un ciubăr cu ovăz, în care au intrat cam șaptesprezece măji și trei banițe.

Gimnast și însoțitorul său au mers călare pînă au întâlnit o ceată răzleață de ostași dușmani, care umblau în neorînduială, prădînd și jefuind în calea lor fără cruțare. Zărind de departe pe cei doi călăreți s—au repezit asupra lor să—i dezbrace. Gimnast le—a strigat:

— Fie—vă milă, domnilor, sînt un biet drac, care a rămas fără cămașă. Mai am la mine vreo cîțiva scuzi de aur, buni de băut: *aurum potabile*. Am să vînd după aceea calul, ca să am cu ce plăti aldămașul. Sînt omul vostru, fraților ! Să mă bată Dumnezeu, dacă vă pricepeți vreunul să tăiați, să împănați, să frigeți și să rumeniți o găină mai bine decît mine, așa cum mă vedeți. Beau în sănătatea voastră, fraților, bine v—am găsit!

Și destupînd șipul, de care nu se despărțea niciodată, a tras o dușcă bună cu ochii închiși.

Mîrlanii se uitau la el, căscînd o gură cît o șură și scoțînd limba ca niște ogari. Așteptau să le vină rîndul. Căpitanul Mațegoale a venit în grabă să vadă ce se întîmplă. Gimnast i—a întins șipul:

— Poftește, căpitane, dă—l pe gît, că i—am făcut proba. E alb de La Fay—Moncau.

— Ce vorbești? s—a răstit Mațegoale. Măscăriciul ăsta își bate joc de mine. Cine ești tu?

— Sînt un diavol sărman, care a rămas fără cămașă.

— Aha ! a spus Mațegoale. Dacă ești drac, vezi—ți de cale. Voi, diavolii, umblați peste tot și nu plătiți vamă. Dar, după cît știu, băieții lui Scaraoțchi nu obișnuiesc să călărească pe cai atît de buni. Ia fă bine și descalecă, jupîn diavole, că tocmai aveam nevoie de un bidiviu ca ăsta. Și dacă n—o fugi bine, meștere împielîțat, am să pun șaua pe tine, că de multă vreme mi—e poftă să mă ducă dracul în spinare!

CAPITOLUL XXXV. Cum a ucis Gimnast pe căpitanul Mațegoale și pe ceilalți oameni ai lui Picrocol

Auzind aceste cuvinte, unii dintre ostașii dușmani s—au înfricoșat, închipuindu—și că ar putea să aibă în fața lor pe însuși diavolul în chip de călăreț. Scuișând în sân, au început să—și facă cruce cu amîndouă mîinile. Unul dintre ei, anume Bon—Ioan, căpitan de glotași, a scos cartea de rugăciuni din nădragi (unde o ținea) și a început să strige cu glas învîrtoșat:

— *Agios ho Theos !*⁵⁹ Dacă ești trimisul lui Dumnezeu, vorbește ! Dacă ești de—al Celuilalt, pleacă!

Văzînd că Gimnast nu se clintește din loc, vreo cîțiva s—au desprins din rînduri ca să—l privească mai de aproape. Gimnast s—a ridicat din scări, ca si cum ar fi voit să descalice; dar săltîndu—se dinspre stînga, s—a învîrtit ca o sfîrlează, cu spada la șold, pe deasupra scărilor, a sărit peste oblînc și s—a avîntat în aer, căzînd în picioare pe șa, cu spatele înspre capul calului.

— Merg de—a—ndaratelea! a strigat.

Apoi, așa cum se afla, a sărit într—un picior, și răsucindu—se spre stînga, s—a lăsat cu șezuta în șa.

Mațegoale a zis:

— Eu n—aș putea să fac la fel; nu mă mai întreba de ce.

— Ptiu, drace ! a scuișat Gimnast, cu un fel de supărare. Nu mi—a plăcut săritura. Am s—o mai încerc o dată.

Smucindu—se din șa cu o iuțeală și o putere neînchipuită, Gimnast a făcut o altă săritură, răsucindu—se acum pe dreapta. S—a proptit cu degetul cel mare al mîinii drepte pe oblînc și s—a săltat în sus, sprijinindu—și tot trupul numai pe vinele degetului. S—a învîrtit astfel de trei ori, iar a patra oară s—a dat peste cap, fără să atingă calul, și i s—a lungit între urechi, cu tot trupul în aer, sprijinit numai pe degetul cel mare de la mîna stînga. S—a mai răsucit o dată ca un titirez, apoi, lovind cu palma dreaptă mijlocul șeii, s—a azvîrlit înapoi cu atît meșteșug, încît a căzut pieziș pe coapsa calului, cam în felul cum călăresc domnișoarele.

Pe urmă, fără nici o efortare, a trecut piciorul drept de deasupra șeii și a rămas la coada calului, călărînd bărbătește.

— Parcă mi—ar sta mai bine în șa! a spus el.

Sprijinindu—se numai cu două degete pe spinarea calului, s—a mai dat o dată de—a tumba, și a rămas înfipt în oblînc. Apoi, ridicîndu—se din nou în picioare și ținînd călcîiele alăturate, s—a învîrtit de vreo sută de ori cu brațele încrucișate, strigînd în gura mare:

— Diavolilor, simt că turbez! Țineți—mă, diavolilor, nu mă lăsați! în vreme ce sărea și se răsucea astfel, mîrlanii zăpăciți spuneau:

— Doamne, apără—ne ! Țasta ori e un spiriduș, ori e dracul gol. *Ab haste maligno, libera nos, Domine!*⁶⁰

Și toți s—au împrăștiat, uitîndu—se mereu înapoi, cum fuge cîinele cu găina în dinți.

Văzînd că lucrurile iau o întorsătură prielnică, Gimnast a descălecat și, trăgînd sabia, s—a năpustit asupra lor, aruncîndu—i la pămînt unii peste alții, aiuriți și învîlmășiți, tăiați și însîngerăți. Nici unul nu îndrăzni să se apere.

Zăpăciți de giumbușlucurile pe care le făcuse călărețul și tulburați de vorbele rostite de Mațegoale, își închipuiau că au de—a face cu însuși dracul.

Aruncîndu—se asupra lui cu gînd viclean, Mațegoale a încercat să—i sfărîme țeasta capului cu lancea; dar Gimnast era bine apărat și n—a simțit lovitura; întorcîndu—se asupra lui Mațegoale l—a pălit din zbor cu un jungher, și pe cînd căpitanul își ferea fața, i—a retezat dintr—o singură lovitură de spadă stomacul, mațul gros și jumătate din ficat. Mațegoale a căzut la pămînt, vîrsînd din el mai bine de patru străchini cu zeamă neagră, în care se găsea amestecat și sufletul lui.

După această ispravă, Gimnast a părăsit în grabă cîmpul de luptă. Știa că nu e bine să înfrunți pînă la capăt norocul armelor, și că orice războinic chibzuit își cinstește biruința fără s—o pună prea mult la încercare. Sărînd în șa, a dat pinteni calului și a luat—o de—a dreptul spre Vauguyon, cu Prelungan după

⁵⁹ Sfinte Dumnezeule! (Grec).

⁶⁰ De vrăjmașul cel viclean izbăvește—ne, Doamne! (lat.).

el.

CAPITOLUL XXXVI. Cum a dărâmat Gargantua castelul de la Vede și cum au trecut ai lui prin vad

La întoarcere, Gimnast a povestit cum s— a întâlnit cu dușmanii și prin ce dibăcie făcuse harcea—parcea toată haita. Erau, spunea el, oameni fără căpății, jefuitori și tâlhari, neștiind să asculte de nici o rînduială ostășească. L— a îndemnat pe Gargantua să pornească cu hotărîre mai departe, întrucît nu— i va fi greu să— i cîșăpească pe toți, ca pe niște vite.

Gargantua a pornit călare pe iapa lui cea mare, însoțit de prietenii lui bine—știuți. În cale a ochit o tulpină de arin. Oamenii din partea locului îl numesc pomul sfîntului Martin, fiindcă, după cum se spune, a crescut dintr—un ciomag sădit în pămînt de cuviosul mai—sus—pomenit. Zărindu—l, Gargantua a strigat:

— Iată ce—mi trebuie ! Această tulpină îmi va sluji în luptă, drept sulică și buzdugan.

Scoțîndu—l din pămînt ca pe un fulg, a curățat copacul de crengile mărunte și l— a potrivit cum îi venea la îndemînă. În vremea aceasta iapa își făcuse nevoile, și lăsîndu—și udul a revărsat asupra întregului ținut un puhoi de șapte leghe. Prisosul iepei, curgînd în șuvoaie spre vadul Vedei, atît de mult a umflat apele, încît toată hoarda de dușmani s— a înecat fără scăpare, afară de cîtiva, care apucaseră să urce coasta dealului pe malul stîng al gîrlei.

Ajungînd în pădurea de la Vede, a întâlnit pe Eudemon, care venea să—i dea de veste, că mai rămăseseră cîteva cete de vrăjmași sub zidurile castelului. Pentru a se încredința despre aceasta, Gargantua a strigat cît a putut:

— Care sînteți acolo? Sînteți ori nu sînteți? Dacă sînteți, luați—o din loc; dacă nu sînteți, n—am ce să vă mai spun.

Un lefegiu, tunar din pedestrime, care se găsea pe metereze, a tras asupra lui o ghiulea, pocnîndu—l în tîmpla dreaptă, fără să—i facă mai mult rău decît un sîmbure de prună.

— Ce v— a găsit? s— a răstit Gargantua. Zvîrliți în oameni cu sîmburi de struguri? O să plătiți scump culesul ăsta !

Gargantua își închipuia că ghiuleaua fusese un bob dintr—un ciorchine. Ostașii dușmani din castel, care prădau și chefuiau, auzind larmă au alergat la tunuri pe creasta zidurilor, și ochind asupra capului lui Gargantua, i— au trimis peste nouă mii douăzeci și cinci de încărcături de tun și de archebuze. Ploaia de plumbi și de ghiulele era atît de deasă, încît Gargantua, crezînd că sînt muște, a strigat:

— Ponocrat [...], m— au chiorît muștele ! Dă—mi o ramură de salcie să le gonesc !

Ponocrat a încercat să—l lămurească, spunîndu—i că nu—s muște, ci puștile care trag de pe zidurile

cetății. Atunci Gargantua, strângînd în mîna dreaptă tulpina de arin, a dărîmat turnurile și meterezele de—a rîndul, făcînd praf și pulbere pe toți cîți se găseau acolo.

Pornind mai departe, au ajuns la podul morii și au găsit tot vadul plin de leșurile pe care le adusese puhoiul apei. Se strînsese atîta grămadă de stîrvuri, încît gîtuiseră cu totul albia rîului. Oamenii stăteau pe loc și se întrebau, cum o să treacă rîul? Gimnast a spus cel dintîi:

— Dacă au putut să treacă diavolii, o să trec și eu !

— Diavolii, a răspuns Eudemon, au trecut ducînd cu ei și sufletele lor blestемate.

— Sfinte Antoane! a spus Ponocrat. Trebuie să treacă flăcăul, fiindcă altă cale nu—i!

— Firește, firește, a spus Gimnast. Din două una: sau trec sau aici rămîn!

A dat pîteni calului și a trecut pe malul celălalt, fără ca fugarul să fi arătat cel mai mic semn de teamă. Gimnast (după pilda lui Elian) îl deprinsese să nu se sperie nici de arme, nici de leșuri; dar nu ucigînd oameni, cum ucidea Diomed pe traci, și nici ca Ulise, care după spusele lui Homer arunca pe dușmanii înfrînți sub copitele cailor; ci ridicînd o momîie în vîrful unei căpițe de fîn și învățînd calul să sară peste ea după grăunțe.

Ceilalți trei îl urmară fără poticneală, afară de Eudemon, al cărui cal, pășind peste stîrvul unui țopîrlan boțos înecat cu fața în sus, intrase pînă la genunchi cu un picior în burta mortului și nu mai putea să—l scoată. Acolo ar fi rămas, dacă Gargantua cu vîrful parului, n—ar fi împins în apă ce mai rămăsese din mațele mîrlanului, ajutînd calul să—și tragă piciorul afară. Și, lucru nemaipomenit în toată hipologia, acel cal, călcînd peste mațele înecatului, s—a vindecat ca prin minune de un os mort pe care îl avea la chișiță.

CAPITOLUL XXXVII. Cum i—au căzut lui Gargantua ghiulelele din păr, pieptănându—se

După ce au trecut fără necaz prin valea Vedei, au ajuns în curînd la palatul lui Grandgousier, care îi aștepta cu nerăbdare. Au fost primiți cu mare alai și purtați pe brațe; de cînd e lumea—lume, nu se mai văzuse atîta voie bună între oameni! Un adaos din *Supplementum supplementi Chroni—corum*⁶¹ spune că Gargamela ar fi murit de bucurie (în ceea ce mă privește nu știu nimic, și la drept vorbind nici nu—mi pasă.)

Ceea ce știu e că Gargantua, schimbîndu—și hainele și netezindu—și părul cu pieptenele lui, lung de treizeci de prăjini și tăiat dintr—un dinte de elefant, a adunat de pe jos vreo șapte grămezi de ghiulele, din cele ce—i rămăseseră în păr, pe cînd doborîse pădurea din Vede.

Văzîndu—le și crezînd că sînt păduchi, tatăl său, Grandgousier, i—a spus:
— Bine, fiule, veniși acasă cu șoimi din ăștia, crescuți la școala din Mointagu? Puteai să nimerești la altă gazdă!

Ponocrat a răspuns:

— Măria ta, cum ai putea să crezi, că l—aș fi lăsat în acea păducherniță? Mai bine l—aș fi dat pe mîna răpănoșilor de la Sfîntul Inocențiu, cu toată nemaipomenita cruzime și cu toată ticăloșia pe care am văzut—o la ei. Nici maurii și nici tătarii nu se poartă mai neomenește cu robii lor; nici tîlharii în temniță și nici cîinii din ograda ta n—o duc mai rău decît topîrlanii oploșiți în școala aceea! Dacă aș fi regele Parisului, ptiu, drace! aș da foc șandramalei și aș arde de viu pe toți dascălii, mari și mici, care îngăduie să se săvîrșească sub ochii lor acele sălbătici.

Prinzînd apoi în mîna o ghiulea, i—a spus lui Grandgousier:

— Acestea sînt loviturile de tun, pe care dușmanii trădători le—au tras asupra fiului tău Gargantua, pe cînd se afla în marginea pădurii de la Vede. Dar ei au fost pedepsiți cu vîrf și îndesat pentru îndrăzneala lor, căci au pierit cu toții sub zidurile cetății dărîmate, precum altădată filistenii răpuși de puterea lui Samson, sau necredincioșii zdrobiți de turnul din Siloe, despre care amintește Luca Evanghelistul, în cartea a XIII—a.

Eu aș zice să nu întîrziem a porni din nou asupra lor, acum cînd împrejurările ne sînt prielnice; fiindcă norocul numai o dată îți iese în cale, iar dacă nu—i pui mîna în gît, în zadar alergi în urma lui, după ce ți—a întors spatele.

— E foarte adevărat, a spus Grandgousier, dar aș dori ca seara aceasta s—o petrecem împreună și să bem în cinstea întoarcerii voastre. Bine ați venit sănătoși!

S—au așezat cu toții la masă—întinsă, iar pentru acel ospăț s—au fript șaisprezece boi, trei vacuțe, treizeci și doi de viței, șaiszeci și trei de iezi, nouăzeci și cinci de miei, trei sute de purcei de lapte, două sute douăzeci și două de potîrnichi, șapte sute de becaține, patru sute de claponi (de Laudunois și Cornouailles) șase mii de pui (și tot atîți porumbei), șase sute de găinușe, o mie patru sute de iepuri, trei sute trei dropii și o mie șapte sute de alte orătănii puse la îngrășat.

În privința soiurilor de vînat, au fost nevoiți să se mulțumească cu ce s—a găsit: unsprezece mistreți trimiși plocon de starețul din Turpenay, optsprezece cerbi, căprioare și capre negre (din partea cavalerului Grandmont), șapte sute douăzeci de fazani, cu care venise cavalerul Essarts, cîteva zeci de perechi de porumbei sălbatici și păsări de apă, ca lișite, gîște, rațe, sitari, stîrci, bîtlani, flamanzi, găini de India ș.a.m.d. (Fără să mai socotim cîtine de aluaturi și prologurile de ciorbe.)

Drept vorbind, mîncărurile au fost din belșug, potrivite cu tot meșteșugul cuvenit, de bucătarii lui Grandgousier, numiții Frigepui, Bagănoală și Zeamădulce. Despre ale băuturii au avut grijă chelarii: Janet, Michel și Verenet.

⁶¹ *Supliment du supliment la Cronici* (lat.).

CAPITOLUL XXXVIII. Cum a mâncat Gargantua șase pelerini în salată

Povestea adevărată îmi cere să vă spun acum împlinirea celor șase pelerini, care venind de la Saint—Sebastien, de lângă Nantes, se ascuseseră noaptea aceea în grădină, de frica dușmanilor, printre verze, lăptuci și cuiburile de mazăre. Fiind Gargantua cam însetat, a dorit o salată de lăptuci; și auzind că în grădina tatălui său cresc lăptucile cele mai mari și mai frumoase din toată țara, cât nucii și cât prunii, a coborât să le aleagă cu mâna lui. A cules după pofta inimii câteva grămezi de salată—verde, iar o dată cu frunzele și pe cei șase călători, care, de frică, nu îndrăzneau nici să vorbească, nici să tușească. S—a dus apoi să spele lăptucile la fântână; și pe când le clătea în mai multe ape, pelerinii înspăimîntați șopteau între ei:

— Aici o să pierim toți, înecați în salată... Ar trebui să strigăm și să dăm de veste; dar dacă pun mâna pe noi, o să ne ia drept iscoade și o să ne spînzure.

În timp ce sporovăiau astfel și se sfătuiau ce să facă, Gargantua i—a azvîrlit de—a valma cu salata într—o strachină (mare *cît* butoiul care se păstrează la mănăstirea din Cîteau) și i—a amestecat cu sare, oțet și untdelemn. Pînă să se așeze la masă înfulecase vreo cinci din ei, când ieși la iveală, afară din strachină, toiagul celui de—al șaselea, care stătea pitit, mai mult mort decît viu, după un sfîrc de lăptucă.

— Mi se pare că e un corn de melc, a spus Grandgousier, zărind toiagul. Nu—l mîncă!

— De ce nu? a întrebat Gargantua. Melcii sînt buni toată luna.

A apucat între degete toiagul, l—a tras afară cu călător cu tot și l—a supt cu poftă, stropindu—l cu o dușcă grozavă de tămîios, în așteptarea ospățului.

Pelerinii, pomenindu—se fără veste în gura căpcăunului, s—au strecurat cum au putut prin rîșnița măselelor, închipuindu—și că au fost aruncați într—un adînc de temniță. Iar când Gargantua a dat vinul pe gît (dintr—o înghițitură) erau mai—mai să se înece, purtați de puhoiul care se revărsase peste ei, tîrîndu—i în prăpastie. Sărind în toiag și într—un picior (așa cum obișnuiesc plozii noștri să țopăie de ziua Sfinților Arhangheli), s—au adăpostit cum au putut, pe după gardul dinților. Din nefericire unul din ei, căutînd să dibuiască drumul prin beznă cu vîrful toiagului (ca să—și dea seama cam pe unde se află), a pătruns într—o măsă găunoasă, și lovind destul de tare firul nervului din falcă, i—a pricinuit lui Gargantua o durere atît de simțită, încît a început să urle. Ca să se ușureze, a luat o scobitoare și scormonind în gaura măselei cu tulpina unui nuc bătrîn, i—a scos afară, unul cîte unul pe toți cei șase. L—a apucat de picioare pe cel dintîi, de umeri pe cel de—al doilea, de desagi pe cel de—al treilea, de mîneacă pe cel de—al patrulea, de brăcinar pe cel de—al cincilea, iar pe cel din urmă (care îl atinsese la măsă) l—a înșfăcat de fundul nădragilor. Adevărul e că, bietul de el, îi făcuse un bine fără să știe, spărgîndu—i o coptură, care îl necăjea grozav încă de cînd plecase din Ancenis.

Văzîndu—se descoperiți, pelerinii s—au făcut nevăzuți, iar durerea lui Gargantua s—a potolit ca și cum i—ar fi luat—o cu mîna. Atunci s—a arătat și Eudemon, vestind că ospățul era gata.

— Adăstați puțin, să mă duc să—mi deșert durerea.

Atîta durere a deșertat, încît udul care a curs din el, revărsîndu—se, a tăiat calea pelerinilor, făcîndu—i să se lupte cu valurile. Iată însă, că ajungînd cu chiu, cu vai la marginea unui crîng, toți afară de unul (anume Fournillier) au căzut într—o capcană, ascunsă în iarbă pentru lupi. N—au scăpat decît mulțumită lui Fournillier, care a izbutit să taie lațul și sforile unde tovarășii săi de drum se prinseseră. Au petrecut restul nopții într—o colibă din apropiere de Coudray. Găsind acolo adăpost s—au mai liniștit puțin, iar unul dintre ei, anume Lasdaler, le—a spus că ceea ce li s—a întîmplat fusese prorocit mai demult în Psalmii lui David: „*Cum exsurgerent homines in nos, forte vivos deglutissent nos*”⁶² (cînd au fost mîncăți în salată, cu untdelemn și oțet); *cum irasceretur furor eorum in nos, forsitan aqua absorbuisset nos*”⁶³ (cînd a dat vinul peste noi); *torrentem pertransivit anima nostra*”⁶⁴ (cînd ne—a năpădit potopul pe cîmp); *forsitan pertransisset anima nostra aquam intolerabilem*”⁶⁵ (a udului cu care ne—a tăiat drumul). *Anima nostra, sicut passer erepta est de laqueo venantium*”⁶⁶ (cînd am căzut în

⁶² Cînd se ridicară oamenii împotriva noastră, poate că ne mîncău de vii (lat.).

⁶³ Cînd s—a învolburat minia lor împotriva noastră, poate că apa ne—ar fi înghițit (lat.).

⁶⁴ Sufletul nostru răzbi prin puhoi (lat.).

⁶⁵ Poate că sufletul nostru ar fi străbătut potopul de nesuferit (lat.).

⁶⁶ Sufletul nostru s—a smuls, precum pasărea din lațul vîntătorilor (lat.).

capcană); *Laqueus contritus est*⁶⁷ (de Fournillier); *et nos liberați sumus?*⁶⁸

⁶⁷ Lațul a fost rupt (lat.).

⁶⁸ Și noi fost—am izbăviți (lat.).

CAPITOLUL XXXIX. Cum l—a primit Gargantua cu cinste pe fratele Ioan și ce vorbe frumoase a spus acesta ospătîndu—se

Așezîndu—se Gargantua la masă, în timp ce se înfrupta din primele feluri de bucate, Grandgousier a început să spună despre pricina războiului ce se iscase între el și Picrocol, povestind printre altele biruința pe care fratele Ioan Spintecătorul o dobîndise întru apărarea avutului mănăstirii. Mult l—a lăudat pentru fapta sa, socotind—o mai vitejească decît toate isprăvile lui Camil, Scipio, Pompei, Cezar și Temistocle. Drept aceea, Gargantua a poruncit să fie chemat acel călugăr, ca împreună să chibzuiască asupra celor ce mai aveau de făcut. Un vătășel a pornit să—l caute și s—a întors cu bine, însoțit de fratele Ioan, care venea călare pe catîrul ce—i trimisese Grandgousier, purtînd prăjina cu cruce în vîrf.

Toți l—au întîmpinat cu bucurie și l—au îmbrățișat, dîndu—i binețe din toate părțile.

— Fii blagoslovit, frate Ioane !

— Să trăiești, frate Ioane !

— Lasă—mă să te pup, frate Ioane !

— Dumnezeu să te ție, frate Ioane !

— Vino să te strîng la pieptul meu, frate Ioane !

Fratele Ioan rîdea și nu mai prididea să—și arate mulțumirea către fiecare. Nicicînd nu s—a văzut pe lume un bărbat mai vesel și mai prietenos.

— Ei! a poruncit Gargantua, aduceți un scaun și așezați—l aici lîngă mine, în capul mesei!

— Facă—se cum ți—e voia, a spus călugărul. Copile, te—aș ruga pentru un pahar de apă. Toarnă, băiețaș, toarnă ! să—mi răcoresc ficații cu puțină udeală.

— *Deposita cappa!* Scoate anteriorul, a spus Gimnast.

— Doamne ferește ! a răspuns călugărul. Nu mă lasă rînduiala scrisă în *Statutis ordinis*⁶⁹: nu ne e îngăduit să scoatem anteriorul.

— Îmi bag picioarele în *Statutis ordinis*, a spus Gimnast. Anteriorul ăsta ți—e prea greu în spinare, ia fă bine și leapădă—l.

— Nu, iubituie, că—mi ține cald la șale, iar de la băut nu mă ține. Dacă m—aș potrivi și l—aș scoate, domnișorii paji s—ar repezi numaidecît să—i scurteze poalele și să—și croiască din ele calțavete; am mai pățit—o o dată, la Coulaines, de mi—a pierit toată pofta de mîncare ! De aceea, îngăduie—mi să stau la masă cu straietele mele de—acasă. Nu voi pregeta — cu ajutorul Celui—de—sus — să închin din toată inima un pahar, pentru dumneata și iapa dumatăle. Cerul să—i păzească de rele pe toți cei de față! Eu—unul, ca să mărturisesc drept, am mîncat pe ziua de azi, ceea ce nu mă împiedică să mai cinez o dată, fiindcă Dumnezeu s—a îndurat să—mi dăruiască o pipotă bine argăsită, largă ca cizmele sfîntului Benedict și totdeauna deschisă, ca o geantă de avocat. Decît toți peștii (afară de plătică) mai bună e o aripă de potîrniche sau o pulpă de măicuță tînără. Nimic nu—i mai vrednic de jale decît să te găsească moartea cu pofta în cui! Starețului nostru îi place la nebunie pieptul de clapon: carne albă!

— În privința aceasta, a spus Gimnast, se deosebește de vulpe, care nu mănîncă niciodată pieptul claponilor, al găinilor și—al puilor pe care—i vînează.

— Și de ce? a întrebat călugărul.

— Fiindcă n—are cine să i—l frigă. Pieptul de pasăre, dacă nu—i pătruns bine, nu se albește ! Carnea care nu—i friptă de—ajuns rămîne roșie. Afară de raci și de stacoji, care tocmai la fiert se roșesc.

— Mari sînt minunile tale, Doamne! Va să zică de aceea are *subfirurgul* mănăstirii noastre ochii roșii ca două găvane de arin, fiindcă nu i—am fiert capul îndestul? Pulpă de iepure face bine la podagră. Și pentru că veni vorba: ai putea să—mi spui, de ce domnișoarele au totdeauna pulpele răcoroase?

— Despre aceasta nici Aristotel, nici Alexandru din Afrodizia, nici Plutarh nu pomenesc nimic, a răspuns Gargantua.

— Să te lămuresc eu, a spus călugărul. Întîi, fiindcă sînt stropite mereu; al doilea, fiindcă nu le bate soarele și al treilea, fiindcă le face vînt cămășuța ! Toarnă, băiețaș, că mi s—a uscat gîtul. Gîl! Gîl! Lăudat să fie Domnul, care a lăsat pe lume vinațurile ! Martor mi—e unul Dumnezeu, că de—aș fi trăit pe vremea lui Isus, nu l—aș fi lăsat să—l prindă saduchei pe Muntele Măslinilor. Să fiu al naibii, dacă

⁶⁹ în statutele ordinului (lat.).

nu le—aş fi rupt oasele domnilor apostoli, care au spălat putina ca nişte mişei, după ce s—au îndopat bine, lăsînd pe învăţătorul lor în primejdie. Urăsc mai rău decît otrava pe omul care fuge, cînd trebuie să pună mîna pe cuţit! Ah, de ce nu sînt eu rege al Franţei, măcar pe vreo optzeci—o sută de ani. I—aş jugăni pe toţi vitejii care au dat dosul în lupta de la Pavia, slei—i—ar frigurile cele rele! Mai bine să fi murit pînă la unul, decît să—l lase singur pe regele lor în primejdie !Nu—i oare mai cinstit să cazi luptînd cu sabia în mînă, decît să—ţi pui pielea la fereală, spălînd putina mişeleşte? Gîştele n—au scos boboci în ăst—an. Prietene, dacă mă iubeşti, omeneşte—mă cu o felioară de purcel. Ptiu, drace ! S—a isprăvit tulburelul! *Germinavitradix Jesse*.⁷⁰ Mă las păgubaş de viaţă, mor de sete ! Vinul ăsta nu e rău. Ce fel de vin aţi băut pe la Paris? Şase luni am ţinut casă deschisă pentru oaspeţi, să fiu al naibii dacă mint. Îl cunoaşteţi pe fratele Claudiu de la mănăstirea Saint—Denis? Ah, ce prieten de ispravă! Dar nu ştiu ce l—o fi găsit de la o vreme? Stă toată ziua cu nasul în carte. Mie unuia învăţătura îmi face rău. La noi la mănăstire nu învăţăm, ca să nu cădem în ispită. Răposatul nostru stareţ spunea că nimic nu—i pricinuieste mai multă silă decît un călugăr—cărturar. Iubite prietene, Dumnezeu să mă ierte, dar *magis magnos clericos non sunt magis magnos sapientes*⁷¹. Niciodată n—au fost atîţi iepuri ca anul acesta, în schimb, n—am văzut nicăieri nici şoimi, nici ulii. Domnul de Belloniere mi—a făgăduit un erete, dar deunăzi, mi—a scris că s—a îmbolnăvit de ţîfnă. Potîrnichile or să ne mănînce şi urechile anul ăsta. Nu—mi place să stau la umbră, că mă ia cu frig. Dacă nu alerg, dacă nu mă mişc, nu mă simt în apele mele. E drept, că sărînd peste garduri şi luînd—o prin stufiguri, mi—a cam chelit anteriorul. Am făcut rost de un ogar acătării. Dracii să aibă grijă să—i tăbăcească pielea, de—o scăpa vreun iepure!

M—am întîlnit deunăzi cu un slujitor, care îl ducea domnului de Prostogar: i l—am şterpelit ! Rău am făcut?

— Nicidecum, frate Ioane, bine—ai făcut, a spus Gimnast. Iadul să mă înghită, bine—ai făcut!

— Ei, în sănătatea dracilor, cîtă vreme mai sînt. Anafura şi grijania lui de şchiop, la ce i—o fi trebuit lui ogar? Pentru el ar fi fost mai potrivită o pereche bună de boi.

— Cum, frate Ioane, sfinţia ta înjuri? a întrebat Ponocrat.

— Ca să—mi împodobesc vorbirea, a răspuns călugărul. Aşa obişnuia şi Cicero.

⁷⁰ Dete rădăcina lui Jesse (lat.).

⁷¹ Cei mai de seamă monahi nu sînt şi cei mai de seamă înţelepţi (lat.).

CAPITOLUL XL. Pentru ce lumea nu vede cu ochi buni pe călugări și pentru ce unii oameni au nasul mai mare decât alții

— Mărturisesc ca un bun creștin, a spus Eudemon, că mă simt cuprins de o adâncă smerenie, văzînd cugetul curat al acestui călugăr, care pe toți ne—a încîntat; și mă întreb: de ce oare, din toate adunările oamenilor aleși, călugării sînt izgoniți, ca niște oaspeți nepoftiți și stricători de bucurie, asemeni trîntorilor netrebniți, pe care albinele îi alungă din stupul lor? *Ignavum fucos pecus*, zice Maro, *a praesepibus arcent*.⁷²

Gargantua a răspuns:

— E foarte adevărat că toți purtătorii de glugă și de anteriu, numai hulă, batjocură și ocară stîrnesc în jurul lor, așa cum vîntul de la miazăzi, căruia îi zice Cecias, strînge norii grămadă, întunecînd bolta cerului. Știți de ce? Din pricină că acești călugări se hrănesc cu spurcăciunea pămîntului, care sînt păcatele noastre. Drept aceea, noi ca pe niște mîncători de scîrnăvie îi trimitem la haznaua lor, în schiturile și mănăstirile, care departe de sfatul treburilor obștești sînt zidite, ca privățile în spatele casei. Dacă veți sta să judecați pentru ce, între oameni, maimuța are parte totdeauna de rîs și de chelfăneală, n—o să vă mirați nici de ce călugării sînt rău văzuți, de oamenii tineri ca și de bătrîni. Căci maimuța nici ograda n—o păzește precum cîinele, nici la jug nu trage precum boul, nici lapte și lînă nu dă precum oaia, nici poveri nu poartă precum calul. Nici o ispravă nu face, decît stricăciuni și murdărie, din care pricină numai cu sudălmii se alege și cu bețe la fund.

Asemeni și călugării (vorbeseră despre cei leneși). Ei nici pămîntul nu—l ară ca plugarii, nici hotarul țării nu—l apără ca ostașii, nici pe bolnavi nu—i tămăduiesc ca doftorii, nici predici nu țin ca învățătorii Scripturii și nici nu pun la îndemîna republicii, ca negustorii, lucrurile ce sînt de trebuință. Iată de ce sînt huliți și urgisiți în lumea întreagă.

— Ei se roagă totuși pentru mîntuirea noastră, a spus Grandgousier.

— Nici aceasta nu—i adevărat, a răspuns Gargantua. Asurzesc pe vecini cu zarva clopotelor. Atîta fac.

— Așa e, a recunoscut călugărul, dar o liturghie, o utrenie sau o vecernie, frumos cîntată din clopote, e ca slujită pe jumătate.

— Dumnealor îndrugă psalmi și bolborosesc din viețile sfinților, fără să priceapă o iotă din ce bolborosesc. Însiră la Tatăl—Nostru cu tocătură de Ave—Maria, gîndindu—se aiurea și neînțelegînd ce spun. Nu se roagă: își bat joc de Dumnezeu! Iar dacă se ostenesc să mai țină cîte o slujbă, n—o fac de dragul nostru, ci de teamă să nu—și piardă colacii și ciorba grasă. În toate țările și în toate timpurile, bunii creștini s—au rugat lui Dumnezeu pentru sufletul semenilor lor, iar Dumnezeu, în necuprinsa lui milostenie, s—a îndurat să—i asculte. Adevărat, că și bunul nostru frate Ioan, aici de față, se cheamă că e călugăr, dar pe acesta îl dorim cu toții în mijlocul nostru, fiindcă nu—i nici fățarnic și nici răpănos, ci e vesel, cinstit, hotărît la faptă și bun tovarăș de petrecere. Muncește și își dă silința, ocrotește pe cei năpăstuiți, ajută pe suferinzi, iar avutul mănăstirii îl apără.

— Mai mult decît atît, a spus călugărul. După ce, cu inima curată, îndeplinesc rugăciunile utreniei, mă apuc să tai coarde pentru arbalet, cioplesc și încrestez săgeți, împletesc capcane pentru iepuri, și multe altele. Nu stau pe loc, nici cît stă un cîine în coadă. Ei, toarnă în pahar și hai să bem ! Adu și poamele, dacă sînt. Hm, astea—s castane de Estroc, le cunosc! Stropiți—le cu puțin tulpurel de soi și o să vă minunați singuri cîte vînturi o să trageți! Nu prea sînteți vorbăreți, după cum bag de seamă. Domnul fie lăudat, eu beau la toate vadurile, ca un cal—înaintaș!

Gimnast a spus:

— Șterge—ți mukul, frate Ioane, că ți—e nasul learcă!

— Hi, hi! a rîs călugărul. Vrei să spui că mi—a ajuns apa pînă la gură și ți—o fi teamă să nu mă înec? Nu—i nici o primejdie. *Quarel Quia*.⁷³

*Din apa care crește, un strop nu intră—n mine,
Că mi—e smolită gura, cu zeamă de ciorchine.*

⁷² Izgonesc din stupuri roiul leneșilor trîntori (lat.)(*Virgiliu, Georg. IV, 168*)

⁷³ De ce? De aia (lat.).

De—și va face careva la iarnă cizme din pielea nasului meu, poate să intre cu toate picioarele în baltă și să culeagă scoici, că nu se udă.

— De ce are fratele Ioan nasul atît de frumos? a întrebat Gargantua.

— Fiindcă așa i l—a plămădit Cel—de—sus, a răspuns Grandgousier. Dumnezeu e meșterul—olar, care frămîntă lutul mădulelor noastre, potrivindu—le după atotputernica lui voință.

— Ba eu cred, a spus Ponocrat, că fratele Ioan a ajuns cel dintîi la bîlciul nasurilor și l—a ales pe cel mai mare și mai frumos.

— Nu—i nici așa, l—a îndreptat călugărul. Judecînd după dreapta știință mănăstirească, pricina e alta. Doica la pieptul căreia am supt avea țîțele moi. Intram cu nasul în ele cînd sugeam, iar nasul meu creștea și se umfla, ca aluatul pe care îl dospești în covată... Copilul care suga la sînul unei doici cu țîțe tari are nasul cîrn... Veseli să fim și paharul să—l golim ! ... *Ad formam nasi cognoscitur ad te levavi*⁷⁴... Eu nu mănînc lucruri dulci niciodată. Toarnă aici, băiețș ! Și nu uita nici castanele!

⁷⁴ După forma nasului se cunoaște cît de tare „*ad te levavi*” (lat.). — înțeles obscen.

CAPITOLUL XLI. Cum I—a adormit călugărul pe Gargantua și ceva despre cartea lui de rugăciuni

După ce zvîntară bucatele s—au așezat cu toții la sfat, hotărînd ca pe la miezul nopții să iasă la pîndă pentru a iscodi unde se află dușmanul și ce gînduri are; iar pînă atunci au zis să se lase puțin odihnei și să—și întărească puterile. Dar Gargantua se sucea cînd pe—o parte cînd pe alta și nu ajungea să ațipească. Călugărul i—a spus:

— Eu nu dorm niciodată mai cu spor decît în timpul prediciei sau cînd îmi spun rugăciunea. Drept aceea te—aș îndemna, dacă n—ai nimic împotriva, să începem cu cei șapte psalmi. Vei vedea cît de repede o să te fure somnul.

Gargantua s—a arătat bucuros de o asemenea încercare, și pornind la drum cu psalmul întîi, pînă să ajungă la *beati quorum*, dormeau amîndoi buștean. Călugărul n—a uitat însă a se trezi înainte de miezul nopții, fiind obișnuit cu veghea utreniilor mănăstirești. Deșteptîndu—se din somn, s—a grăbit să—i scoale din așternut și pe ceilalți, cîntînd cu tot glasul:

*Haide, frate, și te scoală,
Nu mai zăbovi...*

După ce i—a trezit pe toți, le—a spus:

— Cavalerilor, o vorbă înțeleaptă a noastră zice, că trebuie să începi să tușești înaintea slujbei de dimineață, iar de băut, să bei înainte de a te așeza la masă.

Noi o să facem altminteri: o să bem acum, iar de tușit, o să tușim diseară. La care Gargantua a spus: — Doftorii așa ne învață, că nu—i sănătos să te grăbești a bea numaidecît după ce te—ai trezit din somn. Se cuvine mai întîi să—ți cureți pipota de prisosuri, și de celelalte.

— Așa o fi după doftoricescul meșteșug, a spus călugărul, dar să mă ia naiba, dacă nu—s pe lume mai mulți bătrîni bețivi, decît doftori bătrîni. Eu am cu setea o învoială: să nu ne despărțim niciodată! Împreună ne culcăm, laolaltă ne sculăm. Ia—te, dacă vrei, după sfatul felcerilor. Eu rămîn la sertărașul meu.

— Care?

— Sertărașul unde îmi țin cartea cu rugăciuni, a răspuns călugărul. Asemenea șoimarilor, care înainte de—a da eretelui să mănînce, îi azvîrlă cîte o labă de găină, ca să—i curețe creierii și să—i ațîțe pofta, eu iau dis—de—dimineață această drăgălașă carte de rugăciuni și îmi limpezesc inima ca să pot să beau.

— Și cum împărți rugăciunile? a întrebat Gargantua.

— Așa cum spune Fecamp: trei psalmi și trei parabole, nici mai mult, nici mai puțin. Eu nu sînt un rob al rugăciunilor. Rugăciunile sînt pentru oameni, nu oamenii pentru rugăciuni. În ce mă privește, le scurtez sau le lungesc după voie, ca scările la șaua de călărie. *Brevis oratio penetrat coelos, longa potatio evacuat scyphos.*⁷⁵ Unde scrie?

— Naiba să mă ia, dacă știi, a răspuns Ponocrat. Dar bine le mai potrivești, mînzule !

— Îți semăn dumitale, a răspuns călugărul. *Venite apotemus.*⁷⁶ Hai să bem!

Le—au pus dinainte fel de fel de ciorbe drese cu mirodenii și cărnuri rumenite pe cărbuni încinși; iar călugărul n—a băut nici un strop mai mult decît și—a turnat.

Unii au rămas să—i țină isonul, alții s—au ridicat de la masă mai în grabă; dar pînă la urmă toți s—au dus să—și aleagă armele și să se îmbrace în zale de luptă. Mai cu voie, mai fără voie, I—au înarmat și pe fratele Ioan, deși lui i—ar fi fost de—ajuns anterior înfășurat peste burtă, prăjina cu cruce în vîrf și puterea pumnului. Ca să le facă celorlalți pe plac, s—a lăsat înzăuat din creștet în călcîie, a pus șaua pe unul din fugarii cei mai iuți ai regelui, și și—a aninat un paloș la cingătoare.

Gargantua, Ponocrat, Gimnast, Eudemon, cu alți douăzeci și cinci de războinici dintre cei mai viteji ai lui Grandgousier, înarmați pînă în dinți, au plecat împreună cu călugărul, călări ca sfîntul Gheorghe purtînd cîte—un pușcaș la coada calului.

⁷⁵ Rugăciunea scurtă ajunge la ceruri, băutura lungă usucă paharele (lat.).

⁷⁶ Veniți să bem în loc de: *venii! adoremus* — veniți să ne închinăm (lat.)

CAPITOLUL XLII. Cum i—a îmbărbătat călugărul pe tovarășii lui și cum a rămas spânzurat de un copac

Porniră, așadar, în cercetare vitejii cavaleri, hotărâți să adulmece urma dușmanului și să ocolească primejdiile, așteptând ceasul cel mare al cumplitei bătălii. Călugărul, ca să—i îmbărbăteze, le spunea: — Copii, să n—aveți teamă și să mă urmați cu încredere. Domnul să fie cu noi, și sfântul Benedict de—asemenea ! Dacă aș avea atîta putere pe cît sînt de hotărît, vi i—aș jumuli pe toți ca pe niște boboci de rață. De nimic nu mi—e teamă, decît numai de puști. Cristelnicul mănăstirii noastre m—a învățat o rugăciune care te ferește de plumbi; din păcate nu—mi va fi de nici un folos, fiindcă nu cred în puterea ei. În schimb, crucea mea o să facă minuni! Să—l ferească pe oricare din voi să dea bir cu fugiții, că—l călugăresc în locul meu, lua—m—ar naiba! Îi pun anteriul în spinare și—l vindec de boala fricii. Nici ogarul domnului de Meurles Mierloiul, după cum știți, nu era bun de nimic, dar după ce i—au legat la gît un anterior, nu mai scăpa nici o vulpe, necum vreun iepure. Cu toate cățelele din împrejurimi își făcea de lucru, deși fusese pînă atunci vlăguit *et de frigidis et maleficiatis*⁷⁷.

Rostind de—a călare aceste vorbe cam aspre, călugărul a trecut pe sub un nuc din marginea drumului spre Sălcii; și, fără să bage de seamă, deschizătura coifului i s—a aninat de ciotul unei crengi mai joase. Fratele Ioan a înfipt cu putere pintenii în burta calului, iar acesta, simțitor de felul lui, a țîșnit ca o săgeată. Încercînd să desprindă coiful, care rămăsese agățat, călărețul în goană a dat drumul frîului, și s—a apucat cu amîndouă mîinile de cracă; dar simți cum șaua fuge de sub el, și rămase spânzurat în nuc. A început să strige după ajutor, văitîndu—se că moare și că a fost trădat. Eudemon, care l—a zărit

⁷⁷ Despre cei neputincioși și fermecați (lat.), capitol al unei lucrări privind drepturile și îndatoririle papilor.

cel dintîi, i—a spus lui Gargantua:

— Stăpîne, vino să vezi pe Avesalom spînzurat.

Gargantua s—a oprit, s—a uitat mai de aproape la călugăr, și văzînd cum stătea atîrnat de cracă, a spus:

— Asemănarea cu Avesalom nu—i potrivită, căci fiul lui David a rămas spînzurat de chică, pe cînd călugărul nostru, fiind ras în creștet, s—a agățat de urechi.

— Ajutor ! Dracu m—a luat! striga călugărul. Acum v—ați găsit să trăncăniți? Sînteți ca predicatorii papei, care cînd văd pe aproapele lor în primejdie de moarte, în loc să—i vină în ajutor, îl îndeamnă sub afurisenie, să se spovedească și să se spele de păcate. Cînd i—oi vedea și eu căzînd în rîu gata să se înece, în loc să le întind mîna să—i scap, o să le țiiu o predică lungă, pînă i—oi vedea că s—au dus la fund.

— Nu te mișca, îngerelule , l—a îmbărbătat Gimnast, că viu să te slobod din ștreang. N—o să las eu să piară spînzurat un *monachus* atît de drăgălaș!

*Monachus in claustro Non valet ova duo: Sed quando est extra, Bene valet triginta.*⁷⁸

Am văzut, de cînd sînt pe lume, pe puțin cinci sute de spînzurați, dar nici unul nu arăta atît de frumușel cu lațul de gît. Dacă aș ști că îmi stă și mie tot atît de bine, m—aș învoi să rămîn spînzurat pînă la adînci bătrîneți.

— Lasă predica ! a strigat călugărul. Ajută—mă, pentru numele lui Dumnezeu, dacă de numele *Celui alt* nu vrei să știi. Jur pe poalele anteriului, că o să—ți pară rău, *tempore et loco ftrelabitis*⁷⁹.

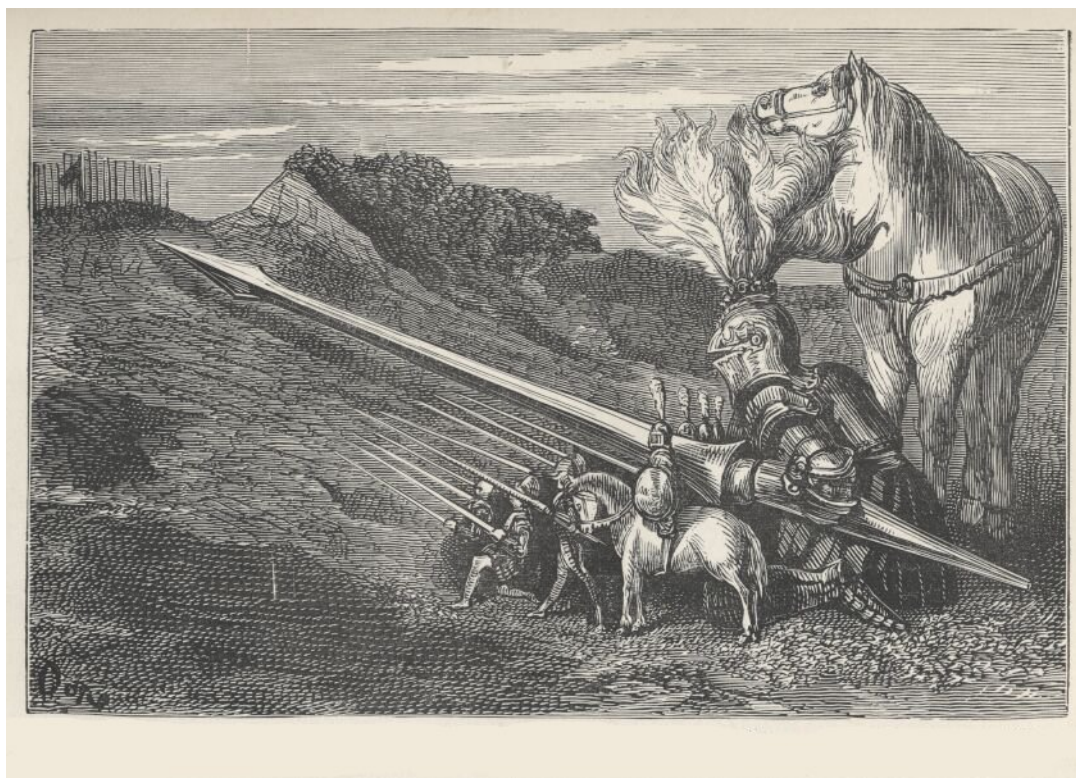
Gimnast a descălecat, și suindu—se în nuc l—a înșfăcat pe călugăr cu o mîna de subsuori, iar cu mîna cealaltă i—a desprins coiful agățat de cracă. Fratele Ioan s—a lăsat binișor la pămînt, iar Gimnast a sărit din copac alături de el.

Cum s—a văzut pe picioare, călugărul și—a desprins platoșa, a aruncat coiful pe cîmp, apoi, una după alta, toate părțile armurii, păstrînd în mîna numai crucea cu prăjina; a încălecat din nou pe calul pe care Eudemon îl strunise din fugă, și a pornit mai departe, alături de soții lui de luptă, de—a lungul drumului spre Sălcii.

⁷⁸ Călugărul în mănăstire / Nu prețuiește nici două ouă; Dar cînd e afară / Prețuiește chiar treizeci (lat.).

⁷⁹ La timpul și locul potrivit (lat.).

CAPITOLUL XLIII. Cum s— a întâlnit Gargantua cu vârful oastei lui Picrocol și cum călugărul a răpus pe căpitanul Tragevînt, fiind apoi prins de dușmani

Aflînd din spusele celor scăpați cu fuga felul cum Mațegoale fusese măcelărit, Picrocol fu cuprins de o strașnică mînie, auzind că o ceată de diavoli tăbăriseră asupra oamenilor lui. Sfatul căpitanilor a ținut toată noaptea. Căpitanii Repezel și Taielemne au ajuns la încheierea că puterea lui Picrocol era atît de cumplită, încît lesne va răpune pe toți dracii din iad, ceea ce Picrocol nu prea credea, și de aceea nici liniște n—avea.

A trimis sub ascultarea contelui de Tragevînt o poteră de șase sute de călăreți iuți, cu arme ușoare, stropiți toți cu agheasmă și purtînd fiecare un patrafir în spinare, ca prin puterea apei sfințite și a binecuvîntatelor odăjdii, dracii să se împrăștie, chiar dacă le—ar ieși cumva în cale.

Cercetașii lui Picrocol au ajuns într—o goană pînă la Vauguyon și Maladerye, dar neîntîlnind țipenie de om, au trecut mai departe și, luînd—o la deal, au ajuns la un sălaș de ciobani. Aici au dat peste cei cinci pelerini, pe care, batjocorindu—i și legîndu—i ca pe niște iscoade, i—au mînat din urmă, cu toate țipetele, plîngerile și jurămintele lor. Apoi au coborît spre Seuille.

Gargantua, care le auzise pașii, a spus oamenilor lui:

— Prieteni, în curînd vom da față cu dușmanii. Sînt de zece ori mai numeroși decît noi. Ce spuneți? Să pornim asupra lor?

— Și ce naiba alta am putea face? a zis călugărul. Oamenii nu prețuiesc după numărul, ci după vitejia lor.

Apoi a strigat:

— Pe ei, diavolilor! Pe ei!

Auzind această chemare la luptă, dușmanii n—au mai stat la îndoială că au de—a face cu dracii, și—au luat—o toți la sănătoasa, afară de Tragevînt, care cu lancea în cumpănire s—a aruncat asupra călugărului, izbindu—l în piept. Fierul, lovindu—se de platoșa fermecată a anterului, s—a sfărîmat în bucăți ca o lumîinare frîntă pe nicovală. Năpustindu—se la rîndul lui asupra potrivnicului, călugărul l—a pălit cu prăjina crucii în spate, drept între gît și umăr, dar atît de fulgerător și de vîrtos, că Tragevînt și— a pierdut cumpătul și s—a prăbușit împleticindu—se, sub picioarele calului.

Zărind patrafirul pe care căpitanul îl purta de gît, călugărul i—a spus lui Gargantua:

— Țștia—s popi, iar popii sînt numai jumătăți de călugăr. Sfînte Ioane, eu sînt călugăr pe de—a întregul, și am să—i omor pe toți ca pe niște muște !

A pornit în goana mare asupra fugarilor și ajungîndu—i din urmă, a început să izbească în grămadă, secerîndu—i ca pe—un lan de secară.

Gimnast a întrebat dacă trebuie să intre și el în luptă, dar Gargantua i—a spus:

— Nicidecum. Buna socoteală a luptei cere să nu împingi pe dușman pînă la deznădejde, fiindcă îi întărești puterile și—i sporești curajul. Învinșii n—au decît o scăpare, să nu mai nădăjduiască în ea. Multe biruințe le—au fost smulse biruitorilor, fiindcă nu s—au mulțumit cu ce—au dobîndit, ci au vrut să treacă totul prin foc și sabie, nelăsînd în viață nici măcar un războinic dintre cei învinși, care să ducă acasă vestea înfrîngerii. Lasă dușmanului tău porțile deschise și întinde—i mai degrabă o punte de aur pe drumul lui de întoarcere.

— Așa e, a spus Gimnast, dar călugărul îi gonește din urmă.

— Cu atît mai amarnică le va fi soarta, a spus Gargantua. Pentru orice împrejurare, noi să nu ridicăm tabăra și să așteptăm în liniște. Cunoscuturile vrăjmașului. El nu se călăuzește după nici o judecată, ci orbecăiește la întîmplare.

Au rămas, așadar, în așteptare sub nuci, în vreme ce călugărul urmărea pe fugari, pocnind pe toți cîți îi ieșeau în cale, fără să cruțe pe nici unul; pînă cînd a întîlnit un călăreț, care purta la coada calului pe unul din cei cinci pelerini din salată. Acesta, văzînd că fratele Ioan se pregătea să—l pălească, a strigat:

— Domnule stareț, părinte, sfinția ta, nu mă lăsa, scapă—mă! Auzind aceste cuvinte, dușmanii s—au oprit din fugă, și văzînd că un singur călugăr dezlănțuise acel iureș, au tăbărît asupra lui și au început să dea în el ca într—un măgar de lemn. Dar fratele Ioan avea pielea tare și nimic nu simțea. Lăsînd pe călugăr în paza a doi arcași, dușmanii s—au reîntors la luptă, și nemaivăzînd pe nimeni venind asupra lor, și—au închipuit că Gargantua a luat—o la fugă cu toată ceata lui. S—au îndreptat spre nuci în goana mare, cu gîndul de a—i prinde din urmă, lăsînd pînă la urmă în seama celor doi arcași.

Gargantua, deslușind de departe tropotul și nechezatul cailor, a spus oamenilor săi:

— Fraților, aud cum dușmanul se apropie și zăresc pe cîțiva venind asupra noastră. Să ne ascundem pe aproape și să le aținem calea. Vom ști să—i primim cum se cuvine, spre cîntecul nostru și spre pieirea lor.

CAPITOLUL XLIV. Cum a doborât fratele Ioan pe cei doi arcași și cum a fost înfrântă potera lui Picrocol

Călugărul, văzînd pe călăreții vrăjmași pornind în goană, și—a închipuit că vor năvăli asupra lui Gargantua și—a oamenilor săi, și era nespuse de mîhnit că nu le putea sări în ajutor. A privit cu luare—aminte la cei doi arcași lăsați să—l păzească, și care se arătau foarte supărați că n—au pornit dimpreună cu ceilalți, pentru a mai prăda ce—a rămas. Mereu își întorceau ochii spre vîlceaua pe unde se lăsau la vale călăreții. Călugărul chibzuia așa în gîndul lui: „Oamenii aceștia nu se pricep să lupte; nici jurămînt nu mi—au cerut, nici buzduganul nu mi l—au luat”.

Mai înainte ca arcașii să prindă de veste, a apucat în mîini crucea și l—a pocnit pe cel din dreapta, retezîndu—i în întregime vinele jugulare, arterele *sfagicide* ale gîtului și gargareonul pînă la cele două *adene*; apoi izbîndu—l încă o dată, i—a fărîmat măduva spinării între a doua și a treia vertebră. Arcașul a căzut mort. În aceeași clipă, călugărul a întors calul spre dreapta și s—a năpustit asupra celui de—al doilea, care, văzîndu—și soțul răpus și primejdia morții deasupra capului, a început să strige din adîncul bojocilor:

— Stai, domnule părinte, nu da! Nu da, sfinția ta, iartă—mă! Călugărul i—a răspuns:

— Domnule fiu, pînă aici ți—a fost! Ți—ai găsit nașul.

— Nu da, cuvioșia ta! Să dea Dumnezeu să ajungi vlădică!

— Să n—am parte de haina pe care o port, dacă nu te—oi face cardinal? Îndrăzniți voi să luați ostatic pe—un om al bisericii? Am să—ți pun pălărie roșie în cap, cu mîna mea!

Arcașul striga și mai amarnic:

— Domnule călugăr, domnule vlădică, domnule cardinal, domnule ce vrei să fii... Vai de mine! aoleo! hîc! Nu da, sfinția ta, mă predau...

— O să te preda eu, dracului! a spus călugărul, și dintr—o singură lovitură i—a scurtat capul, retezîndu—i scăfrilia sub osul *petrux*, zdrobindu—i. cele două oase bregmatice, legătura sagitală și cea mai mare parte din osul coronal; i—a tăiat cele două meninge și i—a despicat în adîncime ventricolele dinapoi ale creierului. Țeasta îi atîrna pe umăr, prinsă numai în pielea pericranului, ca o scufie de doftor: neagră pe dinafară, roșie pe dinăuntru. Arcașul a căzut fără suflare la pămînt.

Călugărul a dat pîtenii calului, pornind pe urmele vrăjmașilor, care între timp se întîlniseră în drum cu Gargantua și însoțitorii săi. Gargantua, cu trunchiul lui de arin, Gimnast, Ponocrat, Eudemon și ceilalți cu armele, îi căsăpiseră atît de cumplit, că rîndurile lor se răriseră, iar cei rămași fugeau care încotro, zăpăciți, aiuriți, îngroziți, ca și cum le—ar fi ieșit moartea în față. Văzut—ați vreodată un măgar, căruia i s—a vîrît o muscă sub coadă, cum o zbughește la fugă, rupe căpăstrul, zvîrlă povara din spinare, nu mai răsuflă și nu se mai oprește, nimic nu mai vede și de nimic nu mai ține seamă, gonind bezmetic în lungul drumului, fără să știe încotro pornește și cine îl mîna de la spate? Așa goneau oamenii aceia, ca niște ieșiți din minți, fără să știe unde fug, mînați dinapoi de spaima care le pătrunsese în oase.

Văzînd călugărul, că fugarii nu se mai gîndeau decît să—și scape pielea, a descălecat, s—a suit pe un prag de stîncă la marginea drumului și prinzînd în mîna ciomagul cu cruce, s—a pornit să izbească în dreapta și—n stînga, fără milă și fără cruțare. Atît de mulți a ajuns să doboare și să ucidă, încît prăjina i s—a rupt în două. Atunci, socotind în gîndul lui că măcelărise destui, i—a făcut scăpați pe ceilalți, ca să poată spune acasă ce—au pățit.

Apucînd securea din mîna unuia care zăcea mort, s—a întors pe muchea de stîncă, privind în urmă cum fug dușmanii, și fără a uita, călcînd printre leșuri, să adune sulite, săbiile și arcebuzele celor căzuți. A dat drumul celor cinci pelerini, lăsîndu—le caii dușmanilor care îi duceau legați; iar pe Taielemne l—a luat ostatic.

CAPITOLUL XLV. Cum i—a însoțit călugărul pe pelerini și ce vorbe frumoase le—a spus Grandgousier

Potolindu—se dîldora bătăliei, Gargantua cu toți oamenii săi (mai puțin călugărul) a întins—o spre casă, iar pe la revărsatul zorilor i s—a înfățișat lui Grandgousier, pe care l—a găsit în pat, rugîndu—se la icoane pentru viața și biruința alor lui. Văzîndu—i pe toți teferi și nevătămați, i—a îmbrățișat fierbinte și le—a cerut vești despre călugăr. Gargantua i—a răspuns, că fratele Ioan rămăsese în mîna dușmanilor. — N—o să le meargă bine! a spus Grandgousier. Așa crede lumea că se întîmplă cînd îți iese un popă în cale.

Grandgousier porunci să se pregătească pe seama luptătorilor un ospăț strașnic, pentru înprosătarea puterilor și bucuria inimii. Cînd s—au adus bucatele, l—au poftit pe Gargantua la masă dar Gargantua se simțea atît de îngrijorat de lipsa călugărului, încît n—a voit nici să mănînce, nici (mai ales) să bea. Deodată, fratele Ioan s—a arătat în carne și în oase, începînd să strige de la poartă:

— Un ulcior de vin rece! Gimnast, prietene, am sosit!

Gimnast a ieșit în curte și l—a văzut pe fratele Ioan venind cu cei cinci pelerini după el, și cu Taielemne prins. Gargantua și ceilalți prieteni i—au ieșit înainte, întîmpinîndu—l cu bucurie mare și l—au dus în fața lui Grandgousier, care l—a întrebat despre cele întîmplate. Călugărul i—a povestit cum l—au încolțit dușmanii, cum i—a răpus pe cei doi arcași, ce măcel făcuse în calea lui, cum a scăpat viața pelerinilor și cum l—a luat cu el pe Taielemne. Apoi s—au așezat la masă și s—au ospătat cu voie bună laolaltă.

Grandgousier a chemat apoi la sine pe cei cinci călători, întrebîndu—i de unde au venit și încotro se îndreptau. Unul din ei, anume Lasdaler, a răspuns pentru toți:

— Măria ta, eu sînt din Saint—Genou—Berry; ăsta e din Pallau; dumnealui din Onzay; ăstălalt din Argy; cel de colo din Villebrenin. Venim de la Sfîntul—Sebastian, de lîngă Nantes, și ne întoarcem acasă fără grabă: două poște și—un popas.

— Bine, bine, a spus Grandgousier. Și cu ce treburi ați fost la Sfîntul—Sebastian?

— Am dat acatiste pentru ciumă, a răspuns Lasdaler.

— Așa? Bieții oameni! Credința voastră e că ciuma vine de la Sfîntul—Sebastian?

— Popii noștri așa spun.

— Profeti mincinoși, care vă bagă în cap fel—de—fel de eresuri și pîngăresc numele sfinților cei drepti ai Domnului, punîndu—i în rînd cu duhurile răului! Homer zice că ciuma a fost trimisă în rîndurile oștilor grecești de Apollo; așa își închipuiesc poeții o puzderie de zei răzbunători. Venise o dată un fățarnic de popă să predice la Sinais, spunînd că Sfîntul Anton ologeste picioarele, sfîntul Eutrop stîrnește dropica, sfîntul Gidas tulbură mințile, iar podagra vine de la Sfîntul—Genunchi. L—am certat aspru și l—am pus la popreală. S—a burzului și m—a numit eretic, dar de—atunci nici un negustor de acatiste n—a mai îndrăznit să calce pe pămînturile mele. Mă mir, cum regele vostru îngăduie la el acasă asemenea predicatori lipsiți de rușine, mai ticăloși decît vrăjitorii, care prin farmece și blesteme ar răspîndi molima în țară. Ciuma nu ucide decît trupul oamenilor, dar acești semănători de minciuni otrăvesc sufletele.

Rostind Grandgousier aceste cuvinte, a intrat în vorbă și călugărul:

— Voi de unde sînteți, prăpădiților?

— Din Saint—Genou⁸⁰, au răspuns aceia.

— Ce face părintele Deleu? Tot atît de strașnic bea? Dar ceilalți călugări? Ce feluri de mîncare au învățat să mai gătească? Sfinte Dumnezeule, voi porniți să vă închinați la sfinți, iar în lipsa voastră, sfințiile lor vă încălecă muierile.

— Hî, hî! a rîs Lasdaler. Despre a mea nu—mi fac nici o grijă. Cine o vede ziua, nu—și mai primejduiește oasele să sară noaptea pîrleazul.

— Să nu zici vorbă mare! a răspuns călugărul. Mai urîtă să fie decît Proserpina, tot găsește, cu ajutorul lui Dumnezeu, unul care să—i umble pe sub fuste. Călugărașii de primprejur ce păzesc? Meșterul bun nu lasă nici o roată neunsă. Leprea să mă mănînce, dacă n—o să vă găsiți acasă nevestele cu burta plină!

⁸⁰ Mica localitate. Saint—Genou — Sfîntul—Genunchi, în lb.fr.

Pământul e rodnic la umbra mănăstirii.

— Ca apa Nilului în Egipt, cum arată Straboniu și după el Pliniu, în cartea a VII—a, cap. 3, care se revarsă pentru îndeșularea trupului cu hrană, a spus Gargantua.

Iar Grandgousier a încheiat:

— Umblați sănătoși, oameni buni. Dumnezeu—ziditorul să vă aibă în paza lui. Dar de—acum înainte să nu mai porniți cu atîta ușurătate pe drumuri primejduite și fără folos. Aveți grijă de casă. Munciți fiecare pe seama, voastră, creșteți—vă copiii și trăiți după cum ne învață bunul apostol, sfîntul Pavel. Urmînd această cale vă veți bucura de ocrotirea lui Dumnezeu, a îngerilor și a sfinților, și nici ciuma, nici altă năpastă nu vă va ajunge.

Gargantua i—a luat cu el și le—a dat să mănînce, dar aceia nu mai conteneau cu oftările spunînd:

— Ce fericită e țara asupra căreia domnește un bărbat ca acesta! Vorbele pe care le—a rostit ne—au luminat și ne—au întărit inima mai mult decît toate predicile pe care le—am auzit în orașul nostru.

— Așa zice Platon în cartea a V—a despre *Republică*: fericite sînt republicile unde regii filozofează și filozofii domnesc.

Le—a umplut straițele cu de—ale gurii și ulcioarele cu vin bun. Le—a dat la fiecare cîte un cal să le poarte povara pe drum și cîțiva bănuți să aibă de cheltuială.

CAPITOLUL XLVI. Cum s—a purtat de omeneste Grandgousier cu prinsul său Taielemne

Taielemne fu adus înaintea lui Grandgousier, iar acesta l—a întrebat despre cele puse la cale de Picrocol, voind a cunoaște cu ce gânduri anume dezlănțuise atîta învălmășeală. La care Taielemne a răspuns, că dorința lui Picrocol și pofta lui ar fi fost să cuprindă țara întreagă, dacă se putea, drept răzbunare pentru ocara ce—o suferiseră plăcintarii.

— E o pornire mult prea cutezătoare, a spus Grandgousier. Să nu te întinzi niciodată mai mult decît ți—e pătura! A trecut leatul năvălitorilor, care răsluiau pămînturile altora, jefuind pe semenii lor frați creștini! Să mai încerci în zilele noastre să calci pe urmele unora ca Hercule, Alexandru, Anibal, Scipio, Cezar și alții ca ei, e o faptă potrivnică duhului Evangheliei, care ne poruncește să păstrăm, să ocrotim și să muncim ogoarele noastre, iar nu să tăbărim cu vrăjmășie asupra altora, asuprindu—i. Sarazinii și varvarii de—altădată numeau aceasta vitejie; dar noi spunem că e răutate și prădăciune. Stăpînul tău ar fi făcut mai bine să fi rămas la el acasă, văzîndu—și de regeasca lui gospodărie, decît casa mea să mi—o calce, jefuindu—mă ca un dușman; căci o țară cîrmuită cu înțelepciune sporește, pe cînd jaful și tîlhăria numai pagube și pustiire lasă în urma lor. Du—te cu Dumnezeu și apucă—te de treburi folositoare; arată stăpînului tău greșeala de care acum îți dai seama; gîndește—te la binele tău și nu—l îndemna la primejdie, căci dacă avutul obștii se prăpădește, pierdute sînt și ale noastre ale fiecăruia. Nimic nu—ți cer a—mi plăti pentru răscumpărarea ta și voi da poruncă să ți se înapoieze armele și calul. Așa se cuvine să se poarte vecinii și prietenii vechi între ei. Neînțelegerea ce între noi s—a ivit, eu nu pot s—o numesc război. Tot astfel zice și Platon în *Republica* lui, că grecii, cînd ridicau armele unii împotriva altora, nu se războiau, ci se răzvrăteau; iar dacă, din păcate, aceasta se întîmplă uneori, cuvine—se a cîntări lucrurile cu măsură și chibzuială. Dar chiar război de i—am spune, nu—i decît o sfadă fără însemnătate, care nu din adîncul inimii pornește, căci nici unul din noi lovit în cinstea lui n—a fost, iar dacă bine judecăm, nu—i vorba de altceva decît de îndreptarea unor greșeli săvîrșite de oamenii noștri, de—ai noștri și de—ai voștri vreau să spun, greșeli pe care, cunoscîndu—le, ați fi putut să le treceți cu vederea, de vreme ce pîrătorii erau mai vrednici de mustrare decît de ocrotire, după ce m—am arătat gata să—i despăgubesc. Dumnezeu va judeca după dreptate neînțelegerea dintre noi. Dar mai bine să—mi pierd viața și să văd cum mi se prăpădește avutul, decît numele lui să fie hulit de mine sau de vreunul din ai mei!

Spunînd aceste cuvinte a chemat la el pe călugăr și înaintea tuturor l—a întrebat:

— Frate Ioane, iubite prietene, dumneata ai fost acela care l—ai prins în luptă pe acest căpitan Taielemne?

— Măria ta, a răspuns călugărul, dumnealui e aci de față, are vîrsta legiuită și pare întreg la minte. Mi—ar veni mult mai lesne, dacă ar spune—o el însuși, decît să mă laud singur.

Căpitanul a mărturisit:

— Într—adevăr, măria ta, omul acesta m—a prins în luptă și mă recunosc a fi ostaticul lui.

— Îi îngădui să se răscumpere? a întrebat Grandgousier pe călugăr.

— Nici nu mă gîndesc.

— Cît ceri să—l lași în voia lui?

— Nimic! Nimic... Altele m—au îndemnat în luptă.

Grandgousier a poruncit ca în fața lui Taielemne să i se numere călugărului șaizeci și două mii de scuzi, ca răsplată pentru fapta sa. Precum s—a si făcut, iar în timp ce Taielemne se ospăta, Grandgousier l—a întrebat dacă primește să rămînă pe lîngă el sau ține să se întoarcă la regele său. Taielemne a răspuns că așa va face cum îl va sfătui.

— Dacă e așa, i—a spus Grandgousier, atunci întoarce—te la regele tău și Domnul să te—ajute!

I—a dăruit o sabie frumoasă de Vienne, cu teaca de aur și minerul întrețesut în filigran, precum și un colan, tot de aur, cîntărind șapte sute două mii de mărci, încrustat cu pietre nestemate și prețuite la o sută șaizeci de mii de ducați. Iar pe deasupra o danie cuviincioasă de zece mii de ducați.

În sfîrșit, Taielemne a încălecat pe calul lui, iar Gargantua i—a dat treizeci de călăreți și o sută douăzeci de arcași sub ascultarea lui Gimnast, să—l păzească pe drum, însoțindu—l la nevoie pînă în porțile cetății Roche—Clermaud.

După plecarea lui Taielemne, călugărul a înapoiat lui Grandgousier cei șaizeci și două de mii de

scuzi, spunînd:

— Măria ta, nu—i acum vremea să faci asemenea daruri. Așteaptă sfîrșitul luptei, că nu se poate ști ce se mai întîmplă. Războiul purtat fără bani își pierde răsuflarea degrabă. Banii sînt puterea războiului.

— Fie! a răspuns Grandgousier. La încheierea războiului, vă voi răsplăti regește, pe tine și pe toți cei care mă veți sluji cu credință.

CAPITOLUL XLVII. Cum și—a strîns Grandgousier oștile sale, cum a răpus Taiellemne pe Repezel și cum a fost ucis la rîndu—i, din porunca lui Picrocol

În zilele acelea început—au să sosească împuterniciții din Besse, Marche—Vieux, Saint—Jacques, Trainneau, Parille, Riviere, Roches Saint—Paoul, Vaubreton, Pautille, Brechemont, Bourdes, Villeau—Mere, Huymes, Segre, Husse, Saint—Louant, Panzoust, Couldeaux, Verron, Coulaines, Chose Varenes, Borgueil, Ile Boucard, Croulay, Nassay, Cande, Montsoreau și alte locuri vecine, spre a—i da de veste lui Grandgousier, că aflînd despre prădăciunile lui Picrocol hotărîseră, în temeiul vechilor legături de prietenie, să—i vină în ajutor, din toate puterile, cu bani, cu oameni și cu arme.

Banii, după socotelile ce—i trimiteau, însumau din partea tuturor, de șase ori douăzeci și paisprezece milioane și doi și jumătate scuzi de aur. Oamenii erau în număr de cincisprezece mii lăncieri, treizeci și două mii călărime mai ușoară, optzeci și nouă mii pușcași, o sută patruzeci mii glotași de strînsură, unsprezece mii două sute puști, basilice, spirole, precum și patruzeci și șapte mii săpători: toți oștenii cu leafă plătită înainte și cu hrană pusă la păstrare pentru șase luni și patru zile.

Acest ajutor, Grandgousier nici nu s—a grăbit să—l nesocotească și nici pe de—a întregul nu l—a primit; ci mulțumind din toată inima trimișilor. le—a spus că va purta războiul în așa fel, ca să nu mai fie de trebuință să pornească la drum atîți oameni cumsecade. A dat unuia dintre ei împuternicire să vină cu oștile pe care le ținea sub arme la Devinierie, la Chaviny, la Gravot și la Quinquenais, adică două mii cinci sute de călăreți înzăuați, șazeci și șase de mii pedestrime, douăzeci și șase de mii tunari, două sute guri de foc, douăzeci și două de mii săpători și șase mii călărime ușoară, toți împărțiți în cete bine întocmite, avînd socotitorii lor, potcovarii, artelnicii, armurierii și celelalte ajutoare trebuincioase pentru purtarea războiului. Ostașii erau atît de dibaci în mînuirea armelor și atît de bine înzestrați; atît de strîns uniți în jurul fiecărui steag și răspunzînd atît de grabnic la poruncile căpitanilor; atît de repezi la fugă, atît de tari în bătălie și atît de isteți în primejdie, încît, dacă ar fi să caut o asemănare pentru rînduiala cu care se avîntau la luptă, m—aș gîndi mai degrabă la niște tuburi de orgă, ori la roțițele unui ceasornic, decît la o oaste de lefegii.

Întorcîndu—se Taiellemne acasă, i s—a înfățișat lui Picrocol și i—a povestit cu de—amănuntul ce văzuse cu ochii și ce pătimise el însuși. L—a sfătuit ră cadă la învoială cu Grandgousier, care după socotința lui era omul cel mai bun din lume. I—a mai spus, că nici un rost n—avea să dea năvală cu atîta înverșunare asupra unui vecin din partea căruia nu avusese nicidecum vreo supărare. Toate acestea numai pagubă și nenorocire îi vor aduce, nefiind puterea lui atît de mare, încît Grandgousier să n—o poată răpune.

Nici n—a sfîrșit bine vorba, că Repezel a strigat:

— Nefericit e regele care ajunge să fie slujit de asemenea oameni lesne de năimit, cum îl cunosc acum pe Taiellemne. Atît de puțin seamănă vitejia lui cu ceea ce a fost, încît după cum văd, s—ar fi dat bucurios de partea vrăjmașilor, și ca un trădător ar fi luptat împotriva noastră, dacă dușmanii s—ar fi învoit să—l primească în slujba lor; dar după cum cinstea e de toți prețuită, fie prieteni ori dușmani, tot astfel ticăloșia se dă pe față lesne și e zvîrlită la o parte, ca o zdreanță. Vrăjmașul se slujește bucurios de mișei și de vînzători dar cu aceeași scîrbă îi disprețuiește.

Auzind aceste vorbe de ocară și neputînd a se mai stăpîni, Taiellemne a scos sabia și l—a străpuns pe Repezel, puțin mai sus de țîța stîngă, ucigîndu—l pe loc. Apoi a tras fierul din pieptul celui mort și a spus liniștit:

— Așa să piară toți cei care pe slujitorii credincioși îi hulesc!

Picrocol a fost cuprins dintr—o dată de o cumplită mînie, și văzînd în mîna lui Taiellemne sabia cea scumpă și teaca atît de frumos împodobită, a răcnit:

— Ticălosule, ai primit în dar acest fier ca să ucizi în fața mea, mișelește, pe cel mai iubit prieten al meu, pe Repezel?

Apoi a poruncit arcașilor să—l rupă în bucăți, ceea ce s—a săvîrșit cu atîta cruzime, încît toată încăperea s—a înroșit de sînge. Pe Repezel l—au îngropat cu mare cinste, iar trupul lui Taiellemne a fost zvîrlit într—un șanț, dincolo de zidurile cetății.

Vestea despre această cruntăucidere s—a împrăștiat în rîndurile oștii întregi și mulți au început să mîrîie împotriva lui Picrocol, pînă cînd căpitanul Cotoi i—a spus:

— Măria ta, nu știu în ce fel se vor sfîrși toate acestea. Oamenii au început să șovăie. Rîndurile lor se răresc și merindele se împuținează. Vrajmașii s—au întărit. Dacă vor porni să ne lovească, ne vor prăpădi cu totul.

— Pîrț ! a răspuns Picrocol. Țipi ca un tipar de apă dulce înainte de—a fi jupuit. Lasă—i să vie!

CAPITOLUL XLVIII. Cum I—a împresurat Gargantua pe Picrocol și i—a nimicit toată oastea

Gargantua a luat sub porunca lui întreaga oaste. Tatăl său a rămas *în* cetate, îmbărbătind pe oșteni cu vorbe bune, el a făgăduit daruri bogate tuturor celor care vor fi săvârșit fapte de vitejie.

Ajungând la vadul Vedei, oastea a trecut pe malul dimpotrivă, în luntre și pe poduri plutitoare, fără să mai facă popas. Ținând seamă de așezarea cetății, care era zidită pe—o înălțime priicoasă, Gargantua a hotărât să aștepte căderea nopții. Dar Gimnast a spus:

— Măria ta, știi cum sînt francezii; dacă vrei să faci o ispravă cu ei trebuie să—i iei repede. Atunci se dovedesc mai aprigi decît diavolii; dar dacă—i lași pe tînjală, se moleșesc mai rău ca muierile. De aceea, eu aș zice să nu mai zăbovești, ci, după ce oamenii își vor astîmpăra foamea și vor mai răsufla puțin, să—i pornești la luptă de îndată.

Gargantua a găsit sfatul bun și și—a rînduit oastea de—a lungul cîmpului de bătălie, lăsînd ajutoarele în partea dinspre deal. Călugărul a luat cu el șase cete de pedestrași dimpreună cu două sute de lăncieri, și cu multă băgare de seamă a trecut prin mlaștini, pînă mai sus de Puy, pe drumul Loudon—ului.

Între timp s—a dezlănțuit bătălia. Oamenii lui Picrocol nu știau ce să facă: să iasă din bîrlog în întîmpinarea dușmanului? sau să stea cuibăriți în cetate, așteptînd? Dar Picrocol, în fruntea cîtorva pîlcuri de lăncieri, s—a repezit furios dincolo de ziduri, fiind primit ca la nuntă, cu o grindină de ghiulele, care se abăteau dinspre coasta unde Gargantua așezase tunurile. Cei din cetate răspundeau cum puteau mai bine, dar fără nici un folos, căci împușcăturile lor băteau prea sus și nu ajungeau la țintă. Vreo cîțiva din ceata lui Picrocol, scăpînd de sub bătaia puștilor, s—au aruncat valvîrtej asupra alor noștri, dar s—au pomenit împresurați și azvîrliți la pămînt. Au încercat să dea înapoi, dar călugărul le—a tăiat calea, risipindu—i în neorînduială. Cîțiva din oștenii lui Gargantua au pornit asupra lor să—i căsăpească, dar fratele Ioan i—a oprit de teamă să nu se resfire prea mult pe cîmp în urmărirea fugarilor, iar cei din cetate să nu tabere asupra lor zărindu—i împrăștiati. Așteptînd o bucată de vreme și văzînd că dușmanul nu se mai arată, călugărul a trimis pe ducele Frontist la Gargantua, îndemnîndu—l să cuprindă coasta din stînga dealului, pentru a—l împiedica pe Picrocol să se întoarcă pe poarta cea mare în cetate. Ceea ce Gargantua a îndeplinit în grabă, trimițînd într—acolo patru companii din garda lui Sabast; dar nici n—au atins bine creasta și s—au întîlnit față—n față cu Picrocol și cu lăncierii care îl urmau în retragere. Oamenii lui Gargantua s—au aruncat asupra lor lovindu—i cu toată puterea; dar ghiulelele și săgețile zvîrlite de pe ziduri le pricinuiau alor noștri pierderi grele. Văzînd aceasta, Gargantua n—a mai zăbovit și a pornit în ajutorul lor, bătînd vîrtos cu toate puștile acea parte a cetății și silind întreaga oaste dușmană să se strîngă în apărarea locului primejdut.

Iar călugărul, dîndu—și seama că zidurile sub care se găsea rămăseseră fără pază și fără apărare, s—a năpustit cu o mîna de oameni asupra meterezelor și le—a cuprins lesne; fiindcă orice oaste care izbește fără veste, mai multă spaimă stîrnește în rîndurile dușmanului, decît aceea care nu se bizuie decît pe puterea ei. S—a ferit fratele Ioan să facă cel mai mic zgomot, pînă cînd toți ai lui au ajuns pe creasta zidului; numai cei două sute de lăncieri au rămas în vale, pentru a face față oricărei împrejurări neașteptate.

Înfiorînd întreg văzduhul de strigăte, fără a mai întîlni vreo împotrivire, călugărul cu cei din ceata lui se năpustiră asupra străjerilor din poartă omorîndu—i pe toți. Au deschis poarta și au dat drumul în cetate celor două sute de lăncieri; apoi au pornit în goana mare către poarta de la răsărit, unde era învîlmășeala cea mare; izbind pe dușman din spate I—a dat peste cap.

Cei din cetate, văzîndu—se copleșiți și împresurați, de toate părțile, de ostașii lui Gargantua, s—au dat prinși în mîna călugărului, cerîndu—i îndurare. Fratele Ioan le—a poruncit să lepede armele, după care, gonindu—i din urmă, i—a grămădit și i—a încuiat prin biserici, avînd grijă să strîngă de peste tot crucile de lemn și să pună pază la uși, ca nu cumva vreunul să fugă.

Deschizînd poarta de la răsărit, călugărul a ieșit afară din cetate în ajutorul lui Gargantua. Picrocol, crezînd că sînt ai lui, a prins curaj și și—a mai strîns o dată rîndurile, pînă ce Gargantua a strigat:

— Frate Ioane! Prietene! Bine—ai venit!

Atunci, dîndu—și seama că e pierdut, Picrocol a luat—o la goană ca un **besmetic**, cu toată ceata după el. Gargantua i—a fugărit pînă aproape de Vaugaudry, tăind la ei și ucigîndu—i. Apoi a poruncit

trîmbițașilor să sune sfîrșitul luptei.

CAPITOLUL XLIX. Cum a fugit Picrocol, ce nenorociri l—au ajuns și ce—a hotărît Gargantua după sfârșitul luptei

În prada deznădejdiei, Picrocol a încercat să răzbată spre Ile—Bouchard, dar pe drum, aproape de Riviere, calul i s—a poticnit și s—a rostogolit în șanț. Cuprins de furie, Picrocol a tras sabia și l—a înjunghiat. Neavînd alt fugar la îndemînă s—a repezit să încalece pe măgarul care trăgea la moară, dar morarii au prins de veste, l—au luat la bătaie, l—au dezbrăcat, gol—golul și i—au aruncat pe umeri în batjocură un sac zdrențuit.

Regele becisnic a plecat ca vai de el mai departe. Trecînd gîrla la Port—Huaulx, a întîlnit o babă—vrăjitoare, căreia i—a povestit prin ce—a trecut; iar zgripturoaica i—a profețit că va ajunge din nou rege, cînd vor face plopilor pere și răchita micșunele. De la această întîmplare nu se mai știe ce s—a ales din Picrocol. Am auzit deunăzi că ar fi ziler la Lyon și că e tot atît de negru la suflet ca și altădată. Umblă serti—ferti și întrebă pe unii și pe alții, dacă plopilor vor face pere în ăst—an, nădăjduind ca la culesul lor să—și redobîndească domnia.

După ce a curățit locul de dușmani, Gargantua și—a numărat oamenii, aflînd cu bucurie că prea puțini căzuseră în luptă, printre care vreo cîțiva din pedestrirea căpitanului Tolmer. Ponocrat se alesese cu o lovitură zdravănă în platoșă. Gargantua a împărțit hrană ostașilor pe căprarii, poruncind socotitorilor să plătească tot ce cumpără cu bani peșin. Ținînd seama că cetatea era acum a lui, nu voia să pricinuiască nicăieri nici o pagubă. Oamenii, după ce se vor fi ospătat, să fie chemați în piața cea mare a orașului și să i se dea fiecăruia leafa pe—o jumătate de an.

Acestea îndeplinindu—se, Gargantua a strîns resturile oștii lui Picrocol, cu prinții și căpitani în frunte, vorbindu—le după cum urmează:

CAPITOLUL L. Cuvântarea lui Gargantua către învinși

„Părinții și strămoșii noștri așa s—au deprins și mintea astfel îi povățuia, că voind a preamări amintirea bătăliilor câștigate, mai bucuroși înălțau prin bunătatea lor porți și altare în inima potrivnicilor, decât ziduri de piatră pe pământurile ce le—au cuprins. Ei prețuiau mai mult recunoștința pe care dărnicia lor o sădea în cugetele vii, decât epitafurile fără grai, scrise pe columne, pe arcuri de triumf ori pe piramide, supuse măcinșului vremii și pizmei oamenilor. Vă aduceți aminte de bunăvoința pe care înaintașii noștri au arătat—o bretonilor, după ce i—au înfrînt la Saint—Aubin—du—Cormier și cînd fu dărimată cetatea Parthenay. Ați aflat de asemeni, și aflînd n—ăți putut să nu vă minunați de îngăduința ce—au dovedit—o față de păgînii din Spania, care prădaseră, pustiiseră și trecuseră prin foc și sabie întreg țărmul Mării, de la Olonne la Thalmondois. S—a umplut cerul de laudele și mulțumirile pe care părinții voștri și voi înșivă i le—ăți adus, cînd Alfarbal, regele Canariei, pornit în nesățioasa lui poftă de avere să jefuiască ostroavele Armoricului și toate ținuturile vecine, a fost biruit într—o luptă pe apă și prins de tatăl meu, Dumnezeu să—l apere și să—l ocrotească. Oricare alt rege ori împărat, chiar dintre cei care se numesc pe sine creștini, l—ar fi pedepsit fără cruțare, azvîrlindu—l în temniță și silindu—l să se răscumpere cu bani grei. Tatăl meu s—a purtat cu el blînd și prietenos. L—a găzduit în palatul său și, alduindu—l cu negrăită milostenie, i—a dat răvaș de drum și l—a trimis acasă încărcat de daruri, de vorbe bune și multe alte dovezi de prietenie. Ce s—a întîmplat după aceea? Reîntors în țara lui, Alfarbal a adunat pe toți prinții și pe toți dregătorii, arătîndu—le omenia de care s—a bucurat și cerîndu—le sfatul, pentru a da în fața lumii întregi o dovadă a inimii lor voitoare—de—bine, drept răspuns la cinstita noastră bunăvoință. Într—un singur glas au hotărît să ne îmbie toate pământurile și moșiile lor, întreg regatul, lăsîndu—ne puterea deplină de—a hotărî asupra lor, după bunul nostru plac. Alfarbal însuși s—a înapoiat curînd în fruntea a nouă mii treizeci și opt de corăbii încărcate, aducînd cu el nu numai bogățiile sale și ale neamului său regesc, ci avutul mai tuturor țărilor stăpînite de el; căci pe țărmul de unde pornise și oriunde a poposit în drumul său, s—au strîns mulțime de oameni, aruncînd în corăbii aur, argint, inele, giuvaeruri, mirodenii, balsamuri și miresme, pelicani, maimuțe, arici și alte vietăți. N—a rămas nici un urmaș de neam mai înstărit, care să nu aducă în dar ce—avea la casa lui mai de preț. Sosind la noi, Alfarbal s—a închinat înaintea tatălui meu și a vrut să—i sărute picioarele; dar tatăl meu nu l—a lăsat ca astfel să se umilească, ci l—a îmbrățișat față de toți ca pe un prieten, iar darurile aduse nu s—a învoit să le primească, fiind din cale—afară de scumpe. Alfarbal s—a legat să—i fie rob pe viață cu întreg neamul lui, ceea ce de asemeni tatăl meu n—a primit, socotind că nu era lucru drept.

Alfarbal a întocmit atunci un hrisov, prin care ne—a lăsat nouă toate pământurile și întregul lui regat, dînd pentru aceasta învoire scrisă, iscălită cu mîna lui și întărită de mărturia celor îndrituiți a o face. Nici această danie n—a fost primită; pergamentul a fost aruncat în foc, iar tatălui meu i—au lăcrimat ochii de bucurie, văzînd cinstea minunată și cugetul drept al canarienilor. Prin vorbe potrivite și cu grijă alese i—a încredințat, că purtarea lui nu era vrednică de atîta răsplată, iar binele pe care li—l făcuse nu prețuia mai mult ca podoaba unui nasture; dacă le—a arătat oarecare îngăduință, era de datoria lui s—o facă. Dar Alfarbal cu atît mai mult stăruia să—și arate mulțumirea și să—i ridice în slavă bunătatea. Și sfîrșitul sfîrșitului care a fost? În loc de o răscumpărare smulsă prin silnicie, pentru care am fi putut să cerem de douăzeci de ori o sută de mii de scuzi luînd ostatici pe fiii lui vîrstnici, Alfarbal s—a legat singur să ne plătească, an de an, un tribut de două milioane, aur curat de douăzeci și patru de carate, pe care ni l—a numărat, din primul an, fără amînare. În al doilea an, canarienii ne—au plătit, de bună—voia lor, douăzeci și trei de sute de mii de scuzi, în al treilea, douăzeci și șase de sute de mii, în al patrulea, trei milioane, și tot astfel pînă cînd ne—am văzut siliți noi înșine să—i rugăm a nu se mai socoti datori cu nimic. Aceasta e puterea recunoștinței, căci vremea care șterge și macină totul, face să crească și să sporească fapta frumoasă; iar binele pe care l—ai dăruit o dată unui om cu mintea sănătoasă, neconținut rodește în sufletul lui curat și în dreapta lui amintire. Nevoind, așadar, să trec peste bunătatea moștenită de la străbunii mei, vă las în voia voastră, nesupărați și stăpîni pe viață ca și pînă acum. Mai mult decât atît, la plecare veți primi fiecare simbria pe trei luni, ca să vă puteți reîntoarce acasă, în mijlocul alor voștri. Șase sute de lăncieri și opt mii de pedestrași vă vor însoți și vă vor apăra, sub ascultarea scutierului meu Alexandru, ca să nu fiți cumva supărați pe drum de țărani. Dumnezeu să vă ajute! Îmi pare rău din toată inima, că Picrocol nu se află printre voi. L—aș fi făcut să înțeleagă, că n—am voit

acest război; nici să—mi măresc avutul, nici să—mi sporesc renumele. Dar, fiindcă s—a făcut el însuși nevăzut și nu poate fi aflat nicăieri, voiesc ca regatul să rămână fiului său, care nevrîstnic fiind, căci n—a împlinit încă cinci ani, va sta sub îndrumarea și privegherea prinților mai bătrâni și a învățaților țării.

Și fiindcă regatul, lăsat în părăsire, s—ar destrăma cu totul dacă ar cădea pradă lăcomiei unor cîrmuitori nesățioși, vreau și hotărâsc ca Ponocrat să privegheze asupra lor cu toate drepturile, rămînînd alături de regescul prunc, pînă cînd acesta va fi în stare prin priceperea lui să cîrmuiască singur țara. Socotesc, de asemeni, că a ierta cu pripită și neprevăzătoare ușurință pe răufăcători, ar însemna să—i îndemnăm mai departe la jaf și ticăloșie prin îngăduința pe care le—am arătat—o. Tot astfel Moise, care a fost în vremea lui cel mai blînd dintre oameni, pedepsea cu strășnicie pe toți cei din neamul lui Izrael care se răzvrăteau. Împăratul Iuliu Cezar, cel atît de darnic, despre care Cicero spunea că puterea îi dăduse bogăție ca să poată s—o împartă altora, știa în mărinimia lui să ierte pe cei greșiți ajutîndu—i să se întoarcă pe calea dreaptă, dar lovea fără cruțare pe ațîțătorii la răscoală. Avînd în fața noastră aceste pilde, vă cerem ca înainte de plecare să ne dați pe drăgălașul Marquet, care prin purtarea lui neobrăzată a fost pricina acestui război; apoi pe ceilalți plăcintari, care s—au făcut vinovați de a nu—l fi ținut în frîu, și în sfîrșit pe acei sfetnici, căpitani și dregători ai lui Picrocol, care l—au ațîțat, l—au lingușit și l—au îndemnat să treacă dincolo de hotarele dreptului său pentru a tulbura liniștea noastră."

CAPITOLUL LI. Cum au fost răsplătiți luptătorii după biruință

Aceasta a fost cuvântarea lui Gargantua, după care i s—au adus toți răsculații ce—i ceruse, afară de Baltag, Ceapămică și Baligă, care, cu șase ceasuri înainte de luptă, se făcuseră nevăzuți, fugind val—vîrtej, fără să mai privească înapoi și fără să răsuflă, unul pînă pe valea Laignal—ului, altul pînă la pasul Vyre, iar al treilea pînă în Longroine. Mai lipseau doi plăcintari, care între timp muriseră. Celorlalți nu le—a făcut Gargantua nici un rău, ci i—a trimis să învîrtească la teascurile tiparniței, pe care tocmai în zilele acelea o pornise. Pe cei căzuți în luptă i—a îngropat cu toată cinstea cuvenită; pe unii în valea Noirette—i, pe ceilalți în cîmpul de la Bruleveille. Răniții au fost adăpostiți în Spitalul cel Mare. Socotind pagubele pricinuite orașului și locuitorilor lui, le—a plătit pe toate cu bani numărați, după mărturia făcută sub jurământ de fiecare. Apoi a întărit cetatea, punînd străji pretutindeni, pentru a feri orașul de alte tulburări.

Despărțindu—se de oștenii lui, a mulțumit tuturor celor care luaseră parte la luptă, trimițându—i să ierneze în taberele lor. A oprit numai pe cîțiva din Legiunea de Fier, a X—a, precum și pe căpitani de steag, ducîndu—i laolaltă în fata lui Grandgousier. La vederea lor, unchiașul s—a bucurat cum nu se poate spune și i—a adunat pe toți la un mare ospăț; cel mai minunat din cîte s—au pomenit de pe vremea regelui Assur. Ridicîndu—se de la masă, Grandgousier a împărțit vitejilor întreaga zestre a sufrageriei sale, în greutate de opt sute de mii paisprezece bizanți de aur: tăvi mari, castroane, talere întinse și talere adînci, potire, căni, sfeșnice, pocaluri, blide și căldări de argint, cutii pentru cofeturi și alte vase, numai de aur curat și de argint, nemaipunînd la socoteală pietrele nestemate, giuvaierurile smălțuite și alte podoabe, prețuind prin frumusețea lor mai mult decît aurul și argintul din care erau lucrate. Nu numai atît. A numărat în mîna fiecăruia, din visteria lui, cîte douăsprezece sute de mii de scuzi, iar pe deasupra le—a dăruit pe veci (dacă nu mureau fără urmași) pămînturile și castelele vecine, după cum le era mai la îndemînă. Pe Ponocrat l—a așezat la Roche—Clermaud, pe Gimnast la Couldray, pe Eudemon la Montpensier, pe Tolmer la Rivau, pe Ithybol la Montsoreau, pe Acames la Cande, pe Sabast la Gravot, pe Alexandru la Quinquenais, pe Sofronie la Ligre și așa mai departe.

CAPITOLUL LII. Cum a ctitorit Gargantua mănăstirea din Telem pentru fratele Ioan

Mai rămăsese nerăsplătit numai fratele Ioan. Gargantua voise să—l facă stareț la Seuille, dar călugărul n—a primit. I—a îmbiat apoi mănăstirea Bourgueil sau pe cea de la Saint—Florent, care i—o plăcea din ele sau pe—amîndouă de—ar fi dorit. Fratele Ioan a răspuns însă hotărît, că nu vrea să—și facă de lucru cu călugării; nici să le poarte de grijă, nici să le poruncească. „Cum aş putea (zicea el) să cîrmuiesc pe alții, cînd nu—s în stare să mă stăpînesc nici pe mine. Dacă socotești că ți—am fost de folos — și aş putea să—ți mai fiu — îngăduie—mi să înalț o mănăstire după gîndul meu.”

Rugămintea aceasta i—a plăcut lui Gargantua, care i—a dat în seamă întreg ținutul Telemei, pînă la apa Loarei, cam două leghe depărtare de pădurea din Port—Huault; iar călugărul s—a legat să întemeieze o așezare mănăstirească, fără asemănare în toată lumea.

— Mai înainte de toate, a spus Gargantua, să nu ridici împrejurul ei ziduri de cetate, cum sînt celelalte mănăstiri, dinadins întărite și de restul lumii despărțite.

— Drept ai vorbit! Zidurile despărțitoare sînt rău—sfătuitoare. În țarcul închis cu muruială se—aude numai mîrîială; cei de dincolo de poartă, pizmă și necaz ne poartă, iar noi, din chilii tînjim și unii pe alții ne bîrfim.

Fiindcă la unele tagme călugărești e obiceiul, ca de cîte ori pătrunde în mănăstire o femeie (vorbesc despre cele cucernice și rușinoase), să se spele cu leșie locul pe unde a călcat, fratele Ioan a hotărît, la rîndu—i, ca treaba aceasta să se facă temeinic și cu băgare de seamă, ori de cîte ori s—ar strecura în mănăstire (din întîmplare) un călugăr sau o maică. Și, pentru că în celelalte mănăstiri din lume toate trebile sînt socotite, și orînduite de la ceas la ceas, fratele Ioan a statornicit ca în mănăstirea lui să nu fie, nicăieri, nici cadran, nici ornic, ci toate să se îndeplinească după nevoie și la vremea lor.

— E adevărat, a spus Gargantua, că ținînd socoteala ceasurilor, pierzi vremea degeaba. Ce folosești? Nu se poate închipui o neghiobie mai mare decît să—ți rînduiești viața după bătaia clopotului și nu după simțul cel bun și judecata minții.

Pe vremea aceea nu se călugăreau decît femeile chioare, șchioape, gheboase, strîmbe, zălude, pocite sau betege, ca și bărbații ologi din naștere, răpciugoși, nerozi sautrîndavi. (— „La drept vorbind, a spus fratele Ioan, cînd femeia nu—i nici harnică și nici frumoasă, ce faci cu ea?” — „O trimiți la mănăstire”, a răspuns Gargantua. — „Să facă umbră pămîntului”, a spus călugărul.) Așadar, s—a hotărît ca în mănăstirea fratelui Ioan să fie primiți numai bărbați întregi, zdraveni și frumoși, iar femeile să fie tinere, plăcute și, mai ales, bine făcute.

Fiindcă în mănăstirile de maici, bărbații nu puteau să pătrundă (decît fără voie și pe ascuns), s—a statornicit ca în mănăstirea fratelui Ioan femeile să n—aibă drept de intrare în lipsa bărbaților, precum nici bărbații, dacă nu s—ar afla pe—acolo nici o femeie.

Și pentru că, atît maicile cît și călugării, o dată intrați în mănăstire, erau legați, după un an de încercare, să rămîna monahi și călugărițe toată viața, s—a hotărît ca din mănăstirea fratelui Ioan, atît bărbații, cît și femeile, să poată pleca oricînd vor pofti, în plină și desăvîrșită voie.

Și fiindcă, îndeobște, călugării făceau trei legăminte: de înfrînare, de sărăcie și de ascultare, s—a hotărît ca în mănăstirea fratelui Ioan fiecare să—și poată lua femeie, să aibă avere și să trăiască după bunul său plac.

Vîrsta legiuită pentru a intra în mănăstire s—a statornicit după cum urmează: femeile de la zece la cincisprezece ani, bărbații de la doisprezece la optsprezece.

CAPITOLUL LIII. Cum a fost zidită și înzestrată mănăstirea telemiților

Pentru zidirea și înzestrarea mănăstirii, Gargantua a dat, bine numărați, douăzeci și șapte de sute și opt mii treizeci de miei cu lână creată, plătiți în fiecare an pînă ce întreaga lucrare va fi sfîrșită; a mai pus la o parte, din dările de la Divemille, șase sate șazeci și nouă de mii de scuți însoșiți și tot atîția înstelați.

Pentru a întregi avutul și gospodăria mănăstirii, i—a dăruit de veci douăzeci și trei de sute nouă mii cinci sute paisprezece roze de aur englezești în scrisuri de pămînt, fără nici o sarcină și pe de—a întregul răscumpărate, urmînd ca dobînzile să fie numărate în fiecare an, la poarta mănăstirii. A iscălit și a întărit cu pecetea lui toate aceste danii.

Mănăstirea era o zidire în șase laturi. La cele șase unghiuri ale ei se ridicau șase turnuri înalte și rotunde, întru totul asemenea, avînd fiecare o grosime de șazeci de pași.

Apa Loarei curgea pe lîngă turnul numit Arctic. Spre răsărit se înălța turnul Calear, apoi celelalte patru: Anatol, Mesembrin, Hesper și Crier. Depărtarea de la un turn la altul era de o sută de pași. Clădirea întreagă avea șase caturi, socotind și pivnițele. Catul al doilea era boltit ca o toartă de paner, iar celelalte caturi se arcuiau în brîuri de piatră, cioplite după chipul unor crengi de vîsc, cu sprîncene încondeiate deasupra ferestrelor. Acoperișul era din țigle arse, îmbrăcate în cămașă de plumb, iar sub marginea lui erau rînduite tot felul de chipuri bine potrivite și frumos aurite. Olanele pentru scurgerea ploii, zugrăvite cu aur și în albastru, erau prinse de zid între ferestre și dădeau în șanțurile care purtau apa pe sub temeliile casei pînă la rîu.

Clădirea se ridica de o sută de ori mai măreață decît castelele din Bonivet, Chambord sau Chantilly, căci cuprindea nu mai puțin de nouă mii trei sute treizeci și două de locuințe, avînd fiecare iatac, cămară, odaie de lucru, altar de rugăciune și ieșire spre sala cea mare. Înăuntrul clădirii, străbătînd fiecare turn, suia o scară răsucită în chip de melc, cu trepte tăiate în porfir, piatră arabă și marmură însîngerată; lungimea fiecărei trepte era de douăsprezece picioare, iar grosimea ei de trei degete. Doisprezece stîlpi sprijineau scara de la un cat la altul.

Lumina pătrundea pe locurile de odihnă ale scării prin două arcade frumoase de templu vechi, care mărgineau o încăpere cu ferestre înalte, de aceeași lărgime ca și scara. Treptele urcau pînă sub aripa acoperișului, răspunzînd, de fiecare parte, într—o sală mare de unde se despărțeau celelalte odăi.

De la turnul Arctic pornind și pînă la Crier se înșirau rafturi mari cu felurite cărți în limba greacă, latină, ebraică, franceză, toscană și spaniolă, rînduite după cuprinsul lor.

Drept la mijloc se desfăcea o scară minunată, prin care, intrînd de—afară, treceai pe sub o boltă largă de treizeci și șase de coți. Scara era atît de cuprinzătoare, încît șase ostași înarmați cu sulite în cumpănire puteau să urce, umăr la umăr, pînă în vîrfurile ei.

Turnul Anatol era legat de Mesembrin prin mai multe săli mari și frumoase, pe care se vedeau zugrăvite fapte de vitejie din vremurile vechi, întîmplări deosebite și priveliști din toate ținuturile lumii. De aici pornea altă scară, asemenea celor care coborau pînă pe țărmul rîului. Pe ușa de la intrare se aflau scrise, cu slove vechi, cele ce urmează:

CAPITOLUL LIV. Pisania scrisă pe poarta cea mare a mănăstirii din Telem

*Să nu intrați, fățarnici și bigoți,
Maimuțe rebegite, ipocriți,
Gămani coborîtori din ostrogoți,
Cu gît sucit și capete de goți,
Călugări desfrînați și urgisiți,
Țircovnici păduchioși și nărăviți,
Gîlcevitori, măsluitori de cărți,
Mutați—vă năravu—n alte părți!
Fapta voastră rea în grădina mea
De s—ar oploși,
M—ar înăbuși
Și m—ar îneca
Fapta voastră rea.
Să nu intrați, clănțai nesățioși,
Jălbari și scribi ce jăcmăniți norodul,
Ticluitori de pîre, mincinoși,
Juzi ucigași, ce ne vînați cu codul
Mai rău decît pe clinii cei rîioși,
În ștreang, de gît să vi se strîngă nodul!
Zbierați aiurea, că—n această casă
De pricini și de certuri nu ne pasă.
Cu pricini și ceartă
Nimeni nu ne ceartă,
Viețuim în pace;
Numa—n voi mai zace
Ura ce vă poartă
Cu pricini și ceartă.
Să nu intrați, voi lacomi cămătari,
Pleșcari de pantahuze, lipitori,
Cotoi vicleni, mișelnici dobîndari,
Zgîrciți îngropători de bani murdari.
Scuipați—vă spurcatele comori,
Ați supt destul, flămînzi socotitori,
Lingăi cu mațul spart și chip pocit,
Aici ospățul vostru s—a sfîrșit!
Față otrăvită
De fiară lihnită,
Piei din calea mea,
Du—te, piază—rea,
Moartea să te—nghită,
Față otrăvită!
Să nu intrați, nerozi și gugumani,
Irozi bătrîni, zăluzi și cîrcotași,
Semănători de vrajbe, bădărani
Din ceata lui Tîndală, țopîrlani,
Greci sau latini, la fel de pătimași
Nici voi, rîioși, betegi și nărăvași,
Urlați pe cîmp cu lupii răpănoși,
Huliți de lume, scîrnavi și buboși!
Cinste și plăcere*

*Inima ne cere,
Bună mulțumire,
Veselă—nvoire,
Trupuri în putere,
Cinste și plăcere.
Intrați, cinstiți și vrednici cavaleri,
Bine—ați venit și bine—ați revenit,
Tovarăși buni de jocuri și plăceri!
În orice vreme, ca pe niște veri,
Pe oamenii de cinste i—am cinstit,
Oricât au fost de mulți, i—am mulțumit,
Glumeți și sprinteni, veseli și vioi,
Prietenii multdoriți, poștiți la noi!
Prietenii iubiți,
Oaspeți străluciți,
La inimă darnici,
La pahare harnici,
Fiți bineveniți,
Prietenii iubiți !
Intrați, toți cei ce—n lume, cu dreptate
Cuvîntul din Scripturi îl tălmăciți.
Veți fi păziți la noi ca—ntr—o cetate,
Feriți de răzbunări și strîmbătate
Și de otrava celor rădăciți.
Aici, credința dreaptă s—o zidiți.
Să biruiți în pilde și—n cuvinte
Pe stricătorii legii cele sfinte.
Din sfînta Scriptură,
Dreaptă—nvățătură
Veniți să vă dăm
Și toți să luăm
Cuminecătură
Din sfînta Scriptură.
Intrați de voie, tinere domnițe,
Veniți la noi cu suflet liniștit,
Sfioase și sprințare porumbițe,
Frumoase doamne, nobile mlădițe,
La han de bun renume—ați poposit.
Stăpînul care—aici ne—a ctitorit,
Om milostiv și vrednic Gospodar,
Spre cinstea voastră ni l—a dat în dar.
Darul dat în dar,
Nu—i dat în zadar,
Fiecare plată
Culege răsplată,
Și se—ntoarce iar,
Darul dat în dar.*

CAPITOLUL LV. Cum era împărțită clădirea mănăstirii din Telem

În mijlocul curții celei mari se ridica o minunată fântână de alabastra — trei zîne albe purtau pe brațe cornurile încărcate ale belșugului, iar apa le țîșnea prin sîni, prin gura, prin urechi, prin ochi și prin celelalte despicături ale trupului. Partea de clădire care dădea spre curtea cea mare era înălțată pe stîlpi groși de casidoniu și de porfir, alcătuind frumoase bolți romane, înăuntru se despărțeau de—a lungul mai multe săli încăpătoare, zugrăvite cu picturi frumoase și împodobite cu coarne de cerb, de inorog, de rinocer, de hipopotam, dinți de elefant și alte trofee rare.

Odăile femeilor cuprindeau aripa care se întindea de la turnul Arctic pînă la poarta Mesembrinei. Bărbații erau așezați de cealaltă parte. Între cele două turnuri în fața iatacurilor destinate femeilor, se afla, spre desfătarea lor, locul de alergare al cailor numit *hipodrom*; apoi un teatru și un șir de minunate băi, înzestrate cu toate cele de trebuință; coborai în apă pe trei trepte, iar apa avea mireasmă de mirt.

Lîngă țărnul rîului se întindea o pajiște pentru jocuri, brăzdată de cărări, pe care se pierdeau pașii trecătorului. Între celelalte două turnuri mai era un loc, dinadins potrivit pentru bătutul mingii. Înspre partea turnului Crier se afla o livadă plină cu pomi de tot felul, frumos rînduiți în mănunchiuri de cîte cinci. La capătul livezii începea un crîng, în care hălăduia o puzderie de vînat cu păr și cu pene. Între celelalte turnuri erau așezate ținte pentru tragerea cu arcul, cu arbaleta și cu archebuza. Cămărilor se aflau dincolo de turnul Hesperiei, la catul întîi; grajdurile, sub cămări; tot acolo se aflau, șoimii—vînători și celelalte păsări de pradă: vultani, acvile, ulii și ereți, aduși de departe, din Creta, din Veneția și din Sarmația, bine învățați de meșteri pricepuți, să se abată peste cîmp și să aducă la poruncă sălbăticiunile ce le ieșeau în cale. Odăile cu cele trebuincioase pentru vînătoare se găseau mai departe în drumul spre crîng.

Toate sălile, încăperile și cămărilor aveau pereții zugrăviți cu felurite chipuri, înfățișînd timpurile anului. Podelele erau acoperite cu postav verde; așternuturile minunat împodobite cu horbotă și brodate pe margini cu iglița. În fiecare odaie se afla o oglindă de cleștar, prinsă în chenar de aur curat cu mărgăritare, destul de înaltă ca un om stînd în picioare să se privească în apa ei, întreg. La capătul sălilor ce duceau spre odăile femeilor, se găseau bărbierii, care pieptăneau frumos și stropeau cu parfumuri pe bărbații veniți la taifas. Tot bărbierii aceia aduceau în fiecare dimineață la iatacul femeilor apă de trandafiri, de năramze și de mirt, precum și un vas de mare preț, în care ardeau miresme îmbalsămate.

CAPITOLUL LVI. Cum erau îmbrăcați călugării și călugărițele din Telem

În primii ani de la întemeierea mănăstirii, femeile își croiau rochiile după pofta și plăcerea lor. Apoi, la buna lor voie, au hotărât să se îmbrace toate la fel.

Purtau izmenețe roșii și scurte, care le veneau pînă aproape de genunchi. Marginea de jos a izmenețelor era împodobită cu horbotă aleasă. Calțavetele aveau aceeași culoare ca și brățărilor, strîngînd piciorul deasupra și dedesubtul genunchiului. Încălțările, botforii, condurii și papucii erau de catifea roșie sau viorie, cu vîrful crestat ca o coadă de rac.

Sub cămașă purtau un pieptar ușor de mătase și un jupon de tafta albă, roșie sau sură; iar pe deasupra o fustă țesută în fire de argint, cu frumoase cusături de aur și rîuri împletite din beteală; după cum se arăta vremea, mai caldă sau mai răcoroasă, fusta era de mătase, de damasc ori de catifea (portocalie, verde, argintie, albastră, galbenă, roșie sau albă), de postav auriu, de brocart sau de horbotă. Rochiile, după timpurile anului, erau din pînză cu urzeală de aur și ițe împletite în fire de argint; de satin roșu împodobit cu rîuri de beteală; de tafta albă, albastră, neagră ori castanie; de borangic, de lînică ușoară, de catifea sau de satin țesut cu fire de aur și cusături în fel de fel de fețe.

În unele zile calde de vară purtau, în loc de rochii, mîntăluțe frumoase, potrivite după giuvaerurile cu care se găteau, ori pelerine ușoare de catifea viorie, glugă, ciucuri de aur cu tiv de argint și un șnur împletit din fire aurite, prins la capete în copci de mărgăritare.

Iarna îmbrăcau rochii de tafta, în culorile mai sus amintite, căptușite cu blănuri scumpe, de rîs, de vidră, de lutru calabrez, de zibelină și altele.

Mătăniile, inelele, brățărilor, colanurile erau alcătuite din pietre prețioase: rubine roșii, rubine trandafirii, diamanturi, safire, smaralde, peruzele, granade, agate, topaze, mărgăritare și altele, de toată frumusețea.

Podoaba capului și—o schimbau după starea timpului: iarna se pieptăneau ca toate celelalte femei din Franța; primăvara, ca cele din Spania, vara, ca cele din Țara—turcească. Duminica și sărbătorile, fără osebite, își potriveau părul după obiceiul franțuzesc, mai plăcut și mai cuviincios decît toate celelalte.

Bărbații erau îmbrăcați în felul lor. Purtau ciorapi lungi de lînică sau de mătase roșie, cu alb și negru. Nădragii erau de catifea din aceeași culoare, brodați și fereștruiți după același tipar. Eghileții erau de mătase și armătura lor de aur smălțuit.

Hainele de sărbătoare erau croite din postav țesut cu aur și argint, sau din catifea de culori potrivite după dorință. Hainele bărbătești erau tot atît de scumpe ca și ale femeilor. Cingătoarele aveau aceeași culoare ca și pieptarul; fiecare bărbat purta la șold o sabie frumoasă cu mîner aurit; teaca, îmbrăcată în catifea de culoarea nădragilor, avea vîrful de aur. Jungherul era împodobit la fel. Scufia de catifea neagră, era prinsă în nasturi și inele de aur; împodobită cu o pană albă și presărată cu fluturi de aur și cu mici mănunchiuri de rubine, smaralde și altele.

Bărbații și femeile se înțelegeau atît de bine între ei, încît în fiecare zi se îmbrăcau la fel și purtau podoabe asemănătoare. Ca să nu se întîmple vreo greșeală, cîțiva cavaleri aveau îndatorirea să treacă în fiecare dimineață pe la odăile bărbaților pentru a le spune ce rochii și ce giuvaeruri vor purta femeile în ziua aceea. Căci toate se îndeplineau după dorința femeilor.

Să nu vă închipuiți însă că unii sau altele pierdeau prea multă vreme cu îmbrăcatul acelor veșminte atît de bogate. Cămărașii le pregăteau găteli în fiecare dimineață, iar o seamă de fete—în—casă fuseseră atît de bine învățate, încît într—o clipă femeile ieșeau îmbrăcate din cap pînă—n picioare.

Pentru pregătirea acelor veșminte și găteli, se aflau în jurul pădurii din Telem mai multe acareturi înșirate pe vreo jumătate de leghe, unde se țineau giuvaergiii, șlefuitorii de nestemate, ceaprazarii, croitorii, țesătorii de postavuri, de catifea, de covoare și de velințe; fiecare era priceput în meșteșugul lui și toți lucrau pentru frații și surorile mănăstirii.

Seniorul din Naziclet le pune la îndemînă ștofele, căptușelile și celelalte podoabe, iar în fiecare an șapte corăbii se întorceau din ostroavele Perlata și Canibale, încărcate cu drugi de aur, mătăsuri, mărgăritare și alte mărfuri de preț. Cînd giuvaerurile începeau să îmbătrînescă și își pierdeau strălucirea, le dădeau unui cocoș frumos să le înghită, și ieșeau din el, cu găinațul o dată, mai strălucitoare decît înainte.

CAPITOLUL LVII. Cum trăiau telemiții în mănăstirea lor

Viața în mănăstire nu era supusă nici unor legi, rînduieli ori porunci, întrucît fiecare trăia după voia lui nestingherită și după bunul lui plac. Se ridica din așternut cînd se sătura de somn, bea, mîncă, își vedea de treburi, și se culca din nou, cum și cînd găsea de cuviință. Nimeni nu—l trezea, nimeni nu—i porunceă să se așeze la masă ori să se scoale; nici o silă și nici o constrîngere nu—l zorea. Așa hotărîse Gargantua. Întreaga lege a mănăstirii se cuprindea în aceste patru cuvinte:

FĂ CE—ȚI PLACE!

Oamenii liberi și de neam bun, doritori de plăcută însoțire, au din firea lor înclinări cuminiți și cuviincioase, ferindu—se de orice rele deprinderi; dar atunci cînd sînt supuși prin silnicie să sufere umilințele robiei, ei pierd rîvna de a trăi în cinste, căutînd să sfărîme jugul ce—i apasă. Căci așa ne—a fost dat: să ne ispitească lucrurile oprite și să poftim a face ceea ce nu ne e îngăduit.

Lăsați în voia lor, telemiții se împăcau între ei atît de bine, încît, dacă unul singur arăta o dorință, toți ceilalți se grăbeau a—i face pe plac. Era de ajuns ca oricare din ei să spună: — „Hai să bem!” și toți se apucau de băut. Dacă altul zicea: — „Hai să jucăm!”, toți veneau să joace. — „Hai să ne plimbăm în pădure!”, toți porneau la plimbare. Cînd ieșeau la vînătoare, femeile călăreau pe cai buiestrași, frumos înșeuăți, ținînd în pumnul lor mic, înmănușat, un uliu ori un erete; bărbații purtau șoimii.

Erau toți deprinși numai în cele alese; nu se afla printre ei nici unul care să nu știe a citi, a scrie și a cînta din cele mai plăcute instrumente; fiecare vorbea cinci—șase limbi, pricepîndu—se să alcătuiască povestiri și să potrivească stihuri.

Nu se mai pomeniseră nicicînd cavaleri atît de viteji și atît de chipeși, mai îndemnatnici și mai iscusiți în mînuirea armelor, călare și pe jos. Niciodată nu se văzuseră femei mai curate, mai drăgălașe, mai puțin mofturoase și mai meștere la lucrul mîinilor, la cusut sau orice altă îndeletnicire potrivită unei femei cinstite și stăpîină pe voia ei.

De aceea, cînd se întîmpla ca vreun tînăr din cuprinsul mănăstirii, fie la îndemnul părinților, fie din altă pricină, să părăsească într—o bună zi așezările Telemei, de foarte multe ori lua cu sine pe femeia căreia îi fusese prieten credincios și se însura cu ea; și după cum la Telem, în mănăstire, trăiseră cu credință și prietenie unul față de altul, tot astfel rămîneau și în căsnicie uniți pînă la sfîrșitul vieții lor, ca și în ziua cea dintîi în care s—au luat.

N—aș vrea acum să uit a vă împărtăși prevestirea ce s—a găsit la temelia mănăstirii, scrisă pe o tablă mare de aramă. Stihurile ei sunau astfel:

CAPITOLUL LVIII. Profeția găsită la temelia mănăstirii telemiți lor

*Sărmani muritori ce norocul rîvniți,
 Cu inimă tare cuvîntu—mi primiți.
 De e cu puțință ca omul, văzînd
 Mulțimea de stele pe cer luminînd,
 în cartea cu semne să știe—a citi,
 Puțînd să ghicească ce vremi vor veni,
 De—l poartă cu gîndul știința cerească
 A veacului taină din timp s—o cunoască,
 Și—apoi să despice cu minte—nțeleaptă
 Ce soartă în drumul vieții—l așteaptă,
 Voi spune eu însumi, cui vrea să m—asculte,
 Că—n iarna aceasta — și nu—n zile multe —
 Pe locul în care ursita ne paște,
 Un alt soi de oameni curînd, se vor naște;
 Sătui de ședere, stricați de tînjală,
 Stîrni—vor de—a dreptul și fără sfială,
 în lumea întreagă, de sus pînă jos,
 Minie și ceartă și gînd dușmănos.
 Iar cei ce prealesne le—or da ascultare,
 Oricît va fi—n urmă osînda de mare,
 Prieteni și rude porni—vor grămadă,
 Morțiș să se—nfrunte cu hulă și sfadă.
 Uita—va rușinea copilul semeț,
 În bunul lui tată lovînd cu dispreț.
 Iar cînd fi—va ceasul să cadă sus—pușii,
 Porni—vor la luptă cumplită supușii.
 Nici semn de cinstire, nici loc după nume
 Ci toți vor fi una, o singură lume,
 Și vrînd fiecare destinul să—și schimbe,
 Pe culmi să se—nalțe și—n văi să se plimbe,
 Va fi atît umblet și—atîta—mbrînceală,
 Atîta mișcare și—atîta—mbulzeală,
 Cum alta mai mare n—a fost, nici nu este
 Minune cuprinsă—n a lumii poveste.
 Vedeă—vor puzderii de oameni vestiți
 în anii lor tineri de poște—mboldiți,
 Gustînd din plăcerea vieții cu jînd,
 Murînd fără vreme și—n goană trăînd.
 Și toți laolaltă, bocînd în litanii,
 Porniți spre gîlceavă și roși de zîzaniei,
 Veni—vor să umple, haini și pizmași,
 Văzduhul de glasuri, pămîntul de pași.
 Găsi—vor crezare cei răi și netrebnici
 Aceeași cinstire ca oamenii vrednici,
 Și toate vor merge pieziș, fără rost,
 Așa cum le—ndrumă, de—a valma, cel prost,
 Cînd prăul ajunge înalt dregător;
 Potop de rușine atotstricător!
 Potop, spus—am bine, căci reaua—ntocmire
 Va merge—nainte și fără oprire,*

Precum nici pământul robit n—o să scape,
 Decît năpădindu—l noianul de ape.
 Zadarnic lupta—vor voinicii—oțeliți
 Vîltoarea—i va duce, în val înveliți.
 Pe bună dreptate, căci inima lor,
 Ce—acum se cufundă, cu mult prea ușor
 Sărmanele vite puneă să le taie,
 Vărsînd sînge proaspăt, spurcînd măruntaie,
 Și nu pentru jertfe pe—altare cerești,
 Ci pentru flămînde nevoi pămîntești.
 Așa veți pricepe, cu duhul gîndirii,
 Cum toate se—așază în cumpăna firii,
 Ce dor de odihnă din hău va pătrunde,
 în lară nebună—a drăciei rotunde.
 Iar cei ce pămîntu—l cuprind, înrăiți,
 Cu mîna lor strînsă, stăpînii zgîrciți,
 De teamă de—a—l pierde, veni—vor cu lege
 Să—l țină—n robie și—n lanțuri să—l lege.
 Și iată că robul va fi mîntuit,
 De—acela ce însuși cîndva l—a zidit.
 Iar soarele tînăr, în volbura mare,
 Pe valuri apune și nu mai răsare.
 O grea—ntunecime purcede să crească,
 Cu mult mai grozavă ca noaptea firească.
 Pămîntul se—afundă în beznă deplină,
 O temniță—adîncă și fără lumină,
 Lipsită de viață, ca—ntinsa pustie!
 C—un ceas mai—nainte de—această urgie,
 Veni—va pe lume un semn lămurit:
 Un groaznic cutremur, cu mult mai cumplit
 Ca—n ziua cînd Etna, uriașul vulcan,
 în luptă trîntise pe—un fiu de Titan.
 Va fi un răsunset ca—n clipa aceia
 Cînd grecul Tyfeos în Iramineia
 Lovit ca de trăsnet de—un zeu nevăzut,
 Cu munții de—a valma în mare—a căzut.
 O altă—ntocmire, născută deodată,
 Va pune—n mișcare o lume schimbată,
 Și—n starea cea nouă, stăpînii—nvechiți
 Cu alții mai vrednici vor fi—nlocuiți.
 Atunci va să vie o vreme mai bună,
 Grozavei primejdii un capăt să—i pună,
 Iar apele toate, de care—am vorbit,
 Curînd se vor trage în vad liniștit,
 Apoi, fără veste, țișni—va din zare,
 Umplînd tot văzduhul, o flacără mare!
 Veni—va pe ape o undă fierbinte
 Și iar va fi totul la fel ca—nainte,
 Cumplită—ncercare ce—n lume—a trecut
 Lăsa—va pămîntul cel bun renăscut.
 Belșugul prielnic va prinde să crească
 Prisos de bucate și mană cerească,
 Răsplată cinstită și roade—mplinite;

*Iar unele locuri, de—or fi mai lipsite,
Așa e—ntocmită întreaga lucrare,
Să—și poarte destinul merit, fiecare.
E bună—ntocmirea.
Iar lumea cinstește
Pe cel ce, spre țintă mergînd, stăruiește!*

Ascultînd aceste stihuri, Gargantua le—a spus celor de față, oftînd adînc:
— Prigoniți au fost totdeauna cei cu dreaptă credință. Fericit va fi însă acela care nu se va înfricoșa, ci, fără să fie ispitit de plăcerile trupului, se va îndrepta spre limanul mîntuirii.

Călugărul a întrebat:

— După înțelegerea voastră, ce—ar putea să însemne această prevestire?
— Ce—ar putea să însemne, a răspuns Gargantua, decît lupta și biruința sfintei dreptăți?
— Pedepsa cuviosului Goderan să mă ajungă, dar eu cred altminteri. Am recunoscut în aceste stihuri felul de a scrie al prorocului Merlin; puteți să—i tălmăciți și să—i răstălmăciți scrisul cu pilde cîte veți voi; în ceea ce mă privește, am înțeles că zugrăvește în vorbe ocolite jocul cu mingea, care se cheamă oină.

Dezbinatorii de oameni sînt cei care strîng de o parte și de alta cele două tabere ale jocului; cei care joacă în aceeași tabără sînt prieteni, iar după ce au sfîrșit jocul, intră alții în locul lor. Se feresc toți deopotrivă să nu fie loviți. Drăcia rotundă e mingea cu care joacă, croită din piele de vițel și umplută cu cîlți. Apele sînt nădușeala jucătorilor. Încetînd jocul, se hodinesc toți la un foc mare și își schimbă cămășile; după care petrec și beau cu voioșie, mai ales cei care au cîștigat. Poftă bună !